

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK DIŞ TİCARET SİSTEMİ VE YAPISININ
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Nur AKTAŞ

100016267

İstanbul, 2017

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRK DIŞ TİCARET SİSTEMİ VE YAPISININ
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nur AKTAŞ

100016267

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Muhittin ADIGÜZEL

İstanbul, 2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

.....Uluslararası Ticaret.....
Anabilim Dalı .....Uluslararası Ticaret.....
yüksek lisans programı .....100016267..... numaralı öğrencisi .....Nur KETAS.....
..... "Türk Dış Ticaret Sistemi ve Yapısının
.....İncelenmesi....."

başlıklı tez çalışması jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Ulvi HAN / DGÜZEL KADİSİM

JÜRİ ÜYESİ

Yrd. Doç. Dr. Sertan ÇİP

JÜRİ ÜYESİ

Yrd. Doç. Dr. Hacı ERSEY

İstanbul Ticaret Üniversitesi .....Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../20....
Tarih, .../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

TÜRK DIŞ TİCARET SİSTEMİ VE YAPISININ İNCELENMESİ

ÖZET

Çalışmamızda Türkiye için büyük önem taşıyan dış ticaret konusu çerçevesinde Türkiye'nin dış ticaret sistemi ve sorunları incelenmiştir. Dış Ticaret Sistemi ülkenin dış ticaret işlemlerini teşkil eden ithalat ve ihracat ile ilgili tüm mevzuat ile oluşturulmuş uygulama ve yapıyı ifade etmektedir. Çalışmamızda Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemi Uluslararası Anlaşmalar ve Dış Ticaret İç Mevzuat olarak iki başlık altında toplanmıştır. Dış ticaret sisteminde karşılaşılan sorunlar dış ticaret firmalarındaki uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakat sonuçları çalışmamızda yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Dış Ticaret Sistemi, Türkiye Dış Ticaret Uluslararası Anlaşmalar, Dış Ticaret Mevzuatı

ABSTRACT

In this research study foreign trade system and trouble of Turkey was investigated within the framework subject of foreign trade which is of great importance for Turkey. Foreign trade system refers to practice and structure composed by all legislation about export and import which are creative for the country's foreign trade transaction. In this research study, foreign trade system of Turkey has gathered under two subtitles; international agreements and domestic legislation. In foreign trade system problems which have been encountered take part in the study as interview results which are done profoundly with experts in foreign trade companies.

Key Words: Turkey's Foreign Trade System, International Agreements, Foreign Trade's Legislation

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet (Abstract)	iii
Tablolar Listesi.....	xi
Şekiller Listesi	xii
GİRİŞ	1
1. DIŞ TİCARET	3
1.1 Dış Ticaretin Tanımı	3
1.2 Dünya’da Dış Ticaret	3
2.Türkiye’nin Dış Ticaret Sistemi.....	5
2.1.Uluslararası Anlaşmalar	5
2.1.1.Çok Taraflı Ticaret Sistemi – Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği	5
2.1.2.Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği Anlaşması	6
2.1.3.Türkiye’nin Serbest Ticaret Anlaşmaları.....	8
2.2.Dış Ticaret İç Mevzuatı	10
2.2.1.Gümrük Rejimi’nin Unsurları.....	10
2.2.2.Diğer Mevzuat	13
2. TÜRKİYE - AB GÜMRÜK BİRLİĞİ ANLAŞMASI	15
3. TÜRKİYE’NİN İHRACAT VE İTHALAT SİSTEMİ.....	16
3.1 İhracat	16
3.1.1 İhracat İşlemleri ve Süreci	16
3.1.2 İhracat Yapılacağı Ülkeye Göre İşlemler	17
3.1.3 Serbest Ticaret Anlaşması Yapılan Ülkelere İhracatlar.....	18
3.1.4 Genel Preferanslar Sistemi (GSP) Kapsamında Türkiye’ye Taviz Uygulayan Ülkelere Yapılacak İhracatlar.....	19
3.1.4.1. Türkiye’ye GTS/ GSP Kapsamında Preferanslar Veren Ülkeler.....	19
3.2 İhracat Çeşitleri	20
3.2.1. Ön İzne Bağlı İhracat	20
3.2.2 Kayda Bağlı İhracat	24
3.2.3 İhracı Kayda Bağlı Mallar Listesi.....	25

3.2.4. Kredili İhracat	27
3.2.5. Bağlı Muamele.....	27
3.2.6 Ticari Kiralama Yoluyla İhracat	27
3.2.7. Yurt Dışı Fuar ve Sergilere Katılım Yoluyla İhracat.....	28
3.2.8. Yurt Dışına Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Kapsamında İhracat	28
3.2.9. Yurt Dışına Geçici İhracat Kapsamında Yapılan İhracatlar	28
3.2.10. Bedelsiz İhracat.....	29
3.2.10.1. Bedelsiz Olarak İhraç Edilebilecek Mallar	29
3.2.11. İthal Edilmiş Malların İhracatı.....	30
3.2.12. Serbest Bölgelere Yapılan İhracat	30
3.2.13. Transit Ticaret.....	30
3.2.14. Konsinye İhracat	31
3.2.15 e-ticaret Yoluyla İhracat	31
3.2.16. Offset	31
3.2.17. Bavul Ticareti	31
3.2.17.1. Özel Fatura İle Turistlere Mal Satışı ve Bavul Ticareti	31
4. İHRACATTA GÜMRÜK İŞLEMLERİ.....	32
4.1. İhracatta Gümrük İdaresine Sevk Öncesi Hazırlık.....	32
4.2. Eşyanın Gümrüğe Beyanı.....	33
4.3. Özet Beyan	34
4.3.1. Özet Beyanda Süre Sınırları	35
4.3.1.1. Özet Beyan Verilmesi	35
4.3.1.2. Özet Beyan Aranmayacak Haller.....	36
4.4. Türkiye Gümrük Bölgesinden Çıkan Eşya.....	38
5. GÜMRÜK BEYANNAMESİ.....	38
5.1. Rejimlere Göre Kullanılacak Beyanname Nüshaları	40
5.2. Beyannamenin Doldurulması	41
5.3. Gümrük Beyannamesine Kaydedilen Bilgiler.....	42
5.4. İhracat Beyannamesinin Doldurulması	45
6. FATURALAR.....	55
6.1.Ticari Fatura (Commercial Invoice).....	55
6.2. Proforma Fatura (Proforma Invoice).....	58
6.5. Tasdikli Fatura (Legalized / Certified Invoice).....	62

6.6. Özel Fatura (İstisna Belgesi)	62
7. TİCARİ BELGELER ve LİSTELER	66
7.1. Çeki Listesi (Weight Note).....	66
7.2. Koli Listesi (Packing List)	66
7.3. Menşe Şahadetnamesi (Certificate of Origin).....	67
7.3.1.Menşe Şahadetnamesinde Bulunacak Bilgiler.....	67
7.4. Koşer Belgesi	68
7.5. A.T.A. Karneleri (A.T.A. Carnet)	69
8. DOLAŞIM BELGELERİ	70
8.1. A.TR Dolaşım Belgesi (A.TR Movement Certificate).....	70
8.1.1. A.TR Dolaşım Belgesinin Şekli (md.4).....	71
8.1.2. A.TR Dolaşım Belgesinin Düzenleneceği Haller (md.5)	71
8.1.3. A.TR Dolaşım Belgelerinin Dağıtılması (md.6).....	72
8.1.4. A.TR Dolaşım Belgelerinin Doldurulması	72
8.2. EUR.1 Dolaşım Sertifikası (EUR.1 Movement Certificate)	76
8.2.2. Tedarikçi Beyanı.....	77
8.2.3. Pan Avrupa-Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi	78
8.2.4. Tedarikçi	78
8.2.5. Tedarikçi Beyanı.....	78
8.2.6. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı	79
9. İHRACATA KONU EŞYANIN MUAYENESİ	80
9.1. Muayene	80
9.1.1. Muayene Beyanın Kontrolü.....	80
9.1.2. Belge Kontrolü.....	81
9.1.3. Muayene Edilmeyecek Eşya	81
9.1.4. İkinci Muayene	82
9.1.5. Muayene Yeri	82
9.1.6. Muayenede bulunacaklar	83
9.1.7. Muayene masrafları	83
9.1.8. Muayenesi Yapılan Eşyanın Tekrar Muayenesi	83
9.2. Taşıtların Kontrolü	83
9.2.1. Kontrolün Kapsamı.....	84
9.2.2. Gelen ve Giden Kara Taşıtlarının Kontrolü.....	85

10. FİİLİ İHRACAT VE FİİLİ İHRACAT TARİHİ	85
10.1 Fiili İhracat	85
11. İHRAÇ EDİLEN MALIN GERİ GELMESİ	86
11.1. Geri Gelen Eşya (Gümrük Kanunu Md.168)	86
11.2. KDV Kanununa Göre İhraç Edilen Malın Geri Gelmesi	87
11.3. İhraç Edilen Malların Geri Gelmesi	87
11.4. Alıcısı Tarafından Kabul Edilmeyen Mallar	89
11.5. Alıcısına Teslim Edilemeyen Mallar ve Malların Terk Edilmesi	90
12. HİZMET İHRACATI.....	90
12.1. Yurt Dışında Verilen Hizmetler ve Hizmet İhracatı.....	90
12.2. Yurt İçinden, Yurt Dışına Verilen Hizmet ve Hizmet İhracatı	91
12.2.1. Mal Teslimlerinin Türkiye'de Yapılması.....	91
12.2.2. Hizmetin Türkiye'de Yapılması.....	91
12.3. Seyahat Acentelerinin Yurt Dışı Hizmeti ve Hizmet İhracatı	92
12.4. Roaming hizmetler ve hizmet ihracatı.....	93
13. İTHALAT	94
13.1. Tanımı	94
13.2. İthalat Süreci.....	95
13.3. İthalat Çeşitleri	97
13.3.1. Ticari İthalat.....	97
13.3.2. Vergi Numarası Şartı Aranmayan İthalat	98
13.3.3. İzne Bağlı İthalat.....	98
13.3.4. Özelliği Olan İthalat.....	98
13.3.5. Özel Anlaşmalara Dayanan İthalat	98
13.3.6. Kesin İthal.....	98
13.3.7. Uluslararası Fuarlar Yoluyla Yapılan İthalat.....	99
13.3.8. Bedelsiz İthalat	99
13.4. İthal malların sınıflandırılması (Ödeme yöntemlerine göre).....	99
13.4.1. Mal Karşılığı İthalat.....	99
13.4.2. Akreditifli İthalat	100
13.4.3. Belge Karşılığı İthalat.....	100
13.4.4. Kredili İthalat.....	100
13.4.5. Geçici Kabullü İthalat.....	100

13.4.6. Ankonsinyasyon İthalat	100
13.5. İthali Yasak Olan Mallar (İTO).....	100
13.6. İthalat Gümrük İşlemlerinde İthal Edilen Eşyanın Özet Beyanı	103
14. GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU (GTİP).....	104
14.1. GTİP Tanımı.....	104
15. ÖZEL DIŞ TİCARET REJİMLERİ	105
15.1. Dahilde İşleme ve Hariçte İşleme Rejimi (Geçici İthal ve Geçici İhraç)....	105
15.1.1. Dahilde İşleme Rejimi'nin İşleyişi	107
15.2. Serbest Bölgeler	107
15.2.1. Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar.....	108
15.2.2. Serbest Bölgelerde Sektörel Yoğunlaşma.....	109
15.3. Antrepolar.....	109
15.4. Transit Taşımacılık.....	109
15.5. Sınır ve Kıyı Ticareti	110
16. TEŞVİKLER	110
16.1. Genel Teşvik Sistemi.....	110
16.2. Teşvik Destek Unsurları	111
17. DIŞ TİCARETTE TESLİM ŞEKİLLERİ.....	113
17.1. Dış Ticarete Uluslararası Kurallar.....	113
17.1.1. Incoterms Nedir?.....	113
17.1.2. Incoterms 2000	114
17.1.2.1. E grubu Teslim Şekli.....	116
17.1.2.1.1. EXW (Ex Works)	116
17.1.2.2. F Grubu Teslim Şekilleri.....	117
17.1.2.2.1. FCA- Taşıyıcıya Masrafsız – Free Carrier	117
17.1.2.2.2. FAS – Gemi Doğrultusunda Masrafsız Teslim – Free Alongside Ship.....	119
17.1.2.2.3. FOB – Gemide Masrafsız - Free On Board.....	120
17.1.2.2.3.1. FOB Teslim Şeklinde Risk Geçişleri.....	122
17.1.2.3. C grubu Teslim Şekilleri	122
17.1.2.3.1. CFR – Masraflar ve Navlun – Cost And Freight.....	122
17.1.2.3.2. CIF – Masraflar, Sigorta ve Navlun – Cost Insurance and Freight	123
17.1.2.3.3. CPT - Taşıma Ödenmiş Olarak – Carriage Paid To.....	124

17.1.2.3.4. CIP – Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak Teslim – Carriage And Insurance Paid To	125
17.1.2.4. D Grubu Teslim Şekilleri.....	126
17.1.2.4.1. DAF – Delivered at Frontier – Sınırdaki Teslim (Incoterms 2000)	126
17.1.2.4.2. DES – Delivered Ex Ship – Gemide Teslim (Incoterms 2000)	127
17.1.2.4.3. DEQ – Delivered Ex Quay – Rıhtımda Teslim (Incoterms 2000)	127
17.1.2.4.4. DDU – Delivered Duty Unpaid – Vergileri Ödenmemiş Teslim (Incoterms 2000)	128
17.1.2.4.5. DDP – Delivered Duty Paid – Vergileri Ödenmiş Teslim	129
17.1.3. INCOTERMS® 2010.....	129
17.1.3.1. Incoterms® 2010’da Kuralları Değiştirilen Teslim Şekilleri.....	131
17.1.3.1.1. FOB (Incoterms®2010’ a göre)	131
17.1.3.1.2. CFR (Incoterms® 2010’a göre).....	131
17.1.3.1.3. CIF (Incoterms® 2010’ a göre)	131
17.1.3.2. Incoterms® 2010’ a göre Yeni Teslim Şekilleri	132
17.1.3.2.1. DAP – Delivered At Place – Belirli Yerde Teslim	132
17.1.3.2.2. DAT – Delivered At Terminal – Terminalde Teslim.....	134
18. ULUSLARARASI TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ	135
18.1. Peşin Ödeme.....	135
18.1.1. Peşin Ödeme Şekilleri.....	136
18.1.2. Peşin Ödeme Süreci	137
18.2. Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Goods).....	137
18.2.1. Mal Mukabili Ödeme Şeklinin Süreci	138
18.3. Vesaik Mukabili Ödeme /Belge Karşılığı Ödeme (Cash Against Documents)	138
18.4. Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit)	140
18.4.1 Kabul Kredili Ödeme Süreci.....	140
18.5. Akreditif (Letter of Credit – L/C).....	141
18.5.1. Akreditif Amiri (Applicant, Orderer, Principal)	141
18.5.2. Amir banka (Issuing Bank, Opening Bank).....	141
18.5.3. Lehdar (Beneficiary).....	142
18.5.4. Muhabir Banka (Advising Banks)	142

18.5.5. Teyit Bankası (Confirming Bank)	142
18.5.6. Akreditif Ödeme Şeklinin Süreci.....	142
18.5.7. Akreditif Çeşitleri	143
18.5.7.1. Açılış Şekillerine Göre Akreditif Türleri	143
18.5.7.2. Ödeme Şekillerine Göre Akreditif Türleri	143
18.5.7.3. Özelliklerine Göre Akreditif Türleri	143
18.5.7.1.1. Dönülebilir (Kabilirücu) Akreditifler (Revocable Letter of Credit).....	143
18.5.7.1.2. Dönülemez (Gayri Kabilirücu) Akreditifler (Irrevocable L/C)	144
18.5.7.1.3. Teyitli Akreditif (Confirmed).....	144
18.5.7.1.4. Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed L/C)	144
18.5.7.2. Ödeme Şekillerine Göre Akreditif Türleri	145
18.5.7.2.2. Vadeli Akreditif / Ödemesi Ertelemeli Akreditif (Deferred Payment).....	145
18.5.7.2.3. Kırmızı Şartlı / Peşin Ödemeli Akreditifler (Red Clause Credit)	145
18.5.7.2.4. Yeşil Şartlı Akreditif (Green clause L/C).....	146
18.5.7.3.Özelliklerine Göre Akreditif Türleri	147
18.5.7.3.1. Karşılıklı Akreditifler (Back to Back L/C).....	147
18.5.7.3.2. Devredilebilir Akreditif (Transferable L/C, Transferable Credit)	147
18.5.7.3.3. Rotatif(Döner, Yenilenen) Akreditif (Revolving L/C).....	149
18.5.7.3.4. Garanti Akreditifi (Standby L/C)	149
19. DIŞ TİCARET SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR.....	151
20. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARET YAPISI.....	156
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	164
KAYNAKÇA	166

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Dünya İthalatı ve İthalatta İlk 5 ülke (Bin \$)	4
Tablo 2. Dünya İhracatı ve İhracatta İlk 5 ülke (bin \$)	4
Tablo 3. Serbest Ticaret Anlaşmaları	8
Tablo 4. İhracat Süreci	17
Tablo 5. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları	18
Tablo 6. İhracı İçin Ön İzne Bağlı Mallar Listesi	20
Tablo 7. İhracı Yasak Mallar Listesi	23
Tablo 8. İhracı Kayda Bağlı Mallar	25
Tablo 9. İthalat Süreci	95
Tablo 10. Teşvik Türlerine Göre Teşvik Unsurları	112
Tablo 11. Teşvik Bölgeleri	113
Tablo 12. Incoterms 2000	115
Tablo 13. Dünya İhracatındaki Payımız	157
Tablo 14. Türkiye'nin Ülke Gruplarına Göre İhracat Değerleri(Milyar\$).....	159
Tablo 15. Türkiye'nin Ülke Gruplarına Göre İthalat Değerleri (Milyar \$).....	160
Tablo 16. Türkiye'nin En çok İhracat Yaptığı 20 Ülke (Milyar \$)	161
Tablo 17. Türkiye'nin En çok İthalat Yaptığı 20 Ülke (Milyar \$)	162
Tablo 18. Dış Ticaretin Teknolojik Profili (Milyon \$ ve Yüzde)	163

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Gümrük Beyannamesi	53
Şekil 2. Gümrük Beyannamesi Nüshası	54
Şekil 3. Ticari Fatura.....	58
Şekil 4. Proforma Fatura	59
Şekil 5. Navlun Faturası.....	60
Şekil 6. Konsolosluk Faturası	61
Şekil 7. Tasdikli Fatura	63
Şekil 8. Özel Fatura.....	64
Şekil 9. İhracatta Kullanılan Belgelerin Başvuru, Düzenleyen ve Onay Mercileri ...	65
Şekil 10. Koli Listesi	67
Şekil 11. Koşer Belgesi.....	69
Şekil 12. A.T.A Karnesi.....	70
Şekil 13. A.TR Belgesi	75
Şekil 14. Türkiye'nin Dış Ticaret Hacmi.....	156
Şekil 15. Türkiye'nin İhracat Değerleri	156
Şekil 16. Türkiye'nin İthalat Değerleri.....	157
Şekil 17. Türkiye'nin İhracatı ve İthalatı	158
Şekil 18. İhracatın İthalatı Karşılama Oranları (2005 – 2015)	158
Şekil 19. İhracat Toplamı İçindeki Pay.....	160

GİRİŞ

Küreselleşme ve Bilgi Toplumunun/Ekonomisinin; sosyal yaşamdan politikaya, ekonomiden kültüre hemen her şeyi küresel bazda yeniden şekillendirdiği bir değişim ve dönüşüm sürecinde yaşıyoruz. Diğer taraftan derin ve yoğun bir bütünleşmenin yaşandığı günümüz dünya ekonomisinde ülkeler ve hükümetleri, küresel yeni ekonominin gereklerine ayak uydurabilmek gayreti içerisinde. Günümüzün küresel ekonomisinde ülkelerin kalkınma ve refah düzeyleri, iç dinamiklerinin yanı sıra küresel ekonominin dış dinamiklerince de etkilenmekte ve belirlenmektedir.¹

Bir ülkede refahın ana kaynağı üretimdir. Üretmek için öncelikle üretim yeteneğine sahip olmak gereklidir. Ancak refahın sağlanması; üretim yeteneğinin yanı sıra üretilen mal ve hizmete yurtiçi ve yurtdışı talebin olması, pazarlanıp satışının gerçekleşmesini gerektirmektedir. Bugün, ülkelerin milli hâsılasını ve istihdamını oluşturan faaliyetlerin büyük bölümü küresel piyasadaki çok, yurtiçi ekonomiyi hedefleyen faaliyetlere dayalı olsa da, ülkelerin refah düzeylerini belirleyen faktörlerin başında ihracat yetenekleri, dolayısıyla da küresel piyasalardaki rekabetçi durumları gelmektedir. Bu nedenle Türkiye içinde dış ticaret hem kalkınma ve büyüme için hem dış dengenin sağlanması açısından önem taşımaktadır.

Türk ekonomisi 1980 yılından itibaren ithal ikamesine dayalı ekonomik politikaları bir kenara bırakarak, serbest piyasa ekonomisiyle dışa açılmayı amaçlamıştır. Başka bir ifadeyle, ekonomi ihracatı esas almaya, ona göre üretim teknolojisi geliştirmeye ve büyümeye başlamıştır. İhracata dönük büyüme, dışa açık büyümenin temel ögesi yapılmıştır.² Böylece ekonomik yapı içe dönük, gümrük vergileriyle korunan bir tüketim sanayiden, dışa dönük üretim mallarına ağırlık veren uluslararası pazarlarda rekabeti esas alan bir şekle dönüşmüştür.³

Cumhuriyetin ilk yıllarında ihracatın büyük bir kısmını tahıl ve hammadde ihracatı oluşturmuştur. İthalat ise sanayi ürünlerini kapsamaktadır. Cumhuriyetin kurulduğu yıl 51 milyon dolar düzeyinde olan ihracatımız, 2015 yılı sonunda 144

¹ Adıgüzel, Muhittin (2011), Küresel Rekabet Gücü, Nobel Yayınevi, Ankara

² Gülten Kazgan, (1998), Ekonomide Dışa Açık Büyüme. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi. 2. Basım, s.333

³ YILDIRIM, Süreyya: Bilgi Ekonomisi ve Bilgi Ekonomisinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi; sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c7s12/makale/c7s12m6.pdf -

milyar dolara yaklaşırken, ithalat da 1923 yılında 87 milyon dolar seviyesinden 2015 yılı sonunda 207 milyar dolarlık hacme ulaşmıştır (Gürsoy, 2016: 5).

Çalışmamızda Türkiye için büyük önem taşıyan dış ticaret konusu incelenmiştir. Çalışmamızda araştırma yöntemi olarak literatür araştırması ve derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır.

1. DIŞ TİCARET

1.1 Dış Ticaretin Tanımı

Dış ticaret, iki veya daha fazla ülke arasında yapılan bir alıŐveriŐtir. Dış ticaret daha çok mal alım- satımları üzerine yapılmaktadır. Ancak, lkeler arasında hizmet alım ve satımları (taşımacılık, sigortacılık, vb.) da olabilir. Tüm bu ilişkiler ülke sınırları ötesinde yapıldıŐında dış ticarettten söz edilebilir.

lkeler arasında baŐlangıçtan günümüze kadar birçok ilişki gerçekleşmiştir. Bunlardan en kalıcısı olan mal alım ve satımı Şeklinde gösteren ticari iliŐkilerdir. Uluslararası taşımacılık, haberleşme, vb. alanlardaki önemli gelişmeler dış ticareti, (politik ve ekonomik gelişmelerin de aracılıŐıyla) ekonomik ilişkiler haline dönüŐtürmüŐtür. Ama, dış ticaret ekonomik iliŐkilerle karıŐtırılmamalıdır. Ekonomik ilişkiler içinde yer alan dış ticaretin boyutunun byklŐ nedeniyle genellikle iki kavramın aynı olduŐu düŐünülür. Halbuki, ekonomik iliŐkilerin devamlılık arz etmemesi veya aksaması halinde dahi, ülkeler arasında ticari iliŐkilerin canlı tutulabilmesi her zaman mümkündür.

Öte yandan, dış ticaret yalnız iktisadi kalkınma ve ulusal refah düzeyinin yükseltilmesi ile deŐil, ülkelerin siyasal kaderi, uluslararası iliŐkilerin geleceŐi, dünya barıŐı ve gvenliŐi ile de yakından ilgilidir. Gerek mal gerekse hizmetlerin ülke sınırları dışına satılması (ihracat) veya diŐer lkelerden satın alınması (ithalat) dış ticaretin konusunu oluŐturur.

1.2 Dünya’da Dış Ticaret

Dünya’da (bütün eyaletler bu rakamın içine dahil olmasa bile) yaklaşık olarak 194 ülke bulunduŐu kabul edilir (World atlas). Bu lkeler zamanla küreselleŐen sistemle birlikte birbirleriyle entegre hale gelmiŐlerdir.

Tablo 1’e göre; Dünya’nın 2015’deki ithalatı yaklaşık 16.4 trilyon dolardır. İthalatta ilk sırayı 2.3 trilyon dolar ithalatıyla ABD almıştır. Hemen ardından 1.6 trilyon dolar ile Çin gelmiştir.

Tablo 1. Dünya İthalatı ve İthalatta İlk 5 ülke (Bin \$)

	2011	2012	2013	2014	2015
World	18,320,582,704	18,522,806,171	18,885,688,817	18,898,729,572	16,473,390,841
United States of America	2,263,619,100	2,334,677,700	2,326,590,200	2,410,855,500	2,306,822,200
China	1,743,394,900	1,818,199,200	1,949,992,300	1,958,021,300	1,681,670,816
Germany	1,260,297,500	1,161,213,200	1,187,314,600	1,214,955,700	1,057,616,400
United Kingdom	717,606,233	689,137,011	657,222,528	694,344,323	630,251,058
Japan	855,380,474	886,031,094	833,166,061	812,184,752	625,568,421
France	713,675,254	666,675,231	671,253,553	659,872,076	563,398,248
Hong Kong, China	510,854,738	553,486,469	621,416,868	600,613,066	559,283,822
Korea, Republic of	523,887,545	519,691,165	515,560,844	525,563,837	436,547,721
Netherlands	492,837,632	500,605,323	506,162,309	508,032,877	424,851,378
Canada	450,579,509	462,366,181	461,785,073	462,984,187	419,151,924

Kaynak : Trademap verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2. Dünya İhracatı ve İhracatta İlk 5 ülke (bin \$)

	2011	2012	2013	2014	2015
World	18,084,608,304	18,355,979,023	18,853,961,888	18,854,544,370	16,235,512,034
China	1,898,388,400	2,048,782,200	2,209,007,300	2,342,343,000	2,281,855,922
United States of America	1,481,682,200	1,544,932,000	1,577,587,300	1,619,742,900	1,503,870,400
Germany	1,482,202,300	1,410,129,600	1,450,950,900	1,498,157,800	1,328,549,100
Japan	823,183,759	798,620,023	715,097,244	690,217,466	624,873,508
Korea, Republic of	561,396,686	548,760,724	559,648,708	573,091,134	526,900,733
Hong Kong, China	455,573,380	492,907,472	535,186,743	524,064,899	510,532,990
France	585,723,824	558,460,545	567,987,698	566,656,165	493,941,214
Netherlands	530,575,759	552,461,794	571,246,855	571,347,542	473,834,284
United Kingdom	517.288.693	481.225.754	548.041.853	511.145.443	466.295.683
Italy	523.256.296	501.528.851	518.095.103	529.528.733	458.751.239

Kaynak : Trademap verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2'ye göre; Dünya'nın 2015'deki ihracatı 16.2 trilyon dolardır. Ülkeler arasında ilk sırayı 2.2 trilyon dolarla Çin almıştır. ABD toplam 1.5 trilyon dolar ihracatıyla Çin'in hemen ardında yer almıştır.

2. Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemi

Dış ticaret iki veya daha fazla ülke arasında yapılan mal ile hizmet alış-veriştir. Dış ticaret işlemleri ise; bir ülkeden diğer bir ülkeye satılan veya o ülkeye başka bir ülkeden getirilen malların çıkış veya girişinin düzenlenmesini içeren kurallardır. Dış Ticaret Sistemi ülkenin dış ticaret işlemlerini teşkil eden ithalat ve ihracat ile ilgili tüm mevzuat ile oluşturulmuş uygulama ve yapıyı ifade etmektedir. Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemini iki başlık altında tasnif edebiliriz.

2.1.Uluslararası Anlaşmalar

2.1.1.Çok Taraflı Ticaret Sistemi – Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği

Ekim 1947'de Cenevre'de 23 ülke geçici bir anlaşma olarak nitelendirilen Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)'ni imzalamışlardır.

İTO'nun kurulamaması üzerine, “geçici” olma özelliğine rağmen, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması 1948-1994 yılları arasında dünya mal ticaretini düzenleyen temel disiplin olarak uygulanmış ve kurumsal bir kimlikten yoksun olmasına rağmen bu alanda genel kabul gören bir çerçeve oluşturmuştur.⁴

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), yaklaşık yarım yüzyıl boyunca, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına (GATT) istinaden yürütülen son çok taraflı ticaret müzakere turu olan Uruguay Turu (1986-1995)'nin sonucunda, 1995'te kurulmuştur.

Türkiye GATT'a 1951 yılında taraf olmuş ve DTÖ'nün de kurucu üyeleri arasında yer almıştır.

GATT ve DTÖ ;

- En çok kayrılan ülke kuralı,
- Ulusal muamele kuralı,

⁴ GATT Bilgilendirme Rehberi. Gelir İdaresi Başkanlığı. Ankara

- Gümrük vergilerinin indirilerek konsolide edilmesi,
- Korumanın sadece gümrük vergileri ile gerçekleştirilmesi,

olarak sıralanabilecek dört temel prensip üzerine inşa edilmiştir. Türkiye her iki anlaşmaya imza koymuş ve DTÖ üyesi bir ülke olarak oluşturulan uluslararası mevzuat çerçevesinde davranmak durumundadır. Bu mevzuat Türkiye Dış Ticaret Sisteminin temel öğelerindedir.⁵

2.1.2. Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği Anlaşması

Türkiye AB ile müzakereleri de neticelendirerek 1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği'ne girmiştir. Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihinde yapılan toplantısında alınan "Gümrük Birliği Kararı" Gümrük Birliği'nin son döneminin uygulamaya konulmasına ilişkin koşulları belirlemektedir. Böylece, Katma Protokol'de öngörülen 22 yıllık Geçiş Dönemi, 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla son bulmuş ve Türkiye'nin AB'ye katılımı yolunda "Gümrük Birliği" dönemine girilmiştir.

Türkiye-AB Gümrük Birliği, sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamakta, geleneksel tarım ürünleri ise kapsam dışı bulunmaktadır. İşlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergileri tespit edilirken, tarım payı ile sanayi payı ayrılmakta ve sadece sanayi payı vergi muafiyetine tabi tutulmaktadır.

Gümrük Birliği'nin tamamlanmasıyla Türkiye, AB'nin 1971'den bu yana tek taraflı olarak uyguladığı biçimde, AB'den gelen sanayi ürünlerine yönelik tüm gümrük vergilerini ve eş etkili tedbirlerini ortadan kaldırmıştır. Ayrıca, uygulanan miktar kısıtlamalarına da son verilmiştir.

Bu kapsamda, sanayi ürünleri itibarıyla üçüncü ülkeler için Gümrük Birliği öncesinde %16 seviyesinde olan ortalama koruma oranı, 2011 yılı İthalat Rejimi kapsamında %4,2 seviyesine gerilemiştir.

Bu çerçevede, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) uyarınca, Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişini sağlamak ve ortak ticaret politikasını uygulamak üzere, ithalat ve ihracata ilişkin ortak kurallar, kotaların yönetimi, dampingli veya

---

⁵ Küreselleşme ve Uluslararası Ekonomik Anlaşmalar,
http://www.akademiktisat.net/calisma/kuresellesme/kure_ekon_anl_mfeken.htm

sübvansiyonlu ithalat karşı koruma, tekstil ithalatına ilişkin otonom düzenlemeler, dahilde ve hariçte işleme rejimleri AB ile uyumlu hale getirilmiştir.

Buna ek olarak, Gümrük Birliği çerçevesinde, AB'nin tercihli ve otonom rejimlerine uyum devam etmektedir.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı Türkiye'ye Ankara Anlaşması'nda tanımı yapılmış olan klasik gümrük birliğinin ötesinde yükümlülükler getirmiştir. Anlaşma'nın 10. maddesi gereği; Üye Ülkelerle Türkiye arasında, ithalatta olduğu gibi ihracatta da gümrük vergileri ve eş etkili resim ve harçlar, miktar kısıtlamaları ile milli üretime Anlaşmanın hedeflerine aykırı bir koruma sağlamayı gözetten eşit etkili başka her türlü tedbir yasaklanır ve buna ilave olarak Türkiye üçüncü ülkelerle ilişkilerinde Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesi'nin kabul eder ve Toplulukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata da yaklaşmayı taahhüt eder.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nda Gümrük Birliği'nin sadece gümrük vergileri ve eş etkili vergilerin kaldırılması ve Topluluğun üçüncü ülkelere uyguladığı ortak gümrük tarifesine (OGT) uyum sağlanması değil, aynı zamanda bir tarafın diğer taraf üzerinde haksız rekabet avantajı sağlamasına neden olabilecek tüm bozucu mekanizmaların kaldırılması anlamına geldiği anlayışı mevcuttur. 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nda şu kısımlara yer verilmiştir:

- Malların Serbest Dolaşımı ve Ticaret Politikası
- Tarım Ürünleri
- Gümrük Hükümleri
- Yasaların Yakınlaştırılması
- Kurumsal Hükümler
- Genel ve Son Hükümler

Türkiye'nin Karar hükümlerine göre yükümlülükleri iki başlık altında toplanabilir:

1. Malların Serbest Dolaşımına İlişkin Yükümlülükleri
2. Mevzuat Uyumuna İlişkin Yükümlülükler

1/95 sayılı Karar'ın 8. maddesi gereği; Türkiye, Karar'ın yürürlüğe girdiği tarihinden itibaren beş yıl içinde, ticaretin önündeki teknik engellerin kaldırılması konusundaki Topluluk müktesebatını iç hukuk sistemine dahil edecektir. Söz konusu müktesebat

listesi daha sonra 2/97 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile tespit edilmiş ve yaygınca bilinen teknik mevzuat uyumu çalışmaları bu vesileyle başlamıştır.

1/95 sayılı Karar'ın 54.maddesi ise, Gümrük Birliğinin işleyişi ile doğrudan ilgili alanlardaki Türk mevzuatının mümkün olduğunca Topluluk mevzuatı ile uyumlaştırılmasını öngörmektedir. Söz konusu maddenin ikinci paragrafında, Gümrük Birliği'nin işleyişi ile doğrudan ilgili alanlar şöyle sıralanmaktadır:

- Topluluk ticaret politikası ve üçüncü ülkelerle yaptığı tercihli ticaret anlaşmaları,
- Sanayi ürünleri ticaretindeki teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin mevzuat,
- Rekabet politikası,
- Fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin mevzuat,
- Gümrük mevzuatı

2.1.3. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları

Tablo 3. Serbest Ticaret Anlaşmaları

NO	ÜLKE	Anlaşmanın İmza Tarihi	Anlaşmanın Yürürlüğe Girişi
1	EFTA	10.12.1991	01.04.1992
2	İsrail	14.03.1996	01.05.1997
3	Makedonya	07.09.1999	01.09.2000
4	Bosna ve Hersek	03.07.2002	01.07.2003
5	Filistin	20.07.2004	01.06.2005
6	Tunus	25.11.2004	01.07.2005
7	Fas	07.04.2004	01.01.2006
8	Suriye	22.12.2004	01.01.2007 (<u>06.12.2011'de Karşılıklı Askıya alındı</u>)
9	Mısır	27.12.2005	01.03.2007
10	Arnavutluk	22.12.2006	01.05.2008
11	Gürcistan	21.11.2007	01.11.2008
12	Karadağ	26.11.2008	01.03.2010
13	Sırbistan	01.06.2009	01.09.2010
14	Şili	14.07.2009	01.03.2011

15	Ürdün	01.12.2009	01.03.2011
16	Lübnan	14.07.2009	01.05.2013, Lübnan'ın iç onayı ile yürürlüğe girecektir.
17	Morityus	09.09.2011	01.05.2013
18	Güney Kore	01.08.2012	01.05.2013
19	Malezya	17.04.2014	01.08.2015
20	Kosova	28.09.2013	İki tarafın iç onayı ile yürürlüğe girecektir.
21	Moldova	11.09.2014	01.11.2016
22	Fareo Adaları	16.12.2014	İki tarafın iç onayı ile yürürlüğe girecektir.
23	Singapur	14.11.2016	İki tarafın iç onayı ile yürürlüğe girecektir..
24	Gana		

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Gana ile STA müzakereleri tamamlanmış olup, yakın bir zamanda imzalanması hedeflenmektedir. Halihazırda 13 ülke/ülke grubu (Peru, Ukrayna, Kolombiya, Ekvator, Meksika, Japonya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kamerun, Seyşeller, Körfez İşbirliği Konseyi, Libya, MERCOSUR ve Çad) ile STA müzakereleri devam etmektedir. Söz konusu müzakereler kapsamında; Peru, Meksika, Japonya ile yürütülen müzakerelerde hizmet ticareti ve yatırımlara ilişkin fasıllar da görüşülmektedir. Ayrıca, 10 ülke/ülke grubu (ABD, Kanada, Tayland, Hindistan, Endonezya, Vietnam, Orta Amerika Topluluğu, Afrika Karayip Pasifik Ülkeleri, Cezayir ve Güney Afrika Cumhuriyeti) nezdinde de STA müzakerelerine başlama girişiminde bulunulmuştur.⁶

---

⁶ <http://www.orgtr.org/tr>

2.2. Dış Ticaret İç Mevzuatı

İç mevzuat temelde 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun oluşturduğu ve "Gümrük rejimi" olarak adlandırılan bir çerçeve ve bunun yanı sıra aşağıda yer alan mevzuat ve ilgili diğer mevzuatı kapsamaktadır:

- Gümrük rejimi;
  - a) Serbest dolaşıma giriş rejimi,
  - b) Transit rejimi,
  - c) Gümrük antrepo rejimi,
  - d) Dahilde işleme rejimi,
  - e) Gümrük kontrolü altında işleme rejimi,
  - f) Geçici ithalat rejimi,
  - g) Hariçte işleme rejimi,
  - h) İhracat rejimi,
  - ı) Serbest bölgeler rejimi,

- Diğer Mevzuat olarak;
  - a) İhracat Rejimi Kararı
  - b) İthalat Rejimi Kararı
  - c) 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
  - d) İthalatta Korunma Önlemleri Yönetmeliği
  - e) İhracat Yönetmeliği
  - f) İhracı Kayda Bağlı Mallara İlişkin Tebliği
  - g) İthalatta Gözetim Uygulanması Yönetmeliği
  - h) Gümrük Genel Tebliği (Gümrük Tarife Cetveli İzahnamesi)
  - ı) Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 2016/8478) sayılabilir.

2.2.1. Gümrük Rejimi'nin Unsurları

a) Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi: Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin

tahsili ile mümkündür. Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine getirilmeden serbest dolaşıma girişine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.⁷

b)Transit Rejimi: Transit rejimi;⁸ İthalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş, ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış, eşyanın, gümrük gözetimi altında Türkiye Gümrük Bölgesi içindeki bir noktadan diğerine taşınmasında uygulanır. Gümrük idareleri, transit rejimine tabi tutulan eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içinde;

- Yabancı bir ülkeden yabancı bir ülkeye,
- Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye,
- Türkiye'den yabancı bir ülkeye,
- Bir iç gümrük idaresinden diğer bir iç gümrük idaresine, taşınmasına izin verir.

c)Gümrük Antrepo Rejimi: Gümrük antrepo rejimi;⁹ İthalat vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmamış ve serbest dolaşıma girmemiş eşyanın, gümrük antreposuna alınması halinde ihracata ilişkin önlemlerden yararlanabilecek serbest dolaşımda bulunan eşyanın, bir gümrük antreposuna konulmasına ilişkin hükümleri belirler.

Antrepo işleticisi, gümrük antreposu işletmesine izin verilen kişidir. Kullanıcı, eşyanın antrepo rejimi beyanında bulunan kişi veya bu kişinin hak ve yükümlülüklerinin devredildiği kişidir. Gümrük antreposu, gümrük gözetimi altında bulunan eşyanın konulması amacıyla kurulan ve kuruluşunda aranılacak koşulları ve nitelikleri yönetmelikle belirlenen yerdir.

d) İşleme Rejimi: Serbest dolaşımda olmayan eşya, işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılmasından sonra Türkiye Gümrük Bölgesinden yeniden ihraç edilmesi amacıyla, gümrük vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın ve vergileri teminata bağlanmak suretiyle, dahilde işleme rejimi kapsamında geçici olarak ithal edilebilir. Eşyanın işlem görmüş ürünler şeklinde

---

⁷ Gümrük Kanunu madde 74

⁸ Gümrük Kanunu madde 84

⁹ Gümrük Kanunu madde 93

ihracı halinde, teminat iade olunur. Eşyanın bu şekilde dahilde işleme rejiminden yararlanmasına şartlı muafiyet sistemi denir. Serbest dolaşımda bulunan eşyanın işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılmasından sonra Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilmesi halinde, bu eşyanın serbest dolaşıma girişi esnasında tahsil edilmiş olan ithalat vergileri, dahilde işleme rejimi kapsamında geri verilir. Eşyanın bu şekilde dahilde işleme rejiminden yararlanmasına geri ödeme sistemi denir.¹⁰

e) Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi: Serbest dolaşıma girmemiş eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde, ithalat vergilerine veya ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, niteliğini veya durumunu değiştiren işlemlere tabi tutulmaları ve bu işlemlerden elde edilen ürünlerin ithalat vergileri üzerinden serbest dolaşıma girmelerini düzenler. 4458 sayılı Gümrük Kanununun 123 ila 127'nci maddeleri ve 7/10/2009 tarihli ve 27369 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliğinin 308 ila 327'nci ve 370 ila 375'inci maddeleri uyarınca Gümrük Kontrolü Altında İşleme Tebliği kapsamında gerçekleştirilir.¹¹

f) Geçici İthalat Rejimi: Geçici ithalat rejimi, serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında, herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihracına olanak sağlayan hükümlerin uygulandığı rejimdir.¹²

g) Hariçte İşleme Rejimi: Hariçte işleme rejimi, 144 ila 148'inci maddelerde öngörülen standart değişim sistemine ilişkin hükümler ile 116'ncı madde hükmü saklı kalmak üzere, serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithal vergilerinden tam veya kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. Serbest dolaşımdaki eşyanın geçici ihracı halinde, söz konusu eşyaya Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışı için öngörülen ihracat vergileri, ticaret politikası önlemleri ve diğer işlemler uygulanır.¹³

---

¹⁰ Gümrük Kanunu madde 108

¹¹ Gümrük Kontrolü Altında İşleme Tebliği,m.1

¹² Gümrük Kanunu madde 128

¹³ Gümrük Kanunu madde 135

h) İhracat Rejimi: İhracat rejimi, serbest dolaşımda bulunan eşyanın ihrac amacıyla Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışına ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. İhracat, ticaret politikası önlemleri ve gerektiği takdirde ihracat vergileri de dahil olmak üzere çıkış işlemlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasıyla gerçekleştirilir. Türkiye Gümrük Bölgesinden ihrac edilecek eşya, ihracata ilişkin gümrük beyannamesi ile yetkili gümrük idaresine beyan edilir. Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkacak eşyanın gümrük beyannamesine tabi olmayacağı hal ve şartlar yönetmelikle belirlenir. Müsteşarlık, gerektiğinde ihrac eşyasının cinsine, niteliklerine ve ihracatın özelliğine göre ihracatın daha kolay yapılmasını sağlayacak usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

İhrac eşyası, buna ilişkin gümrük beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu durum ve niteliğini gümrük kontrolünden çıktığı sırada da aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesi koşuluyla fiilen ihrac edilmiş sayılır. Bu durumda, ihrac eşyası üzerindeki gümrük kontrolü sona erer.¹⁴

i) Serbest bölgeler Rejimi: Serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesinin parçaları olmakla beraber; Serbest dolaşımda olmayan eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmaksızın ve serbest dolaşıma sokulmaksızın, gümrük mevzuatında öngörülen haller dışında kullanılmamak ya da tüketilmemek kaydıyla konulduğu, ithalat vergileri ile ticaret politikası önlemlerinin uygulanması bakımından, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında olduğu kabul edilen; Serbest dolaşımdaki eşyanın, bir serbest bölgeye konulması nedeniyle normal olarak eşyanın ihracına bağlı olanaklardan yararlandığı yerlerdir.¹⁵

2.2.2.Diğer Mevzuat

Gümrük Kanununun yanı sıra Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemini oluşturan diğer mevzuattan olmak üzere;

- **İhracat Rejimi Kararı;** 06.01.1996-22515 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22/12/1995 tarih ve 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı;

¹⁴ Gümrük Kanunu madde m.150 ve 151

¹⁵ Gümrük Kanunu madde 152

ihracatın ülke ekonomisi yararına düzenlenmesini, desteklenmesini ve geliştirilmesini sağlamak için ihracatta yetkili mercii ve uygulanacak esasları belirlemektedir.

- **İthalat Rejimi Kararı;** 31.12.1995-22510 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete yayımlanan 1995-7606 sayılı İthalat Rejimi Kararı, ithalatın ülke ekonomisi yararına ve uluslararası ticaretin gereklerine uygun olarak düzenlenmesini sağlamaktır. İthalat, bu Karar ile bu Karara dayanılarak çıkarılacak yönetmelik, tebliğler, ilgili kuruluşlara verilecek talimatlar, çok taraflı veya iki taraflı anlaşmalar hükümleri çerçevesinde yürütülür.

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun

Bu Kanun, ithalatta haksız rekabet hallerinden dampainge veya sübvansiyona konu olan ithalatın sebep olduğu zarara karşı bir üretim dalının korunması amacıyla yapılacak işlemlere, alınacak önlemlere, gerekli ilke ve uygulama kararlarını verecek bir Kurul oluşturulmasına ve bunun görevlerine ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

İthalatta Korunma Önlemleri Yönetmeliği

Bu Yönetmelik 10/5/2004 tarihli ve 2004/7305 sayılı karar uyarınca; bir malın benzer veya doğrudan rakip mallar üreten yerli üreticiler üzerinde ciddi zarar veya ciddi zarar tehdidi oluşturacak şekilde artan miktar ve şartlarda ithal edilmesi halinde, bu zarar veya zarar tehdidini ortadan kaldırmak üzere, söz konusu zarar veya zarar tehdidiyle sınırlı ve geçici olmak kaydıyla, uluslararası yükümlülükler ve ülke yararı göz önüne alınarak korunma önlemleri alınmasına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

İthalatta Gözetim Uygulanması Yönetmeliği

Yönetmelik 10/5/2004 tarihli ve 2004/7304 sayılı karar uyarınca bir malın ithalatında kaydedilecek gelişmelerin yakından izlenmesi amacıyla o malın ithalatında gözetim uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

Sınır Ticareti

Türkiye ile komşu ülkeler arasında coğrafi durum ve bölge ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılacak sınır ticaretinin kapsamını belirlemeye, sınır ticareti yapılacak sınır ticaret merkezlerinin kurulmasına ve buralardan yapılacak ihracat ve ithalatın usul ve esaslarını belirlemeye veya sınır ticareti yoluyla serbest dolaşıma girecek eşyadan alınacak vergileri göstermek üzere ilgili kanunlarda belirtilen azamî hadleri geçmemek şartıyla tek ve maktu bir tarife uygulamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.¹⁶

2. TÜRKİYE - AB GÜMRÜK BİRLİĞİ ANLAŞMASI

Ankara Anlaşması'nın öngörüldüğü biçimde Türkiye ile AB arasında gümrük birliğinin kurulması, 6 Mart 1995 tarihinde Brüksel'de yapılan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında görüşüldü. Adı geçen toplantıda gümrük birliğinin gerçekleşme, yöntem ve koşullarını belirleyen kararlar alındı. Avrupa Parlamentosu'nun da onayından sonra, Türkiye-AB gümrük birliği 1 Ocak 1996'da resmen uygulamaya girdi. Türkiye, AB'ye karşı sanayi malları ithalatı üzerindeki tarifeleri sıfıra düşürdü ve üçüncü ülkelere karşı da topluluğun ortak gümrük tarifelerini uygulamaya başladı. AB ise, Türkiye kaynaklı tekstile konulan ihracat kotaları ve petrol ürünleri üzerindeki tarife kontenjanları gibi kısıtlamalara son vermiş oldu. Sanayi malları, ihracatımız içinde en önemli yeri tutması dolayısıyla kuşkusuz tekstil kotalarının kaldırılması, Türkiye açısından büyük önem taşımaktaydı (Seyidoğlu, 2015, s.287).

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile oluşturduğu bu yeni ticari ilişki, eşyanın *serbest dolaşım statüsü* esasına üzerine kuruludur. Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında var olan serbest dolaşım hakkına göre bir eşya topluluk içerisinde vergisiz ve kotasız olarak dolaşım hakkına sahiptir. Türkiye açısından 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren kazanılan hakkın da bu yönde değerlendirilmesi mümkündür. Serbest dolaşım hakkına göre Türkiye'den Avrupa Birliği'ne gönderilecek sanayi ürünleri için eşyanın bu hakka sahip olduğunu ispat edici nitelik taşıyan *A.TR Dolaşım Belgesi*

---

¹⁶ Gümrük Kanunu madde 172

düzenlenmesi kaydıyla ilgili ürüne Avrupa Birliği üyesi ülke gümrüklerinde gümrük vergisi uygulanmayacaktır. İhracatçılarımızın özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelere gerçekleştirecekleri ihracatlarda bu konuyu atlamamaları gerekir ve mutlaka A.TR Dolaşım Belgesi düzenlemeleri gerekir.¹⁷

3. TÜRKİYE’NİN İHRACAT VE İTHALAT SİSTEMİ

Türkiye’de 1980 yılında başlayan ve 1990’ların ortalarına kadar devam eden süreçte, tekstil ve giyim ürünleri, demir-çelik ve gıda maddesi üretimi gibi emek-yoğun sanayi ürünlerinin pazar içindeki payıyla ilgili olarak son derece önemli gelişmeler gözlemlenmiştir. Türkiye, 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü’ne (WTO) üye olmuştur. Bu gelişmeyi takiben, AB ile müzakereleri de neticelendirerek 1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği’ne girmiştir. 1996 yılında, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması yapılmasıyla birlikte Türkiye, ihracatta yeni bir yapısal dönüşüm sürecine girmiştir.¹⁸

3.1 İhracat

İhracat Yönetmeliği’ne göre ihracat, bir mal veya hizmetin, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılması şeklinde tanımlanmaktadır. İhracat yapmak isteyen bir kişi için şartlar ise; Gerçek ve tüzel kişi olması gerekir. Vergi numarası alır. Vergi mükellefi olur. İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine üye olur.

3.1.1 İhracat İşlemleri ve Süreci

İhraç edilecek eşya için yurtdışı alıcı bulunur. Teslim ve ödeme şekilleri için karşılıklı anlaşma ve ihracat için sözleşme yapılır. Proforma fatura yollanır. Proforma fatura alıcı tarafından kabul edilmesi halinde ihracat ve ihracat gümrük işlem süreci başlatılır.

---

¹⁷ Şahin, Arif. *İhracatta Pratik Bilgiler. İhracat Prosedürlerini Biliyor Muydunuz?* Ankara

¹⁸ T.C Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı - Dış Ticaret (invest.gov.tr)

Tablo 4. İhracat Süreci

İhracat Süreci Nasıl İşler?	
1. Adım	İhracatçı sıfatına sahip olmak gerekir.
2. Adım	İhracata uygun ürün bulunması
3. Adım	Pazar araştırması yapılır.
4. Adım	İhraç edilecek eşya için yurtdışı alıcı bulunur
5. Adım	Teslim ve ödeme şekilleri için karşılıklı anlaşma ve ihracat için sözleşme yapılır.
6. Adım	Proforma fatura yollanır.
7. Adım	Proforma fatura alıcı tarafından kabul edilmesi halinde ihracat ve ihracat gümrük işlem süreci başlatılır.

3.1.2 İhracat Yapılacağı Ülkeye Göre İşlemler

İhracat işlemlerinde izlenecek prosedürler; ihracat yapılacak ülkeye, ihracat şekline, ihracat edilecek ürüne göre değişmektedir. Ancak ihracat yaparken ihracat yapılacak ülkenin özellikle imzaladıkları anlaşmalarına, prosedürlerine dikkat etmek gerekir. Bir ülkeye ihracat yaparken aşağıdaki durumlar göz önünde bulundurulmalıdır;

- ✓ Avrupa Birliği'ne üye ülkelere yapılacak ihracatta,
- ✓ EFTA ülkelerine (İsviçre, Norveç, İzlanda, Lihtenştayn) ihracatlarda,
- ✓ Serbest ticaret anlaşmaları (STA) kapsamında yapılacak ihracatta,
- ✓ İki ve çok taraflı (Birleşmiş Milletler(BM), Dünya Ticaret Örgütü(DTÖ), İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı(OECD), kredi anlaşmalarımızın bulunduğu ülkelere bu kapsamda yapılacak ihracatta,
- ✓ Genel Preferanslar Sistemi (GSP) kapsamında Türkiye'ye tavizli gümrük oranları uygulayan ülkelere yapılacak ihracatta,
- ✓ BM kararlarına göre ambargo uygulanan ülkelere ihracatta, (Libya'ya petrol ekipmanları ihracatı ambargo kapsamındadır.)
- ✓ Tek taraflı olarak ambargo uygulanan ülkeler (Ermenistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi)
- ✓ Sınır ticaret merkezleri kapsamında yapılacak ihracatlarda,

düzenlenmesi gereken belgeler, müracaat edilecek kurum ve kuruluşlar, işlemlerin gerçekleşmesi için izlenmesi gereken prosedürler ve gümrük tarifelerindeki tavizler değişebilmektedir.¹⁹

3.1.3 Serbest Ticaret Anlaşması Yapılan Ülkelere İhracatlar

İki ülke arasında karşılıklı vergi indirimi veya vergi muafiyeti sağlama amacına yönelik olarak imzalanan anlaşmalara *serbest ticaret anlaşmaları (STA)* veya *tercihli tarife anlaşmaları* adı verilir.

Serbest ticaret anlaşması imzalayan iki ülke, birbirinin mallarına gümrüklerde vergi almadığı gibi tarife dışı engeller adını verdiğimiz kota vb. vergi dışı ithalatı kısıtlayıcı önlemleri de uygulamaz.

Tablo 5. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları

TAMAMLANAN - MÜZAKERELERİ DEVAM EDEN - MÜZAKERE İÇİN GİRİŞİMDE BULUNULAN ÜLKELER					
AVRUPA	ORTA DOĞU	AFRİKA	UZAKDOĞU	LATİN AMERİKA	KUZEY AMERİKA
EFTA (1992)	İsrail (1997)	Tunus (2005)	G. Kore (2013)	Şili (2011)	
Makedonya(2000)	Filistin (2005)	Fas (2006)	Malezya (2015)		Meksika
Bosna-Her.(2003)	Suriye (2007)*	Mısır (2007)	Singapur (imzalandı)	Kolombiya	ABD
Arnavutluk (2008)	Ürdün (2011)	Morityus (2013)		Ekvator	Kanada
Gürcistan (2008)	Lübnan (iç onay)	Gana (paraf)	Japonya	Peru	
Sırbistan(2010)		Dem. Kongo	Hindistan	MERCOSUR	
Karadağ (2010)	Körfez İşb. Kon.	Kamerun	Endonezya	Orta Amerika	
Kosova (İç Onay)		Sejšeller	Vietnam		
Moldova (İç Onay)		Libya	Tayland		
Faroe (İç Onay)		Cezayir			
Ukrayna		Güney Afrika			
		A.K.P.			

İmzalanan STA:23
Yürürlükteki STA'lar: 18*

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

¹⁹ Şahin, Arif (2007). *İhracatta Pratik Bilgiler - İhracat Prosedürlerini Biliyor Muydunuz?*. Ankara

3.1.4 Genel Preferanslar Sistemi (GSP) Kapsamında Türkiye'ye Taviz Uygulayan Ükelere Yapılacak İhracatlar

Genel Preferanslar Sistemi (GSP), başta Amerika olmak üzere gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan bazı ülkelerin bazı ihraç mallarına gümrük vergisi muafiyeti veya vergi indirimi sağlaması anlamına gelen bir sistemdir. Genel Preferanslar Sistemi (GSP), Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi(GTS) ismiyle de kullanılmaktadır.²⁰

Yani, GTS gelişmekte olan ülkelerin bazı ihraç mallarına gelişmiş ülkeler tarafından karşılıksız ve ayırım gözetmeksizin imtiyaz tanınmasına imkan sağlayan bir düzenlemedir.²¹

Türkiye açısından özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Rusya'ya yapılan ihracatlarda büyük bir avantaj sağlayan Genel Preferanslar Sistemi, Türk ihracatçılarının genelde çok az bildiği bir uygulama olarak karşımıza çıkar. Oysa, Amerika'nın bu sistem kapsamında değerlendirdiği ürünlerin ihracatı konusunda diğer rakip ülkelerin mallarına karşı Türk ihraç mallarının ciddi bir rekabet avantajı yakalaması söz konusu olabilir.²²

3.1.4.1. Türkiye'ye GTS/ GSP Kapsamında Preferanslar Veren Ülkeler²³

- ABD
- Kanada
- Japonya
- Avustralya
- Yeni Zelanda
- Rusya Federasyonu' dur.

²⁰ Dölek, Ali (2013). *İhracat-İthalat İşlemleri*, İstanbul: Çağaloğlu

²¹ Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü (2012). *ABD Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS/GSP) Kılavuzu*

²² Dölek, Ali (2013). *İhracat-İthalat İşlemleri*, İstanbul: Çağaloğlu

²³ Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü (2012). *ABD Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS/GSP) Kılavuzu*

3.2 İhracat Çeşitleri

3.2.1. Ön İzne Bağlı İhracat

İhracı uluslararası anlaşma, kanun, kararname ve ilgili sair mevzuat uyarınca belli bir merciin ön iznine bağlı malların ihracatında, ilgili mercilerden ön izin alındıktan sonra ihracat mevzuatı hükümleri uygulanır (İhracat Yönetmeliği Md.6).

Tablo 6. İhracı İçin Ön İzne Bağlı Mallar Listesi

NO	MADDE	İZİN VEREN KURULUŞ	YASAL DAYANAK
1.	Kontrole Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojiler	Milli Savunma Bakanlığı	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 5201 sayılı “Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun”un 4üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete’de yayımlanan “Kontrole Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste”
2.	Afyon ve haşhaş kellesi	Sağlık Bakanlığı	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı “Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun”
3.	Uyuşturucu maddeler ve 1972 tarihli Protokolle değiştirilen 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1971 tarihli Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme ve 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Trafikinin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi kapsamındaki mallar	Sağlık Bakanlığı	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı “Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun” ve 1972 tarihli Protokolle değiştirilen 1961 tarihli “Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi”, 1971 tarihli “Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme” ve 1988 tarihli “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Trafikinin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”
4.	Tehlikeli Atıkların Sınırlar ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi Kapsamındaki mallar	Çevre ve Orman Bakanlığı	15/5/1994 tarih ve 21935 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 07/03/1994 tarih ve 94/5419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış “Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi”
5.	Yaban domuzu, kurt, çakal, tilki, sansar, porsuk ile yılanlar, kaplumbağa ve kertenkelelerin canlı ve cansız halde ve bunların	Çevre ve Orman Bakanlığı	13/04/1990 tarih ve 20491 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 08/03/1990 tarih ve 90/234 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

	tanınabilir parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon		
6.	Gübreler (Kimyevi gübreler hariç)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	13/01/1965 tarih ve 11905 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 19/12/1964 tarih ve 6/4090 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 27/12/1924 tarih ve 2/1771 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
7.	Tohumluklar (Orman ağacı tohumları ve diğer yetiştirme materyalleri hariç)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	08/11/2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 5553 sayılı “Tohumculuk Kanunu”
8.	Ankara (Tiftik) keçisi	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 4631 sayılı “Hayvan Islahı Kanunu”
9.	Su ürünlerinden su ürünleri avcılığını düzenleyen esaslar çerçevesinde avlanması tamamen yasak olan cins ve nitelikteki su ürünleri	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	04/04/1971 tarih ve 13799 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 1380 sayılı “Su Ürünleri Kanunu”, 10/03/1995 tarih ve 22223 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan “Su Ürünleri Yönetmeliği”, “Su Ürünleri Yönetmeliği” kapsamında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğler
10.	Yarış atları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan “Hayvan Islahı Kanunu”
11.	Yem Kanunu kapsamına giren yemler	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	07/06/1973 tarih ve 14557 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 1734 sayılı “Yem Kanunu”
12.	Veteriner İlaçları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	1262 sayılı “İспенçiyarı ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununa Yeniden Bazı Hükümler İlavetine Dair 3490 sayılı Kanun”
13.	İhracatı kotayla veya başka herhangi bir kayıtlı sınırlandırılan doğal çiçek soğanları	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
14.	Damızlık büyük ve küçük baş hayvan	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10/03/2001 tarih ve 24338 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 4631 sayılı “Hayvan Islahı Kanunu”
15.	Doğa Mantarı (Sadece AB üyesi ülkelere yönelik ihracat için)	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
16.	Mavi yüzgeçli orkinos (thynus thunnus) (canlı, taze soğutulmuş, dondurulmuş veya işlenmiş)	Tarımve Köyişleri Bakanlığı	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı

17.	Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki mallar	Türkiye Atom Enerjisi Kurumu	13/09/2007 tarih ve 26642 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan “Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgenin Verilmesine İlişkin Yönetmelik” ve “Nükleer ve Nükleer Çift Kullanımlı Eşyaların İhracatında İzne Esas Olacak Belgenin Verilmesine İlişkin Yönetmelik Kapsamına Giren Eşya Kalemlerini Belirten “Nükleer Transfer Uyarı Listesi” ve “Nükleer Çift Kullanımlı Eşya Listesi”ne İlişkin Tebliğ” (TAEK/NGD:2007/1)
18.	Füze Teknolojisi Kontrol Rejimi Ekipman, Yazılım ve Teknoloji Ek’i Dahilindeki Malzemeler	Milli Savunma Bakanlığı	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 5201 sayılı “Harç Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun”un 4üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete’de yayımlanan “Kontrole Tabi Tutulacak Harç Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste”
19.	Şeker	T.C. Şeker Kurumu	19/04/2001 tarih ve 24378 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 4634 sayılı “Şeker Kanunu”
20.	Orman ağacı tohumları ve diğer yetiştirme materyalleri	Çevre ve Orman Bakanlığı	08/05/2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 4856 sayılı “Çevre ve Orman Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, 08/11/2006 tarih ve 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 5553 sayılı “Tohumculuk Kanunu”
21.	87/12028 Karar sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük kapsamına giren patlayıcı maddeler (harç silah ve mühimmatı hariç)	İçişleri Bakanlığı	18/05/1955 tarih ve 9009 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 6551 sayılı “Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatının ve Av Malzemesinin İhşardan Çıkarılması Hakkındaki Kanun”, 87/12028 Karar sayılı “Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthalı, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük”, 2001/2443 Karar sayılı Tüzük
22.	Wassenaar Düzenlemesi Mühimmat	Milli	03/07/2004 tarih ve 25511 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan

	Listesi Kapsamındaki Malzemeler	Savunma Bakanlığı	5201 sayılı “Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun”un 4üncü maddesi gereği her yıl revize edilerek Resmi Gazete’de yayımlanan “Kontrole Tabi Tutulacak Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Bunlara Ait Yedek Parçalar, Askeri Patlayıcı Maddeler, Bunlara Ait Teknolojilere İlişkin Liste”
23.	Yaprak tütün, tütün döküntüleri	Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu	09/01/2002 tarih ve 24635 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 4733 Sayılı “Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”

Kaynak: Resmi Gazete – Dış Ticaret Müsteşarlığından İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ (2009)

Tablo 7 . İhracı Yasak Mallar Listesi

NO	MADDE	YASAL DAYANAK
1.	Kültür ve tabiat varlıkları (Eski eserler)	23/07/1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”
2.	Hint keneviri	24/06/1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 2313 sayılı “Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun”
3.	Tütün tohumu ve fidesi	04/12/2002 tarih ve 24956 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan “Tütün Üretimi, Üretici Tütünlerinin Pazarlanması, İç ve Dış Ticareti, Denetimi ve Tütün Ekspertizi ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”
4.	İhracı ön izne bağlı mallar listesinde yer alan türler hariç bütün av ve yaban hayvanları (canlı ve cansız olarak ve tanınabilir en küçük parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon)	13/4/1990 tarih ve 20491 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 08/03/1990 tarih ve 90/234 sayılı Bakanlar Kurulu

		Kararı
5.	Ceviz, dut, kiraz, armut, erik, porsuk, dışbudak, karaağaç ve ihlamur adlı ağaç türlerinin kütük, tomruk, kereste, kalas ve taslak olarak ihracı	11/05/1974 tarih ve 14883 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 24/4/1974 tarih ve 7/8186 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
6.	Doğadan toplanan doğal çiçek soğanları	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
7.	Odun ve odun kömürü (Meyve kabuklarından üretilen mangal kömürü hariç)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623
8.	Sığıla (liquidambar orientalis)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
9.	Yalankoz (pterocarya carpinifolia)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
10.	Datça hurması (Phoenix the ophrasti crenter)	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı
11.	Zeytin (tescili yapılmış ve Milli Çeşit Listesi’nde yayımlanmış olan çeşitlerinin yurt içinde sertifikalandırılmış olanları hariç), incir, fındık, antep fıstığı, asma (sultani çekirdeksiz) fidanları	06/01/1996 tarih ve 22515 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış bulunan 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı

Kaynak: Resmi Gazete – Dış Ticaret Müsteşarlığından İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ(2009)

3.2.2 Kayda Bağlı İhracat

Gümrük beyannamesinin, ihracattan önce İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alındığı ihracat şeklini ifade eder (TİM). İhracı kayda bağlı mallar Ekonomi Bakanlığı'nca yayımlanacak Tebliğ ile belirlenir. Kayda Bağlı Mallar listesi kapsamındaki malların ihracından önce gümrük beyannamelerinin İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alınması gerekir.

İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kayda alınmış gümrük beyannamesinin gümrük idarelerine sunulma süresi, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin onay tarihinden itibaren uzatılmamak üzere **otuz gündür**. Ancak, ülkemiz ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan, kısıtlama kapsamındaki malın ihracına ait kayıt meşruhatı düşülerek onaylanmış gümrük beyannamelerinin gümrük idarelerine sunulma süresi, otuz günden daha kısa veya daha uzun olarak Ekonomi Bakanlığı'nca (İhracat Genel Müdürlüğü) belirlenebilir (İhracat Yönetmeliği md.7).

3.2.3 İhracı Kayda Bağlı Mallar Listesi

Tablo 8. İhracı Kayda Bağlı Mallar

1.	Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu primi kesintisine tabi maddelerin ihracı
2.	Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan ödeme yapılan maddelerin ihracı
3.	Ülkemizde kredi karşılığı kurulan tesislerin bedelinin malla geri ödenmesine ilişkin özel hesaplar çerçevesinde ihracat
4.	Ülkemiz ile Rusya Federasyonu arasındaki doğalgaz anlaşması çerçevesinde ihracat
5.	Ülkemiz ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan kısıtlama kapsamındaki maddelerin ihracı
6.	Birleşmiş Milletler Kararları uyarınca ekonomik yaptırım uygulanan ülkelere ihracat
7.	18/12/1994 tarihli ve 22145 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik kapsamında sertifikayı haiz mallar

8.	İşlem görmemiş zeytinyağı ve işlem görmüş dökme veya varilli zeytinyağı
9.	Meyan kökü
10.	Ham lületaşı ve taslak pipo
11.	Ozon tabakasının korunmasına dair Viyana Sözleşmesi ile bu sözleşmeye ait Protokoller ve değişiklikler kapsamındaki malların sadece söz konusu düzenlemelere taraf ülkelere yönelik ihracatı
12.	Torba, çuval ve kutulu halde işlem görmemiş zeytin
13.	Orijinal bağırsak
14.	Canlı koyun, kıl keçisi, büyükbaş hayvan
15.	Dökme halde kapya cinsi kırmızı biber (konik biber)
16.	Ham zeytin (fermantasyonu tamamlanmamış)
17.	Bakır ve çinko hurda ve döküntüleri
18.	Blok mermer
19.	Çimento
20.	Kornişonlar

21.	Çam Fıstığı (İç Çam Fıstığı Hariç)
22.	Buğday ve mahlut, Kara Buğday, Buğday ve çavdar melezi
23.	Mercimekler
24.	Arpa, Mısır
25.	Geri Kazanılmış Kağıt veya Karton Döküntü, Kırpıntı ve Hurdaları, Alüminyum Döküntü ve Hurdaları
26.	Kromlu deriler
27.	Haşhaş Tohumu (Tohumluk Olmayanlar)

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

3.2.4. Kredili İhracat

İki ve çok taraflı kredi anlaşmalarının dışında kalmak kaydıyla, ihracat bedelinin kambiyo mevzuatında öngörülen süreleri aşacak şekilde yurda getirilmesine imkan tanıyan ihracat şeklidir.

3.2.5. Bağlı Muamele

İkiden fazla taraf arasında yapılan takas işlemine verilen isimdir.

3.2.6 Ticari Kiralama Yoluyla İhracat

Malların bir bedel karşılığında, belirli bir süre kullanılmak üzere geçici olarak yurtdışına çıkarılmasını ifade eder.

3.2.7. Yurt Dışı Fuar ve Sergilere Katılım Yoluyla İhracat

İhracatın gelişmesi ve uluslararası piyasalarda Türk malının tanıtılmasında yurt dışı fuar ve sergiler büyük önem arz eder. Ulusal ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin, yurt dışı tüketicilere tanıtılmasında ve kullanılarak vazgeçilmez bir reklam aracıdır.

- Bu malların yurtdışına çıkışıyla ilgili başvurular ise gümrük idarelerine yapılır.
- Bu yapılan talepleri ilgili mevzuat çerçevesinde inceleyip sonuçlandırır.
- Gümrük idareleri, gümrük beyannamelerinin onaylı bir örneğini, beyannamenin kapanış tarihinden itibaren, en geç on beş(15) gün içinde firmanın bağlı bulunduğu İhracatçı B.G. Sekreterliğine gönderir.
- Uluslararası ticari fuar ve sergilerde sergilenmek üzere yurt dışına çıkarılan malların kesin satışı yapılabilir. Satışa ilişkin talepler, geçici çıkışa esas gümrük beyannamesinin ihracatçı birlikleri genel sekreterliğince onaylanmasına müteakip gümrük idarelerince sonuçlandırılır.

3.2.8. Yurt Dışına Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Kapsamında İhracat

Türk firmalarının yurtdışında yapacakları taahhüt, müşavirlik, proje, mühendislik, köprü, baraj vb. inşaat işleri, yurt dışında döviz kazandırıcı işlemler olarak değerlendirilir. Yurtdışı müteahhitlik ve müşavirlik hizmetleri kapsamında ihracat olarak kabul edilir.

Yurt dışı müteahhitlik ve teknik müşavirlik kapsamında yapılacak ihracata ilişkin usul ve esaslar, Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıkça belirlenir.²⁴

3.2.9. Yurt Dışına Geçici İhracat Kapsamında Yapılan İhracatlar

Bir malın çeşitli nedenlerle yurt dışına çıkışı ve tekrar yurda geri dönüşü halinde geçici ihracat işlem süreci izlenir.

---

²⁴ İhracat Yönetmeliği

3.2.10. Bedelsiz İhracat

Karşılığında yurt dışından bedel tahsil edilmeden, yurt dışına mal çıkarılması şeklinde ihracattır. Bedeli yürürlükteki kambiyo mevzuatı çerçevesinde yurda getirilmesi gerekli olmaksızın yurtdışına kesin olarak mal çıkarılması durumunda verilen isimdir.

Bedelsiz ihracatta, gümrük mevzuatı uyarınca gümrük beyannamesi düzenlenmesi gereken hâllerde gümrük beyannamesinin tescil edilmiş olmalıdır. Genel esaslar çerçevesinde, gümrük beyannamesinin İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine onaylatılmış olması gerekir.²⁵

3.2.10.1. Bedelsiz Olarak İhraç Edilebilecek Mallar

(1) Bedelsiz olarak ihraç edilebilecek mallar aşağıda²⁶ belirtilmiştir.

- a) Gerçek veya tüzel kişiler tarafından götürülen veya gönderilen hediyeler, miktarı ticari teamüllere uygun numuneler ile reklam ve tanıtım malları, yeniden kullanıma veya geri dönüşüme konu ithal edilmiş mal ve ambalaj malzemeleri,
- b) Daha önce usulüne uygun olarak ihraç edilmiş malların bedelsiz gönderilmesi ticari örf ve adetlere uygun parçaları, fireleri ile garantili olarak ihraç edilen malların garanti süresi içinde yenilenmesi gereken parçaları,
- c) Yabancı misyon mensuplarının, Türkiye'de çalışan yabancıların, yurt dışına hane nakli suretiyle gidecek Türk vatandaşlarının, daimi veya geçici görevle yurt dışına giden kamu görevlilerinin, bu durumlarının ilgili mercilerce belgelenmesi şartıyla, beraberlerinde götürecekleri, gönderecekleri veya adlarına gönderilecek mal ve taşıtlar,
- ç) Yurt dışında yerleşik tüzel kişiler, yabancı turistler ve yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının beraberlerinde götürecekleri, gönderecekleri veya adlarına gönderilecek mal ve taşıtlar,

---

²⁵ İhracat Yönetmeliği

²⁶ Dış Ticaret Müsteşarlığından, Bedelsiz İhracata İlişkin Tebliğ (TEBLİĞ NO: İHRACAT 2008/12)

d) Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ve üniversitelerin; görevleri veya anlaşmalar gereği gönderecekleri mal ve taşıtlar,

e) Savaş, deprem, sel, salgın hastalık, kıtlık ve benzeri afet durumlarında; kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, üniversiteler, Kızılay ile kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların gönderecekleri insani yardım malzemeleri.

(2) Yukarıda belirtilenler dışında kalan hususlar, Dış Ticaret Müsteşarlığının (İhracat Genel Müdürlüğü) görüşü alınarak, ilgili gümrük idaresi veya İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğince sonuçlandırılır.

3.2.11. İthal Edilmiş Malların İhracatı

İthalat mevzuatına uygun olarak bir mal ithal edilmiş ve vergileri ödenmiş ise bu mal serbest dolaşıma girmiş sayılır. Bu malı yabancı menşeli mal olarak yeniden ihraç edilmesi mümkündür. İthal edilmiş bir malın yeniden ihracatı gümrük mevzuatına tabidir.²⁷

3.2.12. Serbest Bölgelere Yapılan İhracat

Serbest bölgelere yapılan mal ihracatı şeklindedir. Serbest bölgelere yapılacak ihracat, ihracat mevzuatı hükümlerine tabidir.

3.2.13. Transit Ticaret

Yabancı bir ülkeden satın alınan bir malın, transit olarak veya doğrudan başka bir ülkeye ihracı söz konusudur.

İhracat yönetmeliğinde ise Transit Ticaret; Yurt dışında veya serbest bölgede yerleşik bir firmadan ya da antrepodan satın alınan malın, ülkemiz üzerinden transit olarak veya doğrudan doğruya yurt dışında veya serbest bölgede yerleşik bir firmaya ya da antrepoya satılmasını ifade eder.

---

²⁷ İhracat Yönetmeliği (Md.11)

3.2.14. Konsinye İhracat

Kesin satışı daha sonra yapılmak üzere yurt dışındaki alıcılara, komisyonculara, ihracatçının yurt dışındaki şube veya temsilciliklerine mal gönderilmesini ifade eder. (İhracat Yönetmeliği)

3.2.15 e-ticaret Yoluyla İhracat

Uzaktan iletişim araçlarıyla başka bir ülkeye yönelik olarak gerçekleştirilen mesafeli mal satışlarıdır. Yurtdışına e- ticaret kapsamındaki mal ihracatı yapılabilir. E-ticaret ile mal ihracatı, dış ticaret ve gümrük mevzuatı hükümlerine tabidir.²⁸

3.2.16. Offset

Kamu kuruluşları tarafından açılan uluslararası ihaleler çerçevesinde, ihaleyi kazanan firma veya kuruluş tarafından, Türkiye’de üretilen malların, gelir ve giderleri Türkiye’de kaydedilen yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinin ve diğer hizmetlerin yeni alıcılara ihracatı veya mevcut alıcılara yönelik ihracat artışı ile taahhüt gereğince Türkiye’nin mevcut ihracat potansiyelinin geliştirilmesine yönelik Müsteşarlıkça onaylanan diğer işlemleri ifade eder.

3.2.17. Bavul Ticareti

Türkiye de ikamet etmeyen, yurt dışında yerleşik kişilere Türkiye’de KDV tahsil edilmeden özel fatura aracılığıyla yapılan satışlar olarak adlandırılır.

3.2.17.1. Özel Fatura İle Turistlere Mal Satışı ve Bavul Ticareti

Türkiye de ikamet etmeyen, yurt dışında yerleşik kişilere Türkiye özel fatura ile yapılan satışlar “Bavul Ticareti” olarak adlandırılır.²⁹

---

²⁸ İh.Ynt (Md.13)

²⁹ Gürsoy, Yaser(2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Osmangazi

KDV Genel Uygulama Tebliği'ne Göre,

3.2.17.2. Türkiye'de İkamet Etmeyenlere Özel Fatura ile Yapılan Satışlar (Bavul Ticareti)

Türkiye'de ikamet etmeyenlere özel fatura ile yapılan satışlar, 3065 sayılı Kanunun (11/1-a) maddesi kapsamında KDV'den istisnadır. Bavul ticaretinde;

Gümrükçe onaylı özel faturaların aslı veya fotokopisi, İhracatın gerçekleştiği döneme ilişkin olarak indirilecek katma değer vergisi listesi ile ihraç edilen malın bünyesine giren vergi miktarına ilişkin hesaplamaları gösterir tablo,

Münhasıran 4389 sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine göre faaliyette bulunan bankalar veya özel finans kurumlarınca düzenlenmiş döviz alım belgesi aslı veya ilgili banka veya özel finans kurumu şubesince onaylanmış örneği gerekmektedir. (Kdv Genel Uyg.Teb.)

Rusya, Arap ülkeleri ve Asya ülkelerinden gelen yabancıların rağbet gösterdiği dış ticaret türüdür. Türkiye den bavul ticareti kapsamında tekstil, ev tekstili, hazır giyim, deri hazır giyim, elektronik ve beyaz eşya veya diğer tüketim malı satın alırlar. Kendi ülkelerinde ticaretini ve satışını yaparlar.

4. İHRACATTA GÜMRÜK İŞLEMLERİ

4.1. İhracatta Gümrük İdaresine Sevk Öncesi Hazırlık

İhracat yapılırken eşyayı gümrük idaresine sevk etmeden önce belli başlı hazırlıklar³⁰ yapılır. Bunlar; İlgili ihracatçı birliğine üyelik işlemi yapılır.

İhracata ait eşyanın "GTİP" gümrük tarife istatistik pozisyonları tespit ve kontrol edilir.

Eşyayı taşıyacak nakliyecisi ile sözleşme yapılır ve malı taşıyacak araç plakası

---

³⁰ Gürsoy, Yaser. *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10.Baskı)*. Bursa : Osmangazi, s.259-260

alınır.

İhracat için “Fatura” hazırlanır.

“Gümrük Beyannamesi” hazırlanır. İhracatçı Birliğine kayıt ettirilerek, nisbi aidat makbuzu alınır.

1. Ülkesine göre A.TR, EUR-1 ve Menşei Şahadetnamesi düzenlenir. Ticaret ve Sanayi Odasına ya da İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine onaylatılır.
2. Çeki Listesi hazırlanır. Ürünün, kayda bağlı ürün olması halinde İhracatçı Birliğine kayıt ettirilir ve onaylatılır.
3. İhracatın yapılacağı ülkeye göre FORM-A, Konsolosluk Onay Belgesi vb. gibi özel belgeler var ise hazırlanır.
4. İhracat işlemleri, ihracat yapılacak ülkelere ve bölgelere göre değişmektedir. Bu da dikkate alınarak ürün için gümrük idaresine verilecek belgeler hazırlanır.

Örneğin; Avrupa Birliği (AB) üyesi bir ülkeye (İtalya'ya) sevk edilecek % 100 pamuklu ipliğin ihracatı için; Gümrük beyannamesi, Ticari fatura çeki listesi, A.TR dolaşım belgesi hazırlanır, gümrük idaresine sunulur. Şayet; bu ürün Serbest Ticaret Anlaşması (STA-EFTA) yapılan Arnavutluk 'a gönderilirse; A.TR dolaşım belgesi yerine, EUR-1 dolaşım belgesinin hazırlanır. Gümrük idaresine sunulur. Diğer ülkelere gönderilmesi halinde Menşe Şahadetnamesinin ayrıca sunulur (Gürsoy, 2016, s. 260).

4.2. Eşyanın Gümrüğe Beyanı

Türkiye gümrük bölgesinden ihraç edilecek eşyanın gümrük idaresine beyanı, gümrük beyannamesi ile yapılır Ancak; Sözlü beyan formu, özel fatura, kumanya listesi, ATA Karnesi ve CPD Karneleri ve Form 302 belgesi ile ihracına izin verilen eşyanın gümrük işlemleri bu belgeler ile yürütülür. Elektronik ortamda olanlar da dahil, mektuplar, kartpostallar ve basılmış metinler ile yolcunun kişisel bagajı kapsamındaki eşya için gümrük beyannamesi aranmaz.³¹

---

³¹ a.g.e, s.261

Gümrük Yönetmeliği'ne Göre;

(1) Yazılı beyan, gümrük beyannamesi ile yapılır ve gümrük beyannamesinin doldurulmasında anılan ekte yer alan kullanma talimatı esas alınır.

(2) Beyanın, bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla yapılması esastır. Ancak, beyanın elektronik imzayla yapılamayacağı istisnai haller Müsteşarlıkça belirlenir.

(3) Beyanın bilgisayar veri işleme tekniği yolu ile yapılması halinde talep üzerine gümrük beyannamesinin onaylı örneğinin beyan sahibine verilmesine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması için dış ticaret mevzuatı ya da sair mevzuat gereğince ibraz edilmesi gereken uygunluk belgesi, kontrol belgesi, ithal lisansı, izin yazısı, gözetim belgesi gibi belgelerin alınması veya buna ilişkin işlemlerin yerine getirilmesi sırasında geçen süreler, İşlem tarihinin başladığı tarihte durdurularak *yirmi(20)* veya *kırkbeş(45)* günlük sürelerin hesaplanmasında göz önünde bulundurulmaz ve işlemin sonuçlandığı tarihten itibaren kalan süre verilir (Gümrük Yönetmeliği Md.72).

4.3. Özet Beyan

Türkiye gümrük bölgesini terk eden eşyanın, gümrük beyannamesi kullanılmaya zorunluluğu olmayan durumlarda, eşyanın Türkiye gümrük bölgesini terk etmesinden önce çıkış gümrük idaresine özet beyan verilir (*Gürsoy, 2016, s.260*).

Türkiye Gümrük Bölgesine getirilip gümrüğe sunulan eşyanın, bir gümrük rejimine tabi tutulması, bir serbest bölgeye girmesi, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracı, imhası veya gümrüğe terk edilmesine ilişkin işlemlerin deniz yolu ile gelen eşya için özet beyanın verildiği tarihten itibaren **kırkbeş(45) gün**, diğer bir yolla gelen eşya için yine özet beyanın verildiği tarihten itibaren **yirmi gün(20)** içerisinde tamamlanması gerekir (Gümrük Yönetmeliği).

Özet beyan, veri işleme tekniği yoluyla verilir.

Veri işleme ise 07.10.2009 tarihinde resmi gazetede yayımlanan gümrük yönetmeliğinde;

5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa uygun olarak elektronik imza içeren elektronik veri değişimi standart mesajlarının gümrük idareleri ile değişimini ve/veya gümrük işlemlerinin tamamlanması için gerekli bilgilerin gümrük idaresinin bilgisayar sistemine girilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.3.1. Özet Beyanda Süre Sınırları

4.3.1.1. Özet Beyan Verilmesi

Gümrük Yönetmeliği'nin 67.Maddesine Göre;

(1)Denizyolu taşımacılığında, özet beyan aşağıda belirtilen sürelerde gümrük idaresine verilir:

a) Konteyner ile taşınan eşya için, bendinde belirtilen durumlar haricinde, hareket limanında eşyanın gemiye yüklenmesinden en az yirmi dört saat önce,

b) Dökme ve ambalaj halindeki eşya için, bendinde belirtilen durumlar haricinde, Türkiye Gümrük Bölgesindeki ilk varış limanına gelmeden en az dört saat önce,

c) Karadeniz ya da Akdeniz üzerindeki yabancı ülke limanları ve Avrupa Topluluğu gümrük bölgesinde yer alan limanlar (Fransa'nın denizaşırı illeri, Azorlar, Madeira ve Kanarya Adaları hariç) ile Türkiye Gümrük Bölgesindeki limanlar arasında taşınan eşya için ilk varış limanına gelmeden en az iki saat önce,

(2) Havayolu taşımacılığında, özet beyan aşağıda belirtilen sürelerde gümrük idaresine verilir:

1) Kısa mesafeli uçuşlarda en geç uçağın havalandığı ana kadar,

2) Uzun mesafeli uçuşlarda, Türkiye Gümrük Bölgesinde ilk havalimanına inilmesinden en az dört saat önce.

(3) Demiryolu taşımacılığında, özet beyan giriş gümrük idaresine varılmasından en az iki saat önce verilir.

(4) Karayolu taşımacılığında, özet beyan giriş gümrük idaresine varılmasından en az bir saat önce verilir. Bunun mümkün olmaması halinde aracın giriş gümrük idaresine varışından itibaren bir saat içinde verilir.

(5) Bilgisayar sisteminin geçici olarak kullanılmaması halinde de birinci ila dördüncü fıkralardaki süreler geçerlidir.

Madde 435 Göre;

(3) Gümrük idaresince, Türkiye Gümrük Bölgesini terk edecek eşya için verilen özet beyana ilişkin olarak, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesinden önce emniyet ve güvenlik amacıyla risk esaslı kontroller yapılır. Yapılan risk analizinin tamamlanmasından sonra eşyanın çıkışına izin verilir.

(4) Özet beyanın verilmediği durumlarda, emniyet ve güvenlik amaçlı risk analizi, eşyanın sunulduğu gümrük idaresince gümrük beyannamesi veya beyanname yerine geçen belge veya eşyaya ilişkin diğer bilgiler üzerinden gerçekleştirilir.

(5) Gümrük idaresi tarafından yapılan risk analizi sonucunda, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesine izin verilemeyeceğinin anlaşılması halinde, özet beyanı veren kişiye bildirimde bulunulur. Bu işlemler yirmi dört(24) saat içinde tamamlanır.

(6) Özet beyan kapsamı eşyanın özet beyanın tescil edildiği tarihi izleyen yüz elli(150) gün içerisinde Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmemesi halinde özet beyan verilmemiş sayılır

4.3.1.2. Özet Beyan Aranmayacak Haller

Aşağıda belirtilen eşya için özet beyan aranmaz³² :

a) Elektrik enerjisi,

b) Boru hattı ile gelen eşya,

c) Elektronik medya içerenler dahil, mektup, posta kartı ve basılı yayınlar,

ç) Uluslararası Posta Sözleşmesi kapsamında taşınan eşya,

d) Paletler, konteynerler ve bir taşıma sözleşmesi çerçevesinde denizyolu, havayolu, demiryolu ve karayolu vasıtasıyla taşınan eşya hariç,

---

³² Gümrük Yönetmeliği (Md.61)

e) Yolcu eşyası,

f) Paletler, konteynerler ve bir taşıma sözleşmesi çerçevesinde denizyolu, havayolu, demiryolu ve karayolu vasıtasıyla taşınan eşya hariç,

g) ATA Karnesi ve Gümrüklerden Geçiş Karnesi (CPD) kapsamı eşya,

ğ) TIR karnesi kapsamı eşya,

h) Bakanlığın kaçakçılıkla mücadele görevi ve Genelkurmay Başkanlığı

- Milli Savunma Bakanlığı,
- Kuvvet komutanlıkları,
- Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı,
- Jandarma Genel Komutanlığı,

Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğünün münhasıran asli görevleri ile ilgili olarak ve hizmet ifasında kullanılmak üzere kendilerine ait taşıtla veya yalnızca kendi yetkililerinin kullanımına mahsus taşıtlarla Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılan silahlar ve askeri malzeme,

ı) 19 Haziran 1951'de Londra'da imzalanan Kuvvetlerin Statüsü Hakkında Kuzey Atlantik Anlaşmasına Taraf Devletler Arasındaki Sözleşme ile öngörülen Form 302 kapsamı eşya,

i) 18 Nisan 1961'de diplomatik ilişkiler hakkında imzalanan Viyana Sözleşmesi, 24 Nisan 1963'de imzalanan konsolosluk ilişkileri hakkında Viyana Sözleşmesi veya diğer konsolosluk sözleşmeleri veya 16 Aralık 1969'da imzalanan özel görevler hakkında New York Sözleşmesine göre muafiyet tanınan eşya,

j) Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik kişilerce işletilen üretim veya sondaj platformları için Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılan aşağıdaki eşya,

k) Yapım, onarım, bakım veya değiştirme amacıyla bu tür platformların bünyesine dahil edilen eşya,

- l) Bu platformları teçhiz etmek veya donatmak üzere kullanılan eşya,
- m) Bu platformlarda kullanılan veya tüketilen malzeme,
- n) Bu platformların zararsız atık maddeleri,
- k) Cenazeler.

4.4. Türkiye Gümrük Bölgesinden Çıkan Eşya

Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmeden önce çıkış gümrük idaresine özet beyan verilir. Gümrük idaresince, Türkiye Gümrük Bölgesini terk edecek eşya için verilen özet beyana ilişkin olarak, eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesinden önce emniyet ve güvenlik amacıyla risk esaslı kontroller yapılır. Yapılan risk analizinin tamamlanmasından sonra eşyanın çıkışına izin verilir. Özet beyanın verilmediği durumlarda, emniyet ve güvenlik amaçlı risk analizi, eşyanın sunulduğu gümrük idaresince gümrük beyannamesi veya beyanname yerine geçen belge veya eşyaya ilişkin diğer bilgiler üzerinden gerçekleştirilir. Gümrük idaresi tarafından yapılan risk analizi sonucunda; eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesine izin verilemeyeceğinin anlaşılması halinde, özet beyanı veren kişiye bildirimde bulunulur. Bu işlemler *yirmi dört (24) saat* içinde tamamlanır. Özet beyan kapsamı, eşyanın özet beyanın tescil edildiği tarihi izleyen *yüz elli (150) gün* içerisinde Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmemesi halinde özet beyan verilmemiş sayılır. Türkiye Gümrük Bölgesine havayoluyla getirilen ve 63 üncü madde hükümlerine göre özet beyanı verilen eşyanın, varış yeri ile alıcısının değişmemesi koşuluyla, gümrüğe sunulduğu tarihten itibaren *on dört (14) gün* içinde, boşaltıldığı havalimanından havayoluyla tekrar Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışında özet beyan aranmaz.³³

5. GÜMRÜK BEYANNAMESİ

İhracatta gümrük mevzuatı uyarınca doldurularak ilgili ihracatçı birliği tarafından onaylanmasından sonra gümrük idaresine sunulan belgedir. Gümrük beyannamelerinin; üzerinde kazıntı ve silinti, tescili için ibrazından sonra beyan

---

³³ Gümrük Yönetmeliği (Md.435)

edilen eşyanın cins, nev'i, nitelik ve birim fiyatı bakımından herhangi bir düzeltme yapılamaz. Gümrük beyannamelerinin tescili, gümrüklerde tutulan deftere usulü uygun kayıt olunmak, üzerine kayıt sıra numarası, tarih ve resmi mühür konulması ile tamam olur. Gümrük idarelerince tescil edilen gümrük beyannameleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapılması veya gümrük beyannamelerinin iptal edilmesi halinde, bu husus işlemi yapan gümrük idaresi tarafından onayı/kaydı veren İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine, mükellefin bağlı bulunduğu vergi dairesine ve Türkiye İstatistik kurumuna bildirir (Şahin ,2007, s.11).

Beynamede imzası bulunan kişiler cezai hükümlerin uygulanması açısından beynamede belirtilen bilgiler ile beyannameye ekli belgelerin doğruluğu ve ilgili rejimin gerektirdiği bütün yükümlülükler uyulmasından sorumludur. Beyanın bağlayıcı olması nedeniyle beyanname başkasına devredilemez; eşyanın başkalarına satılması beyan sahiplerini yükümlülüklerinden kurtarmaz. Her beyanname formu, bir kalem eşya için kullanılır. Beyan edilen eşyanın birden fazla kalemi içermesi halinde, her üç kalem eşya için bir devam formu kullanılır. Ancak devam formunun sayısı üçten fazla olamaz. Kalem sayısı 10'dan fazla olduğu hallerde, kalem sıra numarası, GTİP numarası, eşyanın cinsi, vergi matrahı, vergi oranı ve vergi tutarının bulunduğu bir liste beyannameye eklenir.³⁴

Tek Tip Gümrük Beyannameleri **8 (sekiz) nüsha**³⁵ düzenlenmektedir.

1.Nüsha: İhracat ve/veya transit işlemlerinde kullanılmaktadır. İhracat veya transit işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresinde saklanmaktadır.

2.Nüsha: İstatistik amacıyla kullanılan nüshadır.

3.Nüsha: İhracatta gümrük idaresince işlem gördükten sonra mükellefe iade edilir. Bu nüsha aracı banka ve diğer kamu kuruluşları tarafından izlenen işlemlerde kanıtlayıcı nüsha olarak kullanılır. İlgili kuruluşlar, gerek

³⁴ Şahin, A.(2007). *İhracatta Pratik Bilgiler- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (IGEME).Ankara .s.11.*

³⁵ A.g.e

<p>görmeleri halinde, bu nüshadan bir fotokopi alarak, asıl nüshayı mükellefe iade eder.</p>
<p>4.Nüsha: Transit rejimde varış idaresinde kalacak nüshadır.</p>
<p>5.Nüsha: Transit rejiminde varış idaresince hareket idaresine geri gönderilecek teyit nüshasıdır.</p>
<p>6.Nüsha: İthalatın tamamlanmasından ve beyannamenin kapatılmasından sonra beyannameye eklenen belgelerin asılları ile birlikte bu nüshanın aslı Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğü'ne gönderilir. Bu nüshanın onaylı örneği, aslı yerine geçmek üzere beyanname ekinde bulunması gereken belgelerin örnek veya fotokopileri ile birlikte gümrük idaresinde kalır. Bu nüsha, antrepo rejiminde kullanıldığında, Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğü' ne gönderilmez.</p>
<p>7.Nüsha İstatistik amacıyla kullanılan nüshadır. İthalat işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresinde saklanır.</p>
<p>8.Nüsha İthalatta gümrük idaresince işlem gördükten sonra mükellefe iade edilir. Bu nüsha, aracı banka ve diğer kamu kuruluşları tarafından izlenen işlemlerde kanıtlayıcı nüsha olarak kullanılır. İlgili kuruluşlar, gerek görmeleri halinde, bu nüshadan bir fotokopi alarak, asıl nüshayı mükellefe iade eder.</p>

5.1. Rejimlere Göre Kullanılacak Beyanname Nüshaları

Beyanname nüshalarının gümrük işlemleri bakımından kullanımını şöyledir;

İhracat işlemleri için 1, 2 ve 3 no.lu nüshalar kullanılır. Bu talimattaki ihracata ilişkin hükümler, eşyanın kesin veya geçici her türlü ihracını kapsar. Transit işlemleri için 1,

4 ve 5 no.lu nüshalar kullanılır. Bir beyanname formunun hem ihracat hem de transit işleminde kullanılmak istenmesi halinde, 1, 2, 3, 4 ve 5 no.lu nüshalar, ihracat beyannamesi ve transit beyannamesi olarak kullanılır. Bir beyanname formunun hem transit hem de ithalat işleminde kullanılmak istenmesi halinde, 1, 4, 5, 6, 7 ve 8 no.lu nüshalar, transit beyannamesi ve ithalat beyannamesi olarak kullanılır. İthalat işlemleri için 6, 7 ve 8 no.lu nüshalar kullanılır. Bu talimattaki ithalata ilişkin hükümler, antrepo işlemleri dahil eşyanın kesin veya geçici her türlü ithalini kapsar.³⁶

5.2. Beyannamenin Doldurulması

Beyannamenin doldurulması ile bilinmesi gerekenler aşağıda yer almaktadır. Bunlar³⁷;

1. Beyannamelerin, sekiz nüshalı takım yerine her bir nüshanın 1/6, 2/7, 3/8 ve 4/5 şeklinde ikili işleve sahip dört nüshalı iki takımın kullanılması halinde, ilk takım 1'den 4'e kadar olan nüshalara, ikinci takım ise, 5'den 8'e kadar olan nüshalara tekabül eder. Bu durumda her bir dört nüshalı takımda kullanılan nüshaların numaraları, formun kenarında bulunan kullanılmayan numaraların üzeri çizilmek suretiyle gösterilir.
2. Her beyanname formu, bir kalem eşya için kullanılır. Beyan edilen eşyanın birden fazla kalemi içermesi halinde, her üç kalem eşya için bir devam formu kullanılır. Ancak devam formunun sayısı üçten fazla olamaz. Kalem sayısı 10'dan fazla olduğu hallerde, kalem sıra numarası, GTİP numarası, eşyanın cinsi, vergi matrahı, vergi oranı ve vergi tutarının bulunduğu bir liste beyannameye eklenir. Devam formlarının kullanılması durumunda, kalem sayısı, eşyanın tanımına ilişkin 31 no.lu kutuların sayısına eşit olmalıdır. Devam formlarının kullanılmayan bölümleri çapraz bir çizgi ile iptal edilir. Devam formlarında her kalem için yer alan gümrük vergileri, toplam olarak son devam formuna kaydedilir. Beyannamenin rakamla belirlenen kutuları

³⁶ Resmi Gazete – Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatı

³⁷ Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatı

beyan sahibi tarafından harfle belirlenen kutuları ise gümrük idaresi tarafından doldurulur.

3. Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, beyannameler, daktilo veya benzeri yöntemlerle doldurulur. Doldurmayı kolaylaştırmak amacıyla form, 2 no.lu kutuya yazılacak bilgilerin ilk harfi sol üst köşedeki ayarlama kutusuna gelecek şekilde daktiloya yerleştirilir. Beyannameler, sabit mürekkepli tükenmez kalemle ve büyük harflerle açık ve okunaklı yazılarak da doldurulabilir.
4. Bilgisayar sistemine dahil gümrük idarelerinde beyannameler, veri işleme tekniği yolu ile doldurulur. Bu durumda, Müsteşarlık, belirleyeceği şart ve usullerle uygun olması halinde, “II-Beyanname Kutularına İlişkin Açıklamalar” bölümünde belirtilen beyanname bilgilerinin kodlu veya bir başka biçimde yer almasına izin verebilir.
5. İhracat işlemleri için ihracat işlemlerinin yapıldığı idarede, transit işlemleri için hareket idaresinde ve ithalat işlemleri için ithalat işlemlerinin yapıldığı idarede kalacak nüshada ilgili kişinin imzasının aslı bulunmalıdır. Kullanılmayan kutular boş bırakılmalıdır.
6. Beyannamenin ithalat işlemlerinde kullanılması halinde, 6’ncı nüshanın arka sol alt köşesine, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nun 5’inci maddesi gereğince damga pulu yapıştırılır ve iptal edilir.

5.3. Gümrük Beyannamesine Kaydedilen Bilgiler

NO	<i>Gümrük Beyannamesine Kaydedilen Bilgiler</i>
1.	Beyan (Ortak Transit Rejimine İlişkin Sözleşmeye taraf ülkelere yönelik ihracat işlemlerinde "EU" kodu, diğer ülkelere yönelik ihracat işlemlerinde ise "EX" kodu yazılır.)
2.	Gönderici/İhracatçı

3.	Formlar (Birden fazla kalem eşya olması dolayısıyla devam formlarının kullanılması halinde doldurulur.)
4.	Yükleme Listeleri (Birden fazla kalem olması ve devam formu kullanılmaması halinde)
5.	Kalem Sayısı (Kullanılan takım ve devam formlarında beyan edilen eşyanın toplam kalem adedi yazılır.)
6.	Kap Adedi
7.	Referans Numarası
8.	Alıcı
9.	Mali Müşavir / Serbest Muhasebeci
10.	Gideceği Ülke (İhraç eşyasının gönderileceği ilk ülkenin kodu yazılır.)
11.	Ticaret Yapılan Ülke (İhracat yapılan ülkenin kodu yazılır.)
12.	Tarım Politikası
13.	Beyan Sahibi/ Temsilcisi
14.	Çıkış/İhracat Ülkesi (Eşyayı sevk/ihraç eden ülkenin adı bu kutuya yazılır.)

15.	Menş e ülke
16.	Ç ıkıştaki Taşı t Aracının Kimliğ i ve Kayı tlı Olduğ u Ü lke
17.	Konteyner
18.	Teslim Ş eklı
19.	Sın ırı Geçecek Hareketli Taşı t Aracının Kimliğ i ve Kayı tlı Olduğ u Ü lke Dö viz ve Toplam Fatura Bedeli
20.	Dö viz Kuru
21.	İ Ő lemin Niteliğ i (Ticari söz leş melere iliş kin kod yazılır.)
22.	Sın ırdaki Taşı ma Ş eklı
23.	Dahili Taşı ma Ş eklı
24.	Yü kleme Yeri
25.	Finansal ve Bankacılık Verileri (İ hracat iş lemlerine aracılık eden bankanın adı ve ş ubesi yazılır. Kambiyo mevzuatına göre yapılan ö deme ş eklı kaydedilir.)
26.	Ç ıkış Gü mrük İ daresi
27.	Eş yanın Bulunduğ u Yer
28.	Kaplar ve Eş yanın Tanımı - Kapların Marka ve Numaraları -

	Konteyner No(lar)ı – Adet ve cinsleri – Kalem No
29.	Eşya Kodu (Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyonu'nu (G.T.İ.P.) göstermek üzere beş alt bölümden oluşmaktadır.)
30.	Menşe Ülke Kodu
31.	Brüt Ağırlık (Kg)
32.	Rejim
33.	Net Ağırlık (Kg)

Kaynak: Şahin, 2007, .s.12

5.4. İhracat Beyannamesinin Doldurulması

1-Beyan: Beyan üç alt-bölümden oluşur.

Birinci alt-bölüm: Ortak Transit Rejimine İlişkin Sözleşmeye taraf ülkelere yönelik ihracat işlemlerinde “EU” kodu, diğer ülkelere yönelik ihracat işlemlerinde ise “EX” kodu yazılır.

İkinci alt-bölüm: İhracat işlemlerinde 1, 2, 3 veya 9 kodlarından uygun olanı yazılır. Bu alt-bölüm, transit işlemlerinde kullanılmaz.

Üçüncü alt-bölüm: Sadece transit rejimi için kullanılır. Türkiye gümrük bölgesinde başlayıp bitecek transit işlemlerinde “TR” kodu yazılır.

Aynı form hem ihracat hem de transit rejiminde kullanılıyorsa, birinci alt-bölüme “EU” veya “EX” kodlarından uygun olanı yazılır, üçüncü alt-bölüm ise, yukarıdaki açıklamaya göre doldurulur.

2- Gönderici/İhracatçı: Gönderici/İhracatçı kişi veya firmanın tam adı ve adresi yazılır. “No” kısmına sadece ihracatçının vergi numarası yazılır.

Gönderici/İhracatçının birden fazla olması halinde ise, gönderici/ihracatçıdan sadece birisi bu kutuya, diğer gönderici/ihracatçılara ilişkin bilgiler ise sistemin ilgili ekranına yazılır ve beyannamenin çıktısında “ekli liste” ibaresi otomatik olarak yer alır. Diğer gönderici/ihracatçılara ilişkin bilgileri içeren liste beyannameye eklenir. Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde bu kutuya "çeşitli" ibaresi yazılarak, gönderici/ihracatçı isim ve adreslerine ilişkin liste beyannameye eklenir.

3- Formlar: Bu kutu, birden fazla kalem eşya olması dolayısıyla devam formlarının kullanılması halinde doldurulur. İki alt-bölümden oluşan bu kutunun birinci alt-bölümüne, doldurulan takımın kaçınıcı takım olduğu, ikinci alt-bölüme ise toplam takım sayısı yazılır.

Örneğin; 2 devam formu söz konusu ise, beyannameye 1/3, ilk devam formuna 2/3, ikinci devam formuna 3/3 ibaresi yazılır.

Beyan edilecek eşya bir kalemi kapsadığında, bu kutu boş bırakılarak, 5 no.lu kutuya 1 rakamı yazılır.

4- Yükleme Listeleri: Birden fazla kalem olması ve devam formu kullanılmaması halinde, bu kutuya beyanname ekindeki kalem sıra numarası, GTİP numarası, eşyanın cinsi, vergi matrahı, vergi oranı ve vergi tutarının bulunduğu listenin adedi yazılır.

5- Kalem Sayısı: Kullanılan takım ve devam formlarında beyan edilen eşyanın toplam kalem adedi yazılır. Devam formları kullanıldığında, kalem sayısı, “eşyanın tanımı”na ilişkin 31 no.lu kutuların sayısına eşit olmalıdır.

6- Kap Adedi: Söz konusu sevkiyata ilişkin toplam kap adedi yazılır.

7- Referans Numarası: Kullanıcılar açısından bu kutunun doldurulması ihtiyaridir. Söz konusu sevkiyat için ilgili kişi tarafından verilen referans numarası bu kutuya kaydedilir.

8- Alıcı: Alıcı kişi veya firmanın tam adı ve adresi yazılır. Alıcının Türkiye'deki bir serbest bölgede faaliyet gösteren kişi olması halinde, vergi numarası da yazılır.

Alıcıların birden fazla olması halinde ise, alıcılardan sadece birisi bu kutuya, diğer alıcılara ilişkin bilgiler ise sistemin ilgili ekranına yazılır ve beyannamenin çıktısında “ekli liste” ibaresi otomatik olarak yer alır. Diğer alıcılara ilişkin bilgileri içeren liste beyannameye eklenir. Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, bu kutuya "çeşitli" ibaresi yazılarak, alıcıların isim ve adreslerine ilişkin liste beyannameye eklenir.

9- Mali Müşavir / Serbest Muhasebeci: İhracatçının yeminli mali müşavirinin veya mali müşavirinin ya da serbest muhasebecisinin adı, soyadı ve vergi numarası yazılır.

10- Gideceği Ülke: İhraç eşyasının gönderileceği ilk ülkenin kodu yazılır.

11- Ticaret Yapılan Ülke: Bu kutuya ihracat yapılan ülkenin kodu yazılır.

12- Tarım Politikası: Bu kutu boş bırakılır.

13- Beyan Sahibi / Temsilcisi: Beyan sahibi kişi veya firmalar ile kanuni temsilci veya gümrük müşavirinin tam adı ve adresi yazılır. Kutudaki (No) kısmına ise, gönderici/ihracatçının veya temsilcinin veya gümrük müşavirinin vergi numarası yazılır.

14- Çıkış/İhracat Ülkesi: Eşyayı sevk/ihraç eden ülkenin adı bu kutuya yazılır.

15a- Çıkış Ülkesi Kodu: İlgili ülkenin kodu yazılır.

15b- Çıkış Ülkesi Bölge Kodu: Bu kutu boş bırakılır.

16- Menşe Ülke: Bu kutu, menşe ülke kodunun 34 girilmesi nedeniyle boş bırakılır. Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, eşyanın menşe ülkesinin adı yazılır. Birden fazla menşe söz konusu ise, “çeşitli” ibaresi yazılır.

17- Gideceği Ülke: Bu kutuya eşyanın en son gideceği ülkenin adı yazılır.

17a- Gideceği Ülke Kodu: Bu kutuya eşyanın en son gideceği ülkenin kodu yazılır.

17b- Gideceği Ülke Bölge Kodu: Bu kutu boş bırakılır.

18- Çıkıştaki Taşıt Aracının Kimliği ve Kayıtlı Olduğu Ülke: Bu kutu iki alt-bölümden oluşmaktadır.

Birinci alt-bölüme, ihracat veya transit işlemlerinin tamamlandığı gümrük idaresine sunulduğu şekilde eşyanın doğrudan yüklendiği taşıt aracının (karayolu taşıma aracı, gemi, demiryolu vagonu, hava taşıtı) plaka veya kayıt numara(lar)ı veya adı gibi kimlik bilgisi yazılır.

İkinci alt-bölüme, taşıt aracının (veya birçok taşıt aracı varsa diğerlerini hareket ettiren aracın) kayıtlı olduğu ülkenin kodu yazılır.

Örneğin, değişik plaka numaraları olan bir çekici ve römorkun kullanılması halinde, hem çekicinin hem de römorkun plaka numarası, çekicinin kayıtlı olduğu ülke ile birlikte yazılır.

Posta gönderileri olması durumunda veya sabit taşıma tesisleri ile taşıma yapılması durumunda, kayıt numarası ve kayıtlı olduğu ülke yazılmaz. Demiryoluyla taşıma yapılması durumunda, kayıtlı olduğu ülke yazılmaz.

19- Konteyner: İhracat veya transit işlemlerinin tamamlanması sırasında, Türkiye'den çıkışta sınırı geçerken olması öngörülen duruma göre aşağıdaki kodlardan biri yazılır: Eşya konteyner ile taşınıyorsa "1", Eşya konteyner ile taşınmıyorsa "0".

20- Teslim Şekli: Üç alt-bölümden oluşmaktadır. Birinci alt-bölüme, teslim şekline ilişkin kod yazılır. İkinci alt-bölüme, eşyanın teslim edildiği yerin adı yazılır. Üçüncü alt-bölüm boş bırakılır.

21- Sınırı Gececek Hareketli Taşıt Aracının Kimliği ve Kayıtlı Olduğu Ülke:

İki alt-bölümden oluşmaktadır.

Birinci alt-bölüme, ihracat veya transit işlemlerinin tamamlandığı sırada Türkiye'den çıkışta sınır geçiş noktasında kullanılması düşünülen hareketli taşıt aracının cinsinden (karayolu taşıma aracı, gemi, demiryolu vagonu, hava taşıtı) sonra kayıt numarası veya adı yazılır.

Kombine taşımacılık durumunda veya birden fazla taşıt aracının bulunması halinde, hareketli taşıt aracı tüm kombinasyonu hareket ettiren araçtır. Örneğin, gemiye

yüklenmiş bir karayolu taşıma aracı söz konusu ise, hareketli taşıt aracı gemidir. Çekici ve römork söz konusu ise, hareketli taşıt aracı çekicidir.

İkinci alt-bölüme ise, hareketli taşıt aracının kayıtlı olduğu ülkenin kodu yazılır.

Eşya posta yoluyla veya sabit taşımacılık tesisatıyla veya demiryoluyla taşınıyorsa, kayıt numarası ve kayıtlı olduğu ülkeye ilişkin bilgiler yazılmaz.

22- Döviz ve Toplam Fatura Bedeli: İki alt-bölümden oluşmaktadır.

Birinci alt-bölüme, faturanın düzenlendiği para cinsinin kodu yazılır.

İkinci alt-bölüme ise, beyan edilen eşyanın toplam fatura bedeli faturanın düzenlendiği para cinsinden kaydedilir.

23- Döviz Kuru: Beyannamenin tescil edildiği tarihte geçerli T.C. Merkez Bankası döviz kurları esas alınır.

24- İşlemin Niteliği: Ticari sözleşmelere ilişkin kod yazılır.

25- Sınırdaki Taşıma Şekli: Türkiye sınırlarının terk edilmesi sırasında kullanılması düşünülen hareketli taşıt aracına uygun taşıma şekline ilişkin kod yazılır.

26- Dahili Taşıma Şekli: Dahili taşıma şekline uygun kod yazılır.

27- Yükleme Yeri: İki alt-bölümden oluşmaktadır. Birinci alt-bölüme, ihracat veya transit işlemlerinin tamamlandığı sırada Türkiye sınırından çıkması öngörülen hareketli taşıt aracına eşyanın yüklendiği yerin adı yazılır. İkinci alt-bölüm ise boş bırakılır.

28- Finansal ve Bankacılık Verileri: Bu kutunun ilk satırına ihracat işlemlerine aracılık eden bankanın adı ve şubesi yazılır. İkinci satırına ise kambiyo mevzuatına göre yapılan ödeme şekli kaydedilir.

29- Çıkış Gümrük İdaresi: Eşyanın Türkiye topraklarını terk edeceği sınır gümrük idaresinin adı yazılır.

30- Eşyanın Bulunduğu Yer: Eşyanın muayeneye tabi tutulacağı yerin tam adı yazılır. Ancak, çıkış eşyasının fabrika sahaları, antrepolar ve geçici depolama yerleri gibi yerlerde bulunması durumunda, son yükleme yerinin adı yazılır.

31- Kaplar ve Eşyanın Tanımı – Kapların Marka ve Numaraları - Konteyner No(lar)ı – Adet ve Cinsleri: Kapların marka ve numaraları, adet ve cinsleri veya ambalajlanmamış eşya olması durumunda, beyanname kapsamı bu tür eşyanın adedi veya uygun olduğunda, “dökme” ibaresi yazılır; her durumda normal ticari tanım yazılmalıdır; ihracat amacıyla bu tanım, eşyanın belirlenebilmesi için gerekli bilgileri içermelidir. "Eşya Kodu" başlıklı 33 no.lu kutunun doldurulması gerektiğinde, bu tanım, eşyanın sınıflandırılmasına imkan verecek kadar açık olmalıdır. Bu kutuda ayrıca herhangi bir özel mevzuat (örneğin, özel tüketim vergisi) uyarınca gereken bilgiler de gösterilmelidir. Konteyner kullanılırsa, konteynerleri tanıtan markalar da bu kutuya kaydedilmelidir.

16 no.lu kutuya "çeşitli" ibaresi yazılması halinde, bu kutuya söz konusu eşyanın menşei ülkesinin adı yazılabilir.

32- Kalem No: Bu kutu iki alt-bölümden oluşmaktadır. Birinci alt-bölümde, 5 no.lu kutuda yer alan toplam kalem sayısı içerisinde kullanılan takım ve devam formlarında beyan edilen eşyanın kaçınıcı kalem olduğu belirtilir. 5 no.lu kutuda kalem sayısı 1 ise, yani beyan tek kalem ise, bu kutu boş bırakılır. İkinci alt-bölüm boş bırakılır.

33- Eşya Kodu: Bu kutu, Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyonu'nu (G.T.İ.P.) göstermek üzere beş alt-bölümden oluşmaktadır. Birinci alt-bölüme, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki pozisyon numaralarının ilk sekiz rakamı, İkinci alt-bölüme, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki pozisyon numaralarının dokuzuncu ve onuncu rakamları,

Üçüncü alt-bölüme ise, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki pozisyon numaralarının on birinci ve on ikinci rakamları yazılır.

34- Menşe Ülke Kodu:

34a- Eşyanın menşe ülkesinin kodu yazılır.

34b- Bu alt-bölüm boş bırakılır.

35- Brüt Ağırlık (Kg): Bu kutuya 31 no.lu kutuda tanımlanan eşyanın brüt ağırlığı kilogram cinsinden yazılır. Brüt ağırlıktan, konteyner ve taşımaya ilişkin tüm araç ve gereç ağırlıkları hariç eşyanın kendi ağırlığı ile tüm ambalaj maddeleri ve kapların toplam ağırlığı anlaşılır.

37- Rejim: İki alt-bölümden oluşmaktadır.

Birinci alt bölüme, 1 no.lu kutunun ikinci alt bölümü için verilen kodlardan uygun olanı yazılır. Bu kodlar 4 hanelidir. İlk iki hane beyan edilecek rejimi, sonraki iki hane ise bir önceki rejimi belirtir. İkinci alt-bölüm boş bırakılır.

38- Net Ağırlık (Kg): 31 numaralı kutuda tanımlanan eşyanın ambalaj ağırlıkları hariç kendi ağırlığı kilogram cinsinden yazılır.

39- Kota: Kotaların izlenmesi amacıyla doldurulacak bu kutuya eşyaya ilişkin kota uygulaması varsa (X) işareti konulur.

40- Özet Beyan: Bu kutuya özet beyan veya özet beyan hükmündeki belgelerin tarih ve sayıları yazılır. Eğer eşya daha önce bir gümrük rejimine tabi tutulmuş ise, ilgili beyannamenin tarih ve sayısı yazılır.

41- Tamamlayıcı Ölçü: Eşyanın Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde yer alan ölçü birimi cinsinden miktarı yazılır.

42- Ek Bilgi, Sunulan Belgeler; Ön İzinler: Beyanname ekinde yer alan belgelere ilişkin ayrıntılı bilgi (adı, seri numaraları, tarihleri, kayıt numarası, vb) bu kutuya yazılır (İhracat izni/lisansı numarası, hayvan ve bitki sağlığı ile ilgili düzenlemelere ilişkin bilgiler, konşimento numarası, vb). Ayrıca, Türkiye gümrük bölgesinde başlayıp bitecek transit işlemlerinde hareket gümrük idaresince belirlenen güzergah da bu kutuya yazılır. Bu kutunun ek bilgi kodu (E.B. Kodu) adlı alt-bölümü boş bırakılır.

43- İstatistikî Kıymet: 22 numaralı kutuda belirtilen toplam fatura bedelinin FOB/ABD Doları cinsinden istatistikî kıymeti yazılır.

44- Vergilerin Hesaplanması: Bu kutu, altı alt-bölümden oluşmaktadır.

Birinci alt-bölüme, vergi türünü belirten kodlar; Üçüncü alt-bölüme, uygulanan vergi oranı; Dördüncü alt-bölüme, hesaplanan vergi tutarı; Beşinci alt-bölüme, ödeme şekli; Altıncı alt-bölüme ise, vergi tutarlarının toplamı yazılır. İkinci alt-bölüm boş bırakılır.

Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, ikinci alt bölüme vergi matrahı yazılır ve bu tablonun kullanılması sırasında vergi matrahı ve tutarı rakamlarının ayrılan alanlara sığmayacağını anlaşılmaması halinde, "Vergi Matrahı" ibaresinin ve "Tutarı" ibaresinin yanına yazıyla "Bin TL" yazılarak, tutarlar üç sıfır eksiği ile tabloya kaydedilir.

45- Ödemenin Ertelenmesi: İhracatta tahsili gereken vergilerin tecil, erteleme veya taksitlendirmeye konu olması halinde, buna ilişkin olarak düzenlenen belgelerin sayı ve tarihleri bu kutuya yazılır.

46- Antreponun Tipi ve Kodu: Eşyanın bulunduğu antreponun cinsine göre her antrepo için Müsteşarlıkça (Gümrükler Genel Müdürlüğü) belirlenen kod numarası (Örneğin: A34000001) yazılır.

47- Yer ve Tarih: Beyanda bulunacak kişinin veya temsilcisinin adı soyadı ve imzası ile birlikte yer ve tarih yazılır. Beyanda bulunanın tüzel kişi olması durumunda, beyannameyi imzalayan yetkili kişinin unvanı ile adı ve soyadı da ayrıca belirtilir. Gümrük işlemlerini takip eden gümrük müşavirinin bu haneyi doldurması halinde, sadece kendi adı, soyadı ve karne numarası ile birlikte bu beyannameyi takip eden müşavir yardımcısının adı, soyadı ve karne numarası yazılır, adı geçen müşavirin bağlı bulunduğu gümrük müşavirliği bürosunda çalışan tüm gümrük müşavir ve yardımcılarının adını ve soyadını içeren kaşe basılmaz.

Şekil 1. Gümrük Beyannamesi

Örnek; "GÜMRÜK BEYANNAMESİ (İhracat)" belgesi aşağıdadır.

The form is a complex document with multiple sections. At the top, it is titled "Örnek; 'GÜMRÜK BEYANNAMESİ (İhracat)'" and includes a reference number "38". The main body of the form contains several fields for data entry, including:

- Exporting Party (İhracatçı): TRACOMEX COMPANY INC., 2008 S.UL. K. SOĞUKHANA ÇEVRELERİNDEN BİRİNE TAHSİSİ ÇIKIŞI
- Importing Party (İthalatçı): ALDI Gıda ve İçecek A.Ş., FOMERTE N. YOLUNDA ÇIKIŞI
- Product Description (Malın Tanımı): [Blank]
- Quantity (Miktar): [Blank]
- Value (Değer): [Blank]
- Date (Tarih): 201x

The form also includes a large circular stamp in the center, a signature in the bottom right corner, and a date field "201x". The bottom of the form contains a footer with the text "T.C. GÜMRÜK VE DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI" and "GÜMRÜK BEYANNAMESİ (İHRACAT)".

Kaynak : Gürsoy, 2016, s.131

Şekil 2. Gümrük Beyannamesi Nüshası

T.C. GÜMRÜK BEYANNAMESİ					A SEVK-İHRACAT/VARIŞ GÜMRÜK İDARESİ			
İhracat İstatistik Nüshası	İthalat İstatistik Nüshası	2 Gönderici/İhracatçı	No			1 B E Y A N		
		3 Formlar	4 Yükü. listeleri					
		5 Kalem sayısı	6 Kap adedi	7 Referans numarası				
		8 Alıcı	No			9 Mali Müşavir/Serbest Muhasebeci No		
		10 Gideceği/sevk ülkesi		11 Ticaret yapıları ülkesi	12 Kıymet bildirim formu		13 T.P.	
		14 Beyan sahibi/Temsilcisi No			15 Çıkış/İhracat ülkesi		15 Çıkış ülkesi kodu a) b)	17 Gideceği ülke kodu a) b)
		16 Menşe ülke			17 Gideceği ülke			
		18 Çıkıştaki taşıt aracının kimliği ve kayıtlı olduğu ülke			19 Ktr.	20 Teslim şekli		
		21 Sınırı geçen/gececek hareketli taşıt aracının kimliği ve kayıtlı olduğu ülke			22 Döviz ve toplam fatura bedeli		23 Döviz kuru	24 İşlemin niteliği
		25 Sınırdaki taşıma şekli	26 Dahili taşıma şekli	27 Yükleme / boşaltma yeri		28 Finansal ve bankacılık verileri		
2	7	29 Giriş/çıkış gümrük idaresi	30 Eşyanın bulunduğu yer					
Kıtlar ve eşyanın tanımı	31 Kıtlar ve eşyanın tanımı				32 Kalem No		33 Eşya kodu	
	34 Menşe ülke kodu a) b)		35 Brüt ağırlık (kg)		36 Tercihli tarife			
	37 R. E. J. I. M		38 Net ağırlık (kg)		39 Kota			
	40 Özet beyan							
	41 Tamamlayıcı ölçü		43 Kalem fiyatı		43 HY kodu			
					E.B. Kodu		45 Ayarlama	
	46 İstatistik kıymet							
	47 Vergilerin hesaplanması		Tür	Vergi matrahı	Oran	Tutar	ÖŞ	
			Toplam:					
50 Asıl sorumlu No				İmza:		C HAREKET GÜMRÜK İDARESİ		
51 Öngörülen gümrük idareleri (ve ülke)		Temsilci Yer ve tarih:						
52 Teminat geçeri değil				Kod	53 Varış gümrük idaresi (ve ülke)			
D/J HAREKET/VARIŞ GÜMRÜK İDARESİ KONTROLÜ				Mühür:		54 Yer ve tarih		
Sonuç:				Beyan sahibi / temsilcinin imzası ve adı:				
Takılan mühürlerin: Adedi:								
kimliği:								
Süre sınırı (tarih):								
İmza:								

TCGB - 2

6. FATURALAR

6.1.Ticari Fatura (Commercial Invoice)

Fatura, satıcı tarafından düzenlenen, satılan malın cinsini, ismini, miktarını, birim satış fiyatını, teslim şeklini ve toplam bedeli gibi bilgileri gösteren kıymetli evrak niteliği taşıyan ve alıcıya gönderilen bir hesap belgesidir.

Ticari Fatura;³⁸

- İhracatçının hazırlayacağı ticari fatura ithalatçı ülkenin mevzuatına uygun olmalıdır.
- İhraç malları hazırlandıktan ve sevkiyat yapılmadan önce düzenlenen ilk belgedir.
- Genellikle bir İngilizce ve bir Türkçe olmak üzere iki nüsha olarak düzenlenen ticari faturaların nüsha adedi taraflar arasındaki anlaşmaya göre değişebilmektedir.
- Ticari faturaları, Maliye Bakanlığı'nın kaşesi ve/veya noter tasdiki ile ihracatçı düzenler.
- Fatura ithalatçı ülkenin isteğine bağlı olarak, ticaret odasınınca onaylanabilmektedir.
- Fatura tasdiki alıcı ülke mevzuatına göre değişmekte olup, halen Ortadoğu ülkelerine yönelik ihracatta ilgili ülke temsilciliğince faturanın tasdiki istenebilmektedir.
- Taşıma esnasında değişikliğe uğrayacak nitelikteki mallar için teslim anındaki kesin durumuna göre tanzim edilecek faturaya kadar geçen zamanda kesilen faturaya ise "geçici" veya "muvakkat" fatura denir.

---

³⁸ Şahin, A.(2007). *İhracatta Pratik Bilgiler – İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (IGEME)*. Ankara .s.13.

Ticari Faturada Bulunması Gerekli Bilgiler ;

- Alıcı ve satıcının unvan ve adresleri,
- Tanzim tarihi,
- Malların cinsi/tanımı,
- Malların miktarı,
- Malların ağırlığı ve ambalaj numaraları,
- Yükleme limanı,
- Varış- boşaltma yeri,
- Malların birim fiyatı ve toplam bedeli,
- Teslim şekli ve ödeme şartları,
- Taşıt aracının türüne bağlı olarak plaka no/ vagon no/ Gemi adı/ uçuş no (biliniyorsa),
- Navlun ve sigorta ile ilgili bilgiler (Alıcı tarafından istenirse),
- Sipariş veya anlaşma sayısı,
- Malın menşei,

Vergi Usul Kanunu'na Göre,

Fatura Nizamı: (Md.231)

Faturanın düzenlenmesinde aşağıdaki kaidelere uyulur:

1. Faturalar sıra numarası dahilinde teselsül ettirilir. Aynı müessesenin muhtelif şube ve kısımlarında her biri aynı numara ile başlamak üzere ayrı ayrı fatura kullanıldığı takdirde bu faturalara şube ve kısımlarına göre şube veya kısmın isimlerinin yazılması veya özel işaretle seri tefriki yapılması mecburidir.
2. Faturalar mürekkeple, makine ile veya kopya kurşun kalem ile doldurulur.

3. Faturalar en az bir asıl ve bir örnek olarak düzenlenir. Birden fazla örnek düzenlendiği takdirde her birine kaçınıcı örnek olduğu işaret edilir.
4. Faturaların baş tarafında iş sahibinin veya namına imzaya mezun olanların imzası bulunur.
5. Fatura, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren azami yedi gün içinde düzenlenir. Bu süre içerisinde düzenlenmeyen faturalar hiç düzenlenmemiş sayılır.
6. Bu Kanunun 232'nci Maddesinin birinci fıkrasına göre fatura düzenlemek zorunda olanlar, müşterinin adı ve soyadı ile bağılı olduğu vergi dairesi ve hesap numarasının doğruluğundan sorumludur. (Ancak bu sorumluluk, aynı Maddenin 2'nci fıkrasının uygulandığı halleri kapsamaz.) Fatura düzenleyen istemesi halinde müşteri kimliğini ve vergi dairesi hesap numarasını gösterir belgeyi ibraz etmek zorundadır.

Vergi Usulüne Göre Faturanın Şekli:

Madde 230 - Faturada en az aşağıdaki bilgiler bulunur:

1. Faturanın düzenlenme tarihi seri ve sıra numarası,
2. Faturayı düzenleyen adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, bağılı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası,
3. Müşterinin adı, ticaret unvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve hesap numarası,
4. Malın veya işin nev'i, miktarı, fiyatı ve tutarı.

Şekil 4. Proforma Fatura

PROFORMA INVOICE/EXPORT ORDER

ISSUER: Tech International 1000 J Street, N.W. Washington, DC 20006 Ph: 202-552-1212 Fax: 202-552-1111	PROFORMA INVOICE NO: C0101-14 DATE: July 12 ISSUE/ISSUE REFERENCE NO: CMT ISSUE REFERENCE: UTR DATE: July 9 TERMS OF SALE: CIF Buenaventura, Colombia (INCOTERMS 2000) ISSUE: AIR EST. DELIVERY: 60 (DAYS FROM RECEIPT OF ORDER AND LETTER OF CREDIT)
CUSTOMER: Gomez Y. Cartagena Apdo. Postal 77 Bogotá, Colombia	
SHIP TO (as per contract)	
COUNTRY (as per contract)	

UNIT NUMBER	UNIT OF MEASURE	QUANTITY	DESCRIPTION	UNIT PRICE	TOTAL
2-00	EA	3	Separators in accordance with attached specifications	\$14,700.00	\$44,100.00
14-00	EA	3	First-stage Filter Assemblies per attached specifications	\$ 1,000.00	\$ 3,000.00
custom	EA	3	Drive Units - 30 hp each (for operation on 3-phase 440 v., 50 cy current) complete with remote controls	\$ 4,250.00	\$12,750.00
TOTAL EX WORKS Washington, D.C. domestic packed...					\$60,850.00
Export processing, packaging, prepaid inland freight to Dulles International Airport & forwarder's handling charges.					\$ 2,115.00
TOTAL FCA WASHINGTON DULLES AIRPORT					\$62,965.00
Estimated air freight and insurance					\$ 2,000.00
TOTAL Est. CIF Buenaventura, Colombia					\$64,965.00
Estimated gross weight 3,363 lbs. • Estimated cube 570 cu. meters Export packed 4.212 kg. • Export packed 15.4 cu. meters					

1. All prices quoted herein are US dollars.
 2. Prices quoted herein for merchandise only are valid for 60 days from July 12.
 3. Any changes in shipping costs or insurance rates are for account of the buyer.

INCOTERMS CHANGES FREIGHT ☐ Ocean ☒ Air ☐ _____ INCLUDED CONSULTATION/ADVICE _____ REFERENCE/COMPARISON _____ SPECIAL PACKING _____ INSURANCE _____ INCLUDED	TERMS OF PAYMENT ☒ LETTER OF CREDIT ☐ Bank _____ ☐ CASH ☐ Term _____ ☐ CREDIT ACCOUNT ☐ Term _____ ☐ OTHER _____ CURRENCY OF INVOICE: <u>US Dollars</u>
--	---

Form No. 10-230 Revised and Reprinted by F&B, Inc. 1000 J Street, N.W., Washington, DC 20004 • (202) 552-1000 • www.f&b.com Copyright © 2004 Tech Int.

6.3. Navlun Faturası (Freight Invoice)

Navlun, deniz ve/veya iç su yolu ile taşımacılıkta malın taşıma ücretinin ifadesidir. CF veya CIF teslim şekilleri ile satışta, navlun satıcı-ihracatçı tarafından ödenmektedir. Mal ile ilgili satış faturasında, navlun tutarı mal bedeline dahil olarak veya ayrı olarak gösterilebilmektedir. Bu fatura navlun faturası olarak adlandırılmaktadır. Akreditif, mal bedeli ile birlikte navlun bedelini de içeriyorsa, konşimento ve diğer sevk belgesi üzerinde "navlunu ödenmiştir" kaydının bulunması gerekmektedir. Ancak belirtilmemişse, satıcı firmanın taşıyıcı firmadan navlun faturası alarak ithalatçı firmaya vermesi, ya da tahsil belgeleri arasına navlun

faturasını da koymasını gerektirmektedir. Navlun faturası malın ithal edildiği ülkede vergiye tabi kıymetinin tespitinde dikkate alınacak kıymet faktörlerinden birini oluşturmaktadır.

Şekil 5. Navlun Faturası

Seller (Name, Address) İhracatçı (Ad, Adres) [1]	Invoice Number (Fatura No.)		
	Invoice Date (Tarih)	Seller's Reference [3] (Satıcının referansı)	
	Buyer's Reference [6] (Alıcının Referansı)	Other Reference [7] (Diğer referanslar)	
Tel: [2]	Buyer (Alıcı: teslim alandan farklı ise) [4]		
Consignee (Teslim alan) [5]	Country whence consigned (Malın teslim edileceği yer)		
	Country of origin (malın üretildiği ülke)	Country of destination (Malın varış yeri)	
Transport details (Nakliye ile ilgili hususlar-İtüzümü halinde) [14]	Terms of delivery and payment (Teslim ve Ödeme şekli)		
Shipping marks; Container No	Number and kind of packages: goods description -in full and/or code. (Malın cinsi ve özelliği, ambalaj şekli, koli adedi, gümrük tarife numarası)	Gross weight, kg Ağırlık	Cube m3 hacim
Specification of commodities (in code and/or full) [9]	Quantity (Miktar) [10]	Unit (Birim) [10]	Amount Toplam Tutar [11]
Shipped by: (Malın sevki) [15]		Included above	Not included above
On: (Malın ne zaman teslim yerine ulaştırılacağı) [15]	Packing (Ambalaj Şekli)		
Signature: (İmza)[16]	Freight (Navlun)[13]		
Date:	Other costs (Diğer Maliyetler)[12]		
	Insurance (Sigorta)[14]		
	Total invoice amount (Toplam Fatura Tutarı)		

Kaynak: Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri (OAİB)

6.4. Konsolosluk Faturası (Consular Invoice)

Malın gideceği ülkenin konsoloslugu tarafından mal menşei, birim fiyatı ve mal değerinin onaylandığı faturalardır. Bazı ülkelerin dış ticaret rejimleri, bu ülkelere ithal edilecek mallar için ithal sırasında gümrük işlemlerine esas teşkil edecek konsolosluk faturasının ibrazını zorunlu görmektedir. Onay konusu faturalar ithalatçı ülkelerin konsolosluklarından elde edilmektedir. Fatura tasdiki alıcı ülke mevzuatına göre değişmektedir. Bu tür bir uygulamanın nedeni, ithalatçı ülkenin düşük faturalarla mal bedellerinin düşük gösterilmek suretiyle vergi kaçaklarını önlemesi veya ithalatçının ihracatçı ile anlaşarak ülkesi dışına döviz kaçırmaması sağlanır.

Şekil 6. Konsolosluk Faturası

Consular Invoice

THE GOVERNMENT of BRAZIL			
Date:		Port of Loading	
Invoice No:		Port of Discharge	
Issued At:		Date of Departure	
		Carrier	
EXPORTER		CONSIGNEE	
Marks and Numbers	Quantity	Description of Goods	Value of Shipment
		Total (FOB, C&F, or CIF)	
Other Charges		Amount of Charges	
Certified Correct By:		Total U.S.\$	
Witnessed By:			
Fee Paid: U.S. \$			

6.5. Tasdikli Fatura (Legalized / Certified Invoice)

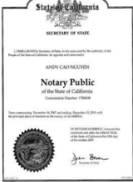

İhracatçı firma tarafından yabancı alıcıya kesilmiş olan ticari faturanın ithalatçı ülkelerin konsolosluğuna onaylatılması neticesinde tasdikli fatura elde edilmiş olur. İhracatçı önce kendi orijinal faturasını düzenler, sonra bağlı bulunduğu meslek odasına (ticaret odasına ve/veya sanayi odasına) giderek hazırladığı Menşe Şahadetnamesini onaylatır. Daha sonra ithalatçı ülkenin Konsolosluğuna orijinal faturası ile menşe Şahadetnamesini ibraz eder ve faturasını bu Konsolosluğa onaylatır. Özellikle İsrail ve Orta Doğu ülkeleri bu faturayı talep eder. Bu tür bir uygulamada temel amaç, malın ihrac ülkesi menşeli olduğunun belirlenmesidir.

6.6. Özel Fatura (İstisna Belgesi)

Yabancılara (veya yabancı ülkede ikamet ettiğini belgeleyen T.C. uyruklu) yapılan satışlarda KDV istisnasının uygulanabilmesi için düzenlenen belgedir. Satıcı, bağlı bulunduğu vergi dairesine başvurarak "Türkiye'de İkamet Etmeyenlere Döviz Karşılığı Satışlarda KDV İhracat İstisnası İzin Belgesi" (İstisna Belgesi) almaktadır. Yolcu beraberli eşya ihracı istisnası uygulamasında da bu belge geçerli olmaktadır. Fatura şekli Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir. Yetki belgesi verilen satıcılar tarafından düzenlenebilir.

Şekil 7. Tasdikli Fatura

NNA CERTIFIED & BACKGROUND SCREENED NOTARY SIGNING AGENT

INVOICE

BILL TO:	REMIT TO:
INVOICE DATE:	NOTARY NAME: ANDY CAO NGUYEN California Commission Number 1780658 Commission Expires December 15, 2011
COMPANY:	ADDRESS: 2450 PERALTA BLVD., SUITE 116
ADDRESS:	CITY/STATE/ZIP: FREMONT, CA 94536
	PHONE/FAX: (510) 818-0155
CITY/STATE/ZIP:	EMAIL: andy@andynotarypublic.com
ATTENTION:	WEB SITE: http://www.andynotarypublic.com
PHONE:	PAYMENT TERMS: NET _____ DAYS Late Payment: 16-30 Days: 10% & 31-60 Days: 25%

DATE	PO NUMBER	PARTY(IES) (LAST, FIRST)	DESCRIPTION	AMOUNT DUE
TOTAL AMOUNT DUE (USD):				\$

PLEDGE OF ETHICAL PRACTICE: I am not an attorney and therefore, by law, I cannot explain or interpret the contents of any document for you, instruct you on how to complete a document or direct you on the advisability of signing a particular document. By doing so I would be engaging in the unauthorized practice of law, and could face legal penalties that include the possibility of incarceration. Any important questions about your document should be addressed to the lender, title company or an attorney.

Şekil 9. İhracatta Kullanılan Belgelerin Başvuru, Düzenleyen ve Onay Mercileri

İHRACAT İŞLEMLERİNDE KULLANILAN BELGELER	
Belge ve İzin Veren Kuruluşlar	Alınması Zorunlu Belge ve İzinler
Gümrük Müsteşarlığı	- Bedelsiz İhracat - Döviz Beyan Tutanağı - Gümrük Beyannamesi - Onaylanmış Kişi Statü Belgesi
Maliye Bakanlığı	- Özel Fatura
Dış Ticaret Müsteşarlığı	- Dahilde İşleme İzin Belgesi - Hariçte İşleme İzin Belgesi - Standart Kontrol Belgesi - Ticari Kiralama
Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	- CITES Belgesi - Damızlık Büyük ve Küçük Baş Hayvan İhracatı - Doğa Mantarı İhracatı - Doğal Çiçek Soğanları İhracatı - Gübre İhracatı - Hayvansal Ürünlerle İlgili Sağlık Sertifikası - Su Ürünleri İhracatı - Tohum İhracatı - Veteriner İlaçları İhracatı - Yarış Atları İhracatı - Yem İhracatı - Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri
Çevre ve Orman Bakanlığı	- Av Hayvanları İhracatı - CITES Belgesi - Tehlikeli Atıkların İhracatı
Milli Savunma Bakanlığı	- Harp Silah ve Mühimmatları İhracatı
Sağlık Bakanlığı	- Afyon ve Haşhaş Kellesi İhracatı - Uyuşturucu Maddelerin İhracatı
Kültür ve Turizm Bakanlığı	- Antika Hediyeelik Eşya - Halı Ekspertiz Raporu
Valilikler	- Uygunluk Belgesi (Sınır Ticaret Merkezi)
Sanayi ve Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları	- A.TR. Belgesi - ATA Kameleri - Borsa Tescil Beyannamesi - Ekspertiz Raporu - EUR.1 Belgesi - GSP Formu (Form A) - İşlenmiş Lületaş İhracatı - Menşe Şahadetnamesi
İhracatçı Birlikleri	- Kayda Bağlı İhracat - Konsinye İhracat - Kredili İhracat - Takas / Bağlı Muamele - Kotaya Tabi Ürünlerin İhracatı - Nihai Kullanım Sertifikası
Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü	- Şeker İhracatı
Müftülükler	- Helal Belgesi
Türkiye Atom Enerjisi Kurumu	- Radyasyon Analiz Belgesi (Ari / Sarı Belgesi) - Nükleer Alanda Kullanılan Malzeme, Ekipman ve İlgili Teknolojinin İhracatı
Bankalar	- Transit Ticaret - Döviz Alım Belgesi ve Döviz Satım Belgesi

Kaynak: Kaya, Ferudun (2015)

7. TİCARİ BELGELER ve LİSTELER

7.1. Çeki Listesi (Weight Note):

İhracatçının, ihracat beyannamesi, gümrük beyannamesi ve konşimentoda beyan ettiği malların net ve brüt ağırlıkları ile hacimlerine ilişkin dökümünü gösterir. Hangi taşıta ne kadar mal yüklendiğini, her paketin ne kadar ağırlık içerdiğini gösteren belgedir. Başka bir ifade ile bu belge, ihraç için sevk edilen malların brüt ve/veya net ağırlığının ihracatçı veya tarafsız bir üçüncü şahıs/kuruluş tarafından beyan edildiği ayrı bir belgedir.

Kamyon veya vagon ile yapılan taşımada otomatik tartı cihazlarından çıkan “kantar fişleri” de çeki listesi yerine geçer. Eğer, ödeme şekli olarak akreditif tercih edilmiş ise, kantar fişlerinin kabul edileceğinin akreditif mektubunda ithalatçı tarafından açıkça belirtilmiş olması gerekir. Ayrıca, Sigortalı malların hangi ölçüde hasar gördüğü, ziyanın ne miktarda tanzim edileceği Sigorta Şirketi tarafından Çeki Listesi esas alınarak belirlenir.

7.2. Koli Listesi (Packing List) :

Paketler içindeki malların cinsini ve adedini belirlemek amacıyla satıcı tarafından düzenlenmektedir Koli listesi paket, kutu, sandık ve balyalar içindeki malların hangi cinsten, hangi ölçü ve renkte olduğunu gösterir. Dökme olmayan ve koliler ile sevk edilen malların her koli içindeki miktar ve ölçüler ile koli sayısını ambalajlar açılmadan gösteren belgedir. Bu da hem ithalatçı kolileri açmadan dağıtımını yapmada, hem de gümrük işlemleri sırasında gümrük idaresine ve taşımacı firmaya sayım, yükleme ve taşıma açısından kolaylık sağlamaktadır.

- c) Kapların marka, numara ve sayıları,
- ç) Eşyanın cinsi, nev'i, daralı ve net ağırlıkları ile kıymeti ve yollama şekli,
- d) Şahadetnameyi veren makamın tasdik şerhi, (tarih, imza ile mührü veya kaşesi),
- e) Menşe şahadetnamesi eşyanın o ülkede gördüğü değişiklik ve işlemlerden ötürü o ülke menşeli addedilerek verilmiş ise bu husustaki etraflı açıklamalar.

(2) Birinci fıkranın (a), (b), (ç) ve (e) bentlerinde belirtilen hususlarda noksanlık ve yanlışlığın bulunması halinde, menşe şahadetnamesi gümrük idare amirinin onayı ile işleme konulur.

(3) Menşe şahadetnamesinde eşyanın menşe ülkesi tereddüte yer vermeyecek şekilde belirtilmelidir.

(4) Birinci fıkrada belirtilen bilgileri içeren menşe şahadetnamelerinin ibrazına rağmen şüphe durumunda ek kanıtları isteme konusunda gümrük idareleri yetkilidir.

A, B ve C olarak üç nüsha halinde düzenlenen menşe şahadetnamelerinin C Formu ilgili ticaret odasında kalırken diğer iki nüsha ise ihracatçıya verilir. Türkiye'de menşe şahadetnamesi (ABC) formu ilgili ticaret, sanayi ve/veya ticaret ve sanayi odalarından temin edilmekte, firmalar tarafından tanzim edilmekte ve yine ilgili odalar tarafından onaylanmaktadır.

Menşe şahadetnamesinin onaylanması sırasında ilgili ticaret odası tarafından ihracata konu malların Türkiye menşeli olduğunu kanıtlayıcı belgelerin ibrazı istenmektedir. Ülkeler tercihli ve tercihsiz ticarete farklı menşe kuralları uygulamakta ve bu nedenle farklı ülkeler için farklı menşe belgeleri düzenlenmektedir.

7.4. Koşer Belgesi

Bir ihraç ürününün Musevi dinine uygunluğunu belgeleyen vesaihtir. Burada ihraç ürünü özellikle gıda ürünleridir. Türkiye'de Hahambaşılık tarafından verilen bir belgedir. İthalatçı tarafından, koşer istendiğinde ihracatçı firmalar Türkiye Hahambaşılığı'na şahsen veya faksla müracaat ederler ve belirttikleri gıda

maddeleriyle ilgili koşer sertifikasını talep ederler. Müracaat sırasında, söz konusu gıda üründe hangi hammaddelerin kullanıldığı da belirtilir.

Şekil 11. Koşer Belgesi

7.5. A.T.A. Karneleri (A.T.A. Carnet)

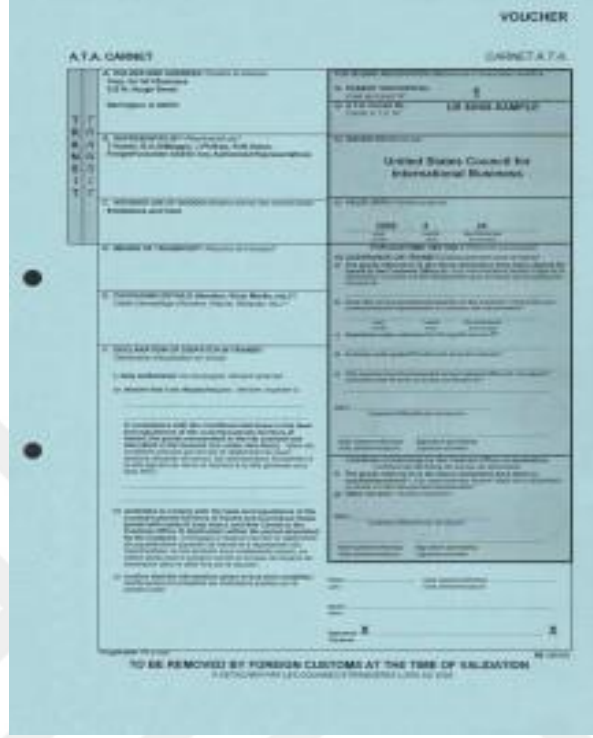
ATA karneleri uluslar arası Geçici İthalat Sözleşmesi (kısaca İstanbul Sözleşmesi) ve ekleri kapsamında, taraf ülkeler arasında, başka herhangi bir belgeye gerek duyulmaksızın, eşyanın geçici olarak ithalat ve ihracatını sağlayan gümrük belgesidir.³⁹

Ülke dışına malların tanıtımı maksadıyla gümrük vergisine tabi olmadan gönderilebilmesi için 1961 yılında Brüksel İşbirliği Konseyi tarafından imza altına alınmış bir belgedir. Varış ülkesinde 1 yıl geçerlilik süresi olan ATA karnesi geçici kabule imkan sağlayan giriş ve çıkışta gümrük idaresine onaylatılma zorunluluğu olan gümrük belgesi niteliğindedir. Şayet bir yıl içinde çıkış işlemleri gümrük

³⁹ Şahin, A.(2007). *İhracatta Pratik Bilgiler – İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (IGEME)*. Ankara

idaresine yaptırılmaz ise verilen teminat mektubunun geri alınma imkanı olmayacaktır.⁴⁰

Şekil 12. A.T.A Karnesi

The image shows a sample of an A.T.A. Carnet Voucher. The form is titled "A.T.A. CARNET" and "VOUCHER" at the top. It is a multi-section document with various fields for information such as the name of the holder, the name of the company, the date of issue, and the amount of the carnet. The form is printed on a light blue background and has a grid-like structure with numbered sections. The text is in English and includes instructions for the holder and the customs authorities. The form is a sample, as indicated by the text "ORIGIN: EXAMPLE" and "UNITED STATES COUNCIL FOR INTERNATIONAL BUSINESS".

8. DOLAŞIM BELGELERİ

8.1. A.TR Dolaşım Belgesi (A.TR Movement Certificate)

A.TR belgesi Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasındaki serbest ticaret anlaşmasına istinaden Avrupa Topluluğu ülkelerine sanayi ürünü ve işlenmiş tarım ürünleri ihracatı için kullanılır.⁴¹

A.TR Dolaşım Belgesi; Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde kullanılan, eşyanın Türkiye ve AB'de serbest dolaşımında olduğunu gösteren ve eşyanın tercihli rejimden faydalanmasını sağlayan belgeyi, ifade eder.

⁴⁰ Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul: Başakşehir.

⁴¹ Dış Ticaret Uygulama Kılavuzu - Fethiye Ticaret Odası

8.1.1. A.TR Dolaşım Belgesinin Şekli (md.4)⁴²

A.TR Dolaşım Belgeleri, Gümrük Birliği uyarınca serbest dolaşıma ilişkin hükümlerin uygulanması için gerekli koşulların yerine getirilmiş olması halinde, ihracatçının veya gümrük beyannamesini imzalamakla yetkili kanuni temsilcisinin talebi üzerine; gümrük idareleri ya da bu idarelerce yetki verilmiş kuruluşlarca düzenlenip gümrük idaresince vize edilen belgelerdir.

Belge formatı, 210x297 mm. ebatlarında olmalıdır. Belgenin basımında kullanılan kağıt beyaz ve yazım boyutunda olmalı, mekanik kağıt hamuru içermemeli ve ağırlığı 25 g/m²'den az olmamalıdır. Söz konusu belge, mekanik ya da kimyasal yollarla yapılabilecek tahrifatı gözle görülür hale getiren yeşil meneviş desenli zemin üzerine basılmış olmalıdır.

Türkiye ve Topluluk üyesi ülke gümrük idareleri, sertifikaları kendileri bastırabilir ya da onaylanmış matbaacılar vasıtasıyla bastırabilirler. Belgelerin söz konusu matbaalara bastırılması halinde, hazırlanan her belgede söz konusu onay belgesine atıf yapılır. Her formda matbaanın adı ve adresi veya matbaa sahibinin kimliğini belirten bir işaret bulunur. Basım sırasında her belgeye ayrı bir seri numarası verilir.

8.1.2. A.TR Dolaşım Belgesinin Düzenleneceği Haller (md.5)

(1) A.TR Dolaşım Belgesi, Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi'nin iki parçası arasında doğrudan nakledilen; Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) Kuran Anlaşma Kapsamı Ürünlerin Ticaretine İlişkin Türkiye ile AKÇT Arasındaki Anlaşma kapsamındaki ürünler hariç olmak üzere; işlenmiş tarım ürünleri ile sanayi ürünleri için düzenlenir.

(2) Ancak, tek bir sevkiyat kapsamına giren eşya, ihtiyaç hasıl olduğu takdirde üçüncü ülkeler üzerinden aktarılma veya geçici depolama yoluyla nakledilebilirler. Ancak bu eşya transit geçtiği veya depolandığı ülkenin gümrük yetkililerinin

---

⁴² Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliği'nin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar. Karar Sayısı : 2006/10895. Resmi Gazete (resmigazete.gov.tr). Md.4-5-6

gözetimi altında olmalı ve boşaltma, tekrar yükleme işlemleri dışında bir işlemde ya da ürünleri iyi koşullarda saklamaya yönelik işlemler dışında bir işlemde geçmemiş olmalıdır.

(3) Eşya, Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi'nin iki parçası arasında üçüncü ülkeler üzerinden boru hattıyla nakledilebilir.

(4) Yukarıda belirtilen koşulların yerine getirildiğinin ithalatçı ülke gümrük idarelerine ispatı;

a) Üçüncü ülke üzerinden geçişi kapsayan tek bir taşıma belgesi ya da,

b) Üçüncü ülkenin Gümrük makamları tarafından düzenlenen ve

1) Ürünlerin tam bir tanımını veren,

2) Ürünlerin boşaltma ve yeniden yüklenme tarihlerini ve gerektiğinde gemilerin ya da kullanılan diğer taşıma araçlarının adlarını belirten ve,

3) Ürünlerin üçüncü ülkede bulunduğu koşulları belirten belgelerin veya

c) bu belgelerin ibraz edilememesi halinde kanıtlayıcı nitelikteki diğer belgelerin ibrazı suretiyle yapılır.

8.1.3. A.TR Dolaşım Belgelerinin Dağıtılması (md.6)

Dolaşım belgeleri bastırıldıktan sonra Müsteşarlıkça yetki verilen kuruluşça ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. İhracatçılar dolaşım belgelerini gümrük idarelerinden veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kuruluşlardan alırlar.

8.1.4. A.TR Dolaşım Belgelerinin Doldurulması

İhracatçılar veya gümrük beyannamelerini imzalamakla yetkili kanuni temsilcileri dolaşım belgelerini bu belgenin arka sayfasında yazılı kurallara ve Gümrük Birliği hükümlerine uygun olarak aşağıda⁴³ belirtilen hususlar çerçevesinde doldururlar:

---

⁴³ Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü. Genelge. Konu:A.TR dolaşım belgeleri ve mense belgelerine ilişkin yapılacak işlemler. (2011/13)

- a) A.TR Dolaşım Belgeleri, Türkçe veya Topluluğun resmi dillerinden birinde ve ihracatçı ülkenin ulusal mevzuat hükümleri gereğince hazırlanır. Belgeler Türkçe hazırlandığında, aynı zamanda Topluluğun resmi dillerinden birinde de düzenlenir.
- b) Dolaşım belgeleri yazı makinesi veya el yazısı ile doldurulur. El yazısı ile doldurulduğu zaman mürekkepli kalem ve matbaa harfleri kullanılmalıdır.
- c) Belge üzerinde silinti ve ilaveler bulunmamalı, düzeltmeler yanlışların üzeri çizilmek ve gerekirse doğruları yazılmak suretiyle yapılmalıdır.
- d) Bu şekilde yapılan bütün düzeltmelerin belgeyi düzenleyen tarafından onaylanması ve gümrük idaresince vize edilmesi gerekir.
- e) Düzenlenen belgede belirtilen her bir maddeye sıra numarası verilir ve son kaydın hemen altına sonradan ilave yapılmamasını sağlamak üzere yatay bir çizgi çekilerek doldurulmayan kısımlar çapraz bir çizgiyle iptal edilir.
- f) Dolaşım belgelerinde kayıtlı eşyanın tanınmalarına olanak verecek yeterli kesinlikte ve ticari deyimleri ile hiçbir tereddüde yer vermeyecek açıklıkta cins, nevi, nitelik ve miktar olarak ayrıntılı bir biçimde beyan edilmesi zorunludur.
- g) Bu gereği yerine getirmeyen ihracatçıların düzenledikleri belge, gümrük idaresince vize edilmez.
- h) İhracatçılar veya gümrük beyannamesini imzalamakla yetkili kanuni temsilcileri, dolaşım belgesinde kayıtlı eşyanın, Gümrük Birliği'nden kaynaklanan yükümlülükleri karşıladığına ve serbest dolaşımında bulunduğu dair tevsik edici tüm bilgi ve belgeleri de dolaşım belgesi ile birlikte, talep üzerine herhangi bir zamanda gümrük idaresi veya Müsteşarlıkça yetkilendirilen kuruluşlara ibraz etmeye hazır olmalıdır.

İhracatçı, bağlı bulunduğu odadan aldığı **beş nüsha** A.TR Dolaşım Belgesi'ni eksiksiz ve tam olarak doldurmalı ve bağlı bulunduğu odaya;

- ✓ Dilekçe,
- ✓ Fatura sureti (*Maliye Bakanlığı'ndan onaylı kontrol makbuzu veya noter tasdikli ticari fatura*) ekleyerek müracaat etmektedir.

Beş nüsha olarak doldurulan, A.TR Dolaşım Belgesi'nin beyaz renkli nüshalardan biri tasdik işlemini yapan oda tarafından alıkonulur. Gümrük idaresi tarafından vize işlemi gerçekleştirildikten sonra belgenin;

Yeşil renkte olan ilk nüshası ihracatçıya verilmektedir.

Beyaz renkli olan nüshalardan biri gümrük idaresinde kalmakta olup, diğer 2 nüsha da fiili ihracatı takip eden ilk işgünü içinde gümrük idaresince ilgili odaya gönderilmektedir.

A.TR Dolaşım Belgesi bazı durumlarda eşyanın ihracı sonrasında da düzenlenebilmektedir. Bu belge serbest dolaşım belgesidir. Avrupa Birliği ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği sanayi ürünlerini içermektedir. Bununla birlikte, büyük bir çoğunluğunu gıda sanayi ürünlerinin oluşturduğu ve işlenmiş tarım ürünleri olarak nitelendirilen bir grup üründe Gümrük Birliği kapsamında yer almaktadır. Domates salçası, meyve ve sebze konserveleri, meyve suları, peynir, dondurulmuş ve kurutulmuş her türlü gıda maddeleri, et ürünleri Topluluk tarafından tarım ürünü olarak değerlendirildiğinden, söz konusu ürünler Gümrük Birliği'ne dahil olmamaktadır. Bu ürünlerin ticaretinde, tercihli rejimden yararlanılabilmesi için menşe statüsünü belirlemek üzere EUR.1 Dolaşım Sertifikası düzenlenmesi gerekmektedir.(TİM)

ATR, EUR.1 ve FORM A belgelerinin mal sevkiyatının gerçekleşmesinden sonra da düzenlenmesi mümkündür. Bu işlem için evraklar dilekçe ekinde Oda'ya ibraz edilir ve tasdik işlemi gerçekleştirilir.

Şekil 13. A.TR Belgesi

DOLAŞIM BELGESİ (MOVEMENT CERTIFICATE)

<p>1. İhracatçı (Ad, açık adres, ülke) Exporter (Name, full address, country)</p>	<p style="text-align: center;">A.TR No G 0325313</p>	
<p>3. Malın gönderildiği şahıs (İhtiyari) (ad, açık adres, ülke) Consignee (Optional) (Name, full address, country)</p>	<p>2. Taşıma Belgesi (İhtiyari) ..... No ..... (Tarih) ..... Transport document (Optional) No. .... (Date) .....</p>	
<p>7. Taşıma ile ilgili bilgiler (İhtiyari) Transport details (Optional)</p>	<p>4. AET/TÜRKİYE ORTAKLIĞI ASSOCIATION between the EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY and TURKEY</p> <p>5. İhrac Ülkesi Country of exportation</p> <p>6. Varış Ülkesi Country of destination (1)</p>	
<p>9. Sıra No: Item No</p>	<p>10. Kollerin markaları, numaraları, sayı ve cinsi (dökme mallar için, duruma göre, geminin adı, vagon veya kamyonun numarası belirtilmelidir); Malların tanımı Marks and numbers; number and kind of packages (for goods in bulk, indicate the name of the ship or the number of the railway wagon or road vehicle); Description of goods</p>	<p>11. Brüt ağırlık (kg veya diğer ölçüler (hl, m³, v.s.)) Gross Weight (kg) or other measure (hl, m³, etc.)</p>
<p>12. GÜMRÜK VİZESİ CUSTOMS ENDORSEMENT</p> <p>Doğruluğu onaylanmış beyan Declaration certified</p> <p>İhraç belgesi Export document (2)</p> <p>Model (Form) ..... No. ....</p> <p>Gümrük İdaresi Customs Office</p> <p>Çıkış ülkesi Issuing country</p> <p>Yer ve Tarih Place and Date</p> <p style="text-align: center;">İmza (Signature)</p>	<p style="text-align: center;">Mühür Stamp</p>	<p>13. İHRACATÇININ BEYANI DECLARATION BY THE EXPORTER</p> <p>Aşağıda imzası bulunan ben, yukarıda, belirtilen malların bu belgenin verilmesi için gerekli koşullara uygun olduğunu beyan ederim.</p> <p>I, the undersigned, declare that the goods described above meet the conditions required for the issue of this certificate.</p> <p>Yer ve Tarih Place and date</p> <p style="text-align: center;">İmza (Signature)</p>

KILÇAKSALAN 304 34 B4 • 05-10514

“Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliğinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar”ın yürürlüğe konulması; Devlet Bakanlığı’nın 11/8/2006 tarihli ve 5927 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu’nca 23/8/2006 tarihinde kararlaştırılan bu kararın 3.maddesine göre (Resmi Gazete) ;

✓ Avrupa Topluluğu’na Üye Ülkeler;

-Almanya,

- Çek Cumhuriyeti,

- Avusturya,

- Danimarka,

- Belçika,

- Estonya,

- Finlandiya,
- Fransa,
- Hollanda,
- İngiltere,
- İrlanda,
- İspanya,
- İsveç,
- İtalya,
- Kıbrıs,
- Letonya,
- Litvanya,
- Lüksemburg,
- Macaristan,
- Malta,
- Polonya,
- Portekiz,
- Slovakya,
- Slovenya,
- Yunanistan,

A.TR belgesi, bir malın mutlaka Türk veya Avrupa Birliği herhangi bir ülke menşeli olmasını zorunlu kılmamakta, bir üçüncü ülkeden gelen eşyanın gümrük vergileri ödenmiş olmak kaydıyla eşya serbest dolaşım hakkına sahip olduğunu ispat etmek amacıyla düzenlenen bir belgedir.

8.2. EUR.1 Dolaşım Sertifikası (EUR.1 Movement Certificate)

EFTA ülkelerine, Avrupa Birliği ile demir çelik ürünlerinde (AKÇT ürünleri), Türkiye'nin serbest ticaret anlaşmaları imzaladığı ülkelere yapılan ihracatlarda ve Avrupa Birliği'ne yönelik tarım ürünleri ihracatında düzenlenen belgedir.

EFTA ülkeleri; Lihtenştayn dahil İsviçre, İzlanda ve Norveç'i, Akdeniz ülkeleri: Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Mısır, Suriye, Tunus ve Ürdün'ü Gümrük indiriminden yararlanılmasını sağlayan ve bağlı bulunulan Oda'dan temin edilebilen bu belge, Odaca onaylandıktan sonra vizesi yapılmak üzere gümrük müdürlüğüne ibraz edilir.

İhracatçı, bu belgeyi bağlı buldukları odalardan (Türkiye ticaret, sanayi, deniz ticaret odaları ve ticaret borsaları) alırlar. Odalar tarafından tasdiklenip, gümrük idarelerince vize edilmesi gerekmektedir. EUR.1 Dolaşım Sertifikası beş nüsha olarak doldurulmaktadır. İlk nüshası meneviş renkli olup, asıl nüshadır. Diğer dört nüsha ise beyaz renklidir.

Bu belgenin temininde başvuru ve onay mercii ihracatçının bağlı bulunduğu odadır. İhracatçı, bağlı bulunduğu odadan aldığı beş nüsha EUR.1 Dolaşım Belgesini eksiksiz ve tam olarak doldurmalı ve bağlı bulunduğu odaya;

- ✓ Dilekçe,
- ✓ Fatura sureti (Maliye Bakanlığı'ndan onaylı kontrol makbuzu veya noter tasdikli ticari fatura) ekleyerek müracaat etmektedir.

Beyaz renkli nüshalardan biri tasdik işlemini yapan oda tarafından alıkonulur. EUR.1 Dolaşım Belgesi'nin gümrük idaresince vize edilmesinden sonra meneviş renkli asıl nüsha ihracatçıya verilir. Beyaz renkli nüshalardan biri gümrük idaresinde alıkonulmakta olup, diğer iki nüsha ilgili odaya gönderilir. EUR.1 Dolaşım Sertifikası bazı durumlarda istisnai olarak ait oldukları ürünlerin ihracından sonrada düzenlenebilmektedir. Bu belge menşe ispat belgesidir.

8.2.1. Tedarikçi Beyanı (Suppliers Declaration)

A.TR dolaşım belgesi ile birlikte kullanılan ve Türkiye ile Topluluk arasında ticarete konu Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyonu kapsamı eşyanın menşeyini gösteren belgedir. Türkiye ve Avrupa topluluğu arasında serbest dolaşımında bulunan ve Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyonu Sistemi'ne dahil ülkelerden biri menşeli eşyanın tercihli menşe statüsü tedarikçi beyanı ile kanıtlanmaktadır.

8.2.2. Tedarikçi Beyanı

Gümrük Birliği kapsamında serbest dolaşımında bulunan ve Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemi, Pan-Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi veya Batı

Balkan Menşe Kümülyasyon Sistemine taraf ölkelerden biri menşeli eşyanın tercihli menşe statüsünü kanıtlayan beyanı ifade eder.⁴⁴

8.2.3. Pan Avrupa-Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Topluluğu, EFTA Devletlerinden oluşan Pan Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemine dahil ölkeler, Faroe Adaları ile Cezayir, Mısır, İsrail, Lübnan, Ürdün, Fas, Suriye, Tunus, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nden oluşan Akdeniz ölkeleri arasında aynı menşe kuralları ile menşeli olmayan girdiler için öngörölen gümrük vergilerinin geri ödenmesi veya muafiyet getirilmesini yasaklayan hükümleri içeren serbest ticaret anlaşmaları kapsamında yapılan tercihli ticarete, sisteme taraf ölkeler menşeli girdilerin diğere taraf ölkelerce serbestçe kullanılmasına ve üretilen eşyanın söz konusu ölkelerin tercihli rejiminden yararlanabilmesine ve bu şekilde mevcut üretim kaynaklarının birleştirilmesine olanak tanıyan ticaret sistemini ifade eder.⁴⁵

8.2.4. Tedarikçi

Ticarete konu olan eşyayı Türkiye'ye veya topluluğa üreten veya Türkiye topluluktaki alıcıya tedarik eden satıcıyı ifade eder.

8.2.5. Tedarikçi Beyanı

Tedarikçi tarafından düzenlenip ihracatçının kullanımına sunulan, EUR.1 veya EUR-MED Dolaşım Belgesi düzenlenmesine yönelik başvuruları ya da fatura beyanı veya EUR-MED fatura beyanlarını tevsik etmek üzere kanıt olarak kullanılan, eşyanın Türkiye veya topluluk ilgili tercihli ticaret anlaşmalarında yer alan menşe kurallarına uygun olarak tedarik edildiğini belirten yazılı menşe beyanını ifade eder.

---

⁴⁴ Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü. A.TR dolaşım belgeleri ve menşe belgelerine ilişkin yapılacak işlemler (Genelge 2011/13)

⁴⁵ Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi Kapsamı Ticarete Eşyanın Tercihli Menşeinin Tespiti Hakkında Yönetmelik

8.2.6. Uzun Dönem Tedarikçi Beyanı

Tedarikçi tarafından menş e statüsü uzun bir süre aynı kalması beklenen eşyanın belirli bir müşteriye düzenli olarak tedarik edilmesi halinde söz konusu eşyanın müteakip sevkiyatlarını da kapsayacak şekilde hazırlanan, düzenlendiği tarihten itibaren ancak 1 yıla kadar geçerlilik taşıyabilen tek bir tedarikçi beyanını ifade eder.

Tedarikçi beyanı, söz konusu eşyanın ilgili tercihli menş e kurallarını sağladığını ve beyan sahibinin bu beyanı destekleyici her türlü kanıtı ibraz etmeye hazır olduğunu göstermektedir.

Türkiye ve Avrupa topluluğu arasında ticarete konu olacak eşyanın ihracatçısı, alıcının talebi üzerine, tedarik ettiği, işlediği veya ürettiği eşyanın tercihli menş e statüsünü kanıtlamak üzere, ihracat sırasında veya sonrasında bir tedarikçi beyanı düzenlemekte ve alıcıya göndermektedir. Her tedarikçi, ticarete konu olan eşyanın tercihli menş e statüsünü beyan ederken, kendi tedarikçilerinden aldığı beyanlara dayanabilir. Bir tedarikçi beyanı, EUR.1 Dolaşım Sertifikası, fatura beyanı veya diğer menş e kanıtlayıcı belge ve bilgilere dayandırılabilir.

8.3. EUR-MED Dolaşım Sertifikası (EUR-MED Movement Certificate)

EUR-MED Dolaşım Sertifikası PAAMK (Pan Avrupa Akdeniz Kümü lasyonu)'a taraf ülkelere ilgili ürünlerin ihracatında kullanılan menş e ispat belgesidir. PAAMK Sistemi; AB-EFTA-Türkiye ve bazı Akdeniz ülkelerinin dahil olduğu bir çapraz kümü lasyon sistemidir.

PAAMK sistemine dahil tüm ülkelerin arasında serbest ticaret anlaşması, bu anlaşmaların hepsinde (ikili ticaret hariç) aynı menş e kurallarının uygulanması gerekmektedir. Sistemin işlemesi için PAAMK sistemine dahil en az 3 ülke arasında STA(Serbest Ticaret Anlaşması) tamamlanmalıdır. Başvuru için dilekçe, Türkçe fatura, taahhütname ve ihraç edilecek eşya yabancı menş eli ise ihracatçı beyanı eklenmesi zorunludur. EUR-MED'e kayıtlı eşyanın yabancı menş eli olması halinde mutlaka "tedarikçi beyanı" eklenecektir.

Türkiye'de, ihraç konusu bir eşyanın üretiminde Akdeniz Ülkelerinin biri veya daha fazlasından STA kapsamında ithal edilmiş menşeli girdi kullanılıyorsa EUR-MED Dolaşım Belgesi kullanmak zorunludur.(TİM)

9. İHRACATA KONU EŞYANIN MUAYENESİ

9.1. Muayene

9.1.1. Muayene Beyanın Kontrolü

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere beyanname ve ekli belgeleri kontrol edebilir, beyannamenin içerdiği bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacıyla beyan sahibinden beyanın doğruluğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir, eşyayı muayene edebilir ve ayrıntılı muayene veya tahlil amacıyla numune alabilir.

Beyanname kapsamı eşyanın muayene edilmesi halinde muayene sonuçları, muayene edilmemesi halinde ise beyannamede yer alan bilgiler eşyanın tabi olduğu gümrük rejimi hükümlerinin uygulanmasında esas alınır. Beyanın kontrolü amacıyla, beyannamenin kabulü ile birlikte bilgisayar sistemi tarafından risk kriterlerine göre yapılacak kontrol veya muayenenin türü ve kontrolle görevli memur veya muayene memuru otomatik olarak belirlenir. Yapılacak kontrol veya muayenenin türü kırmızı, sarı, yeşil ve mavi hatlara göre belirlenir.

- **Kırmızı hat;** eşyanın fiziki muayenesi ile birlikte belge kontrolünün de yapıldığı hattır.
- **Sarı hat;** fiziki muayeneye gerek görülmeksizin eşyaya ait beyanname ve eklerinin doğruluğunun ve birbiriyle uygunluğunun kontrol edildiği hattır.
- **Mavi hat;** eşyanın veya buna ilişkin yazılı beyan ve ilgili belgelerin veya ticari belge ve verilerin sonradan kontrol edildiği hattır.
- **Yeşil hat;** eşyanın belge kontrolüne veya fiziki muayeneye tabi tutulmadığı hattır. (Gm.Yön.Md. 179)

9.1.2. Belge Kontrolü

<p>1. Belge kontrolünde, kontrol ile görevlendirilen memur, beyannamedeki bilgileri ve eklerini inceler; tarife, kıymet, miktar, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı önlemler ve duruma göre telafi edici vergi söz konusu ise, buna ilişkin belge kontrollerini de yaptıktan sonra uygun bulursa, bu hususu beyanname üzerinde gösterir ve bilgisayar sisteminde onay verir.</p>
<p>2. Beyanın kontrolü ile görevlendirilen memur, yaptığı inceleme sırasında beyanname ve ekli belgeler arasında ciddi bir farklılık tespit eder ve fiziki muayenenin yapılmasını gerekli görür ise beyannamenin arkasına bu hususu belirtir şerh düşerek idare amirine bildirir.</p>
<p>3. Fiziki muayenenin idare amirince uygun görülmesi halinde, ilgili amir beyannameyi fiziki muayene ile görevli muayene memuruna havale eder ve işlemler bu memur tarafından sonuçlandırılır.</p>
<p>4. Fiziki muayenenin idare amirince uygun görülmemesi halinde ise, ilgili amir, beyannameyi beyanın kontrolü için önceden görevlendirilen memura iade eder ve işlemlere kaldığı yerden devam edilir.</p>

Kaynak: Gümrük Yönetmeliği (Md.181)

9.1.3. Muayene Edilmeyecek Eşya

Aşağıda yazılı eşya muayeneye tabi tutulmaz (Gm.Ynt. Md.182):

- a) Cumhurbaşkanının zat ve ikametgahı için gelen eşya,

b) Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyaçları için Gümrük Kanununun 167'nci maddesinin 3 üncü fıkrasının (a) bendine giren eşyadan, Milli Savunma Bakanlığınca gizliliği önceden Müsteşarlığa bildirilen eşya,

c) Yabancı devlet başkanları ve aileleri efradı ile refakatlerinde memur olanların getirdikleri veya Türkiye'deki ikametleri sırasında getirecekleri eşya ve taşıtları,

d) Türkiye'deki yabancı diplomatik temsilciliklerin, yabancı devletlerin Türkiye'deki konsolosluklarının resmi bir görevin yapılması ile ilgili olarak herhangi bir zamanda getirecekleri her 63 türlü basılmış ve basılmamış belgelerle, taşıtları ve diğer her türlü eşya ve resmi binalar için inşaat malzemesi,

e) İçinde gizli evrak bulunan mühürlü kurye çantaları.

9.1.4. İkinci Muayene

Kontrol amacıyla gümrük müfettişleri, müfettiş yardımcıları, gümrük kontrolörleri, stajyer gümrük kontrolörleri ve gümrük idare amirleri, muayenesi yapılmış ve işlemleri tamamlanmış eşyanın açılmayan kaplar da dahil olmak üzere ikinci muayenesini her zaman yapabilirler. Muayenede mal sahibinin veya temsilcisinin bulunması kendilerinden istenebilir. Muayene sonuçları beyanname üzerine yazılır ve altları muayenede bulunanlar tarafından imzalanır (Gm.Ynt.Md.183).

9.1.5. Muayene Yeri

Eşyanın muayenesi, bunların gümrük idarelerince konulmasına izin verilen yerlerde veya antrepolarda yapılır. Ancak, gümrük idare amirleri beyan sahibinin talebi üzerine eşyanın bu yerler dışında herhangi bir yerde muayene edilmesine izin verebilir(Gm.Ynt.Md.185).

9.1.6. Muayenede bulunacaklar

Beyan sahibi eşyanın muayenesi ve numune alınması sırasında hazır bulunabilir. Görevli muayene memurunun gerek görmesi halinde, muayene ve numune alma işlemini kolaylaştırmak için gerekli yardımı sağlamak üzere beyan sahibinin veya temsilcisinin de muayenede bulunması istenir. Beyan ile muayene arasında farklılık bulunması halinde beyan sahibi veya temsilcisinin muayenede bulunması zorunludur. Muayenede bulunanlar, eşyanın kaplarından çıkarılması, yerleştirilmesi veya eşyadan numune alınmasında görevli muayene memurunun çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür (Gm.Ynt.Md.186).

9.1.7. Muayene masrafları

Gümrük idaresince muayenesine lüzum görülen eşyanın muayene yerlerine taşınması, buralardan tekrar kaldırılması, kapların açılıp kapatılması, eşyanın kaplardan çıkarılıp tekrar yerleştirilmesi, tartılması, numune alınması, numune kaplarının sağlanması, orijinal kapların laboratuarlara ve diğer kontrol mercilerine gönderilmesi ve getirilmesi gibi muayenenin gerektirdiği tüm elleçleme giderleri beyan sahipleri tarafından karşılanır (Gm.Ynt.Md.187).

9.1.8. Muayenesi Yapılan Eşyanın Tekrar Muayenesi

Muayene memurları henüz gümrük gözetimi altında bulunan muayenesini yaptıkları eşyayı, bir hatanın düzeltilmesi veya muayenede eksik bırakılan hususların tamamlanması gibi geçerli sebeplerle yeniden muayene edebilir. Bu takdirde durum, muayene memurlarınca beyanname üzerinde gösterilir ve altı imzalanır. Muayene memurlarınca kendilerine havale edilmiş beyanname kapsamı eşyanın muayenesi herhangi bir nedenle tamamlanamadığı takdirde, durum nedenleri ile beyanname üzerinde belirtmek suretiyle idare amirinin oluru alındıktan sonra muayene diğer bir muayene memuru tarafından tamamlanır (Gm.Ynt.Md.188).

9.2. Taşıtların Kontrolü

İhraç edilen eşya için Türkiye gümrük bölgesinden giden kara, deniz, hava ve demir yolu taşıtları gümrük gözetim ve kontrolüne tabidir. Taşıtların kontrolü, gümrük idaresinin kontrolle görevlendireceği personel tarafından yapılır. Taşıtların detaylı

olarak arandığı hallerde, arama sonucu tutanak ile tespit edilir. Türkiye gümrük bölgesinde taşıt kontrolü mobil ekipleri tarafından yapılır.

Türkiye Gümrük Bölgesine gelen ve Bölgeden giden kara, deniz, hava ve demiryolu taşıtları gümrük gözetim ve kontrolüne tabidir. Taşıtların kontrolü, gümrük idaresinin kontrolle görevlendireceği personel tarafından yapılır. Taşıtların detaylı olarak arandığı hallerde, arama sonucu tutanakla tespit edilir. Türkiye Gümrük Bölgesinde taşıtların kontrolü, mobil kontrol ekipleri tarafından da yerine getirilebilir. Taşıtın işleteni ve temsilcisi, bu kontrolün yapılmasını temin etmek üzere gerekli önlemleri almak ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür. Taşıtların kontrolü günün her saatinde yapılabilir.

Türkiye Gümrük Bölgesine gelen taşıtların gümrük kontrolü tamamlanıncaya kadar, Türkiye Gümrük Bölgesinden giden taşıtların gümrük kontrolünden sonra söz konusu Bölgeyi terk etmelerine kadar, her türlü eşyanın taşıtlara alınmasını ve taşıtlardan çıkarılmasını, yolcu indirilmesini ve bindirilmesini önleyecek tedbirler alınır. Sahip ve acentelerince gümrük idaresine önceden bildirim yapmak suretiyle yük almaya giderken seferleri esnasında yükleri iptal edilen veya yük boşaltmaya giderken seferleri esnasında yk boşaltma limanları değişen ve geriye dönüş yapmayan gemilerin bu durumları rota değişikliği sayılmaz (Gm.Ynt.Md.72).

9.2.1. Kontrolün Kapsamı

Taşıtların kontrolü duruma göre aşağıda yer alan işlemlerin bir kısmı veya tamamını kapsar(Gm.Ynt.Md.72/A) ;

- a) Taşıtta ve eşyaya ilişkin tüm bilgi, belge, defter ve kayıtların kontrol edilmesi,
- b) Taşıtta ve eşyaya ilişkin ilave bilgi istenilmesi,
- c) Taşıt sürücüsü, kaptanı, mürettebatı ve yolcunun kendisi ve beraberindeki eşyanın gümrük kontrolü ve üst araması,
- ) Taşıtın ve eşyanın; taşıt, eşya ve konteyner tarama sistemleri ile kontrolü,

- d) Kontrol sırasında diğerk taşıt ve kişiler ile temasa geçilmemesi ve yük alınıp verilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması,
- e) Taşıtın dedektör köpek ve teknik cihazlar vasıtasıyla kontrol edilmesi,
- f) Taşıtın fiziki olarak tam veya kısmi kontrolü,
- g) Eşyadan numune alınması ve incelenmesi,
- ğ) Taşıtta bulunan ambarlar ve eşya bulunan diğerk yerlerin mühür altına alınması,
- h) Taşıtın etkin kontrolü için alınan diğerk tedbir ve işlemler.

9.2.2. Gelen ve Giden Kara Taşıtlarının Kontrolü

Türkiye Gümrük Bölgesinde mobil ekipler tarafından gerçekleştirilecek kontroller saklı kalmak üzere, Türkiye Gümrük Bölgesine gelen ve giden karayolu taşıtlarının kontrolünün giriş ve çıkış gümrük idaresinde yapılması esastır. Türkiye Gümrük Bölgesine girmek veya bölgeden çıkmak üzere gümrüklü sahaya gelen kara taşıtlarının bilgileri gümrük idaresince bilgisayar sistemine girilir. Gümrüklü sahaya giren kara taşıtlarının işlemlerinin bitirilmesini müteakip bilgisayar sistemi üzerinde taşıt ve eşyaya ilişkin işlemlerin tamamlandığının görülmesinden sonra taşıtın gümrüklü sahadan çıkışına izin verilir (Gm.Ynt. Md.72/B).

10. FİİLİ İHRACAT VE FİİLİ İHRACAT TARİHİ

10.1 Fiili İhracat

İhraç eşyası, buna ilişkin gümrük beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu durum ve niteliğini gümrük denetiminden çıktığı sırada da aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesi koşuluyla fiilen ihraç edilmiş sayılır.⁴⁶

Fiili ihracat tarihi ise; ihracata konu malın Türk gümrük bölgesini terk ettiğinin sınır gümrük idaresi tarafından beyan tarihidir.

⁴⁶ Gümrükler Genel Müdürlüğü (ggm.gtb.gov.tr)

Gümrük Yönetmeliği'nin 416. Maddesine Göre ;

Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesini Terk Ettiği Tarih ;

a) Kara ve demir yoluyla çıkışlarda, gümrük idaresince çıkış işlemleri tamamlandı kara sınırından yabancı bir ülkeye fiilen çıktığı veya serbest bölgeye fiilen girdiği,

b) Deniz ve hava yoluyla çıkışlarda, eşyanın yüklendiği deniz veya hava taşıtının hareket ettiği,

c) Dış seferde bulunan ya da dış sefere çıkacak olan deniz ve hava taşıtlarına yapılacak teslimlerde eşyanın teslim edildiği tarih olarak kabul edilir.

İç gümrüklerde; ihracatçının gümrük beyannamesinin üç no'lu nüshasını alması beyanın kapanması için yeterli değildir. Üç (3) no'lu nüshasını alması gümrüğe teslimini, tüm işlemlerinin eksiksiz yerine getirildi ispatlar. **Çıkış gümrüğünde;** gümrük beyannamesinde muhteviyatı(içeriği) yazılı eşyanın yurt dışı edildiği hususunun sınır gümrük idaresi tarafından “teyit verilmesi” ve “Gümrük Otomasyon” sisteminde (www.gumruk.gov.tr) “Gümrük Beyannamesinin Kapatıldığı” beyanının ilan edildiği tarih **fiili ihracat tarihi** olacaktır (Gürsoy, 2016, s.263).

11. İHRAÇ EDİLEN MALIN GERİ GELMESİ

Yurt dışına ihraç edilen mal çeşitli nedenlerle geri (*iade*) gelebilir. İade gelen malın yurda girişi gümrük kanunu ve katma değer vergisi kanunu yönünden özellik arz eder. Aşağıda geri gelen mal iki kanun açısından ayrı işlenecektir.

11.1. Geri Gelen Eşya (Gümrük Kanunu Md.168)

Serbest dolaşımda bulunan eşya, Türkiye Gümrük Bölgesinden veya Türkiye'nin anlaşmalarla dâhil olduğu gümrük birliği gümrük bölgelerinin diğer bir noktasından ihraç edildikten sonra **üç yıl** içinde yeniden serbest dolaşıma girmesi halinde ve beyan sahibinin talebi üzerine, ithalat vergilerinden muaf tutulur. Üç yıllık süre, beklenmeyen haller veya mücbir sebeplerle uzatılabilir.

Geri gelen eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesinden veya Türkiye'nin anlaşmalarla dâhil olduğu gümrük birliği gümrük bölgelerinin diğer bir noktasından ihraç edilmeden önce, özel amaçlı kullanımı nedeniyle indirimli veya sıfır vergi oranından yararlanarak serbest dolaşıma girmiş olduğu hallerde, eşyanın aynı amaca yönelik olarak tekrar serbest dolaşıma sokulmak istenmesi durumunda, bu eşyaya indirimli veya sıfır vergi oranı uygulanır.

İthal amacının aynı olmaması halinde, söz konusu eşyaya uygulanacak ithalat vergileri tutarı, serbest dolaşıma ilk girişi sırasında alınmış tutar kadar indirilir. Ancak, serbest dolaşıma ilk girişi sırasında alınmış tutarın geri gelen eşyanın yeniden serbest dolaşıma girişi sırasında alınacak tutardan daha fazla olması halinde hiçbir iade yapılmaz.

11.2. KDV Kanununa Göre İhraç Edilen Malın Geri Gelmesi

Katma değer vergisi kanunu açısından ihraç olunan malın geri gelmesi halinde gümrük idaresi ihracatçının KDV iadesinden faydalanıp faydalanmadığını inceler. Vergi idaresine internet ortamında sorar. Eğer ihracatçı, geri gelen malla ilgili KDV iadesinden *faydalanmamış* ise, geri gelen malı gümrüksüz ve KDV'siz gümrükten çeker. İhracatçı; KDV iadesinden *faydalanmış* KDV *iadesi almış* ya da *mahsup etmiş*) ise geri gelen malını gümrükten çekebilmesi için katma değer vergisini ödemesi ya da teminat göstermesi gerekir (Gürsoy, 2016, s.267).

İhracatçı geri gelen malı gümrükten ne şekilde çekmiş olursa olsun, bu malı yurt içinde sattığında veya malı satın aldığı firmaya iade ettiğinde KDV hesaplamak zorundadır.⁴⁷

11.3. İhraç Edilen Malların Geri Gelmesi

Geri gelen eşyanın ithalat istisnasından faydalanabilmesi için, bu eşya ile ilgili olarak ihracat istisnası nedeniyle faydalanılan miktarın gümrük idaresine ödenmesi veya bu miktar kadar teminat gösterilmesi gerekir. İhraç edildikten sonra geri gelen eşya için ithalat istisnasından faydalanılmak istenmemesi halinde, genel hükümler çerçevesinde KDV ödenerek eşyanın ithali mümkündür. Bu durumda, ilk ihracat

⁴⁷ KDV. Gn.Uyg. Tb.II.A. 1.1.3

kesin ihracat olarak değerlendirilir. İthalat istisnasının uygulanabilmesi için ilgili gümrük idareleri ihracat istisnasından yararlanılan miktarı tespit etmek amacıyla mükellefin bağlı bulunduğu vergi dairesinden durumu bir yazı ile sorar. Bu yazıda geri gelen eşyanın cinsi, miktarı, tutarı, ilgili bulunduğu gümrük beyannamesinin tarih ve sayısı ile diğer gerekli bilgilere de yer verilir (Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği).

KDV ödenmek suretiyle satın alınan veya işletmede imal edilen malların geri gelmesi halinde, vergi dairelerince ihracat istisnasından faydalanılan miktarın belirlenmesinde, Kanununun 11'inci maddesi ile ihracatçıya getirilen imkânlar göz önüne alınarak aşağıdaki şekilde hareket edilir:

a) Vergi dairesince yapılacak inceleme sonunda, mükellefin geri gelen mallarla ilgili olarak ihracat sırasında iade talebinde bulunmadığı tespit edilirse, bu mallarla ilgili olarak ihracat istisnasından yararlanılan bir miktarın bulunmadığı ilgili gümrük idaresine bildirilir. Bu yazıyı alan gümrük idareleri geri gelen eşya ile ilgili olarak ithalat istisnası kapsamında işlem yapar.

b) Geri gelen malların bünyesine giren vergiler için ihracatçının, bu vergileri indiremeyip nakden veya mahsuben iade olarak talep ettiğinin belirlenmesi halinde, iade henüz yapılmamışsa ihracatçının KDV iadesinden yararlanmadığı kabul edilir ve geri gelen mallar için gümrükte KDV ödenmesi istenmez. Bu durumda, ihracatçının ilgili dönem beyannamesinde “iade” olarak beyan edilen tutarın geri gelen mallara isabet eden kısmı, malların geri geldiği vergilendirme dönemi 1 No.lu KDV Beyannamesininin 103 no.lu satırına yazılarak indirilir.

c) İhraç edilen malın, bu mala ait yüklenilen KDV'nin nakden veya mahsuben iadesinden sonra geri gelmesi halinde, geri gelen mallara isabet eden iade tutarının gümrükte ödenmesinden sonra ithalat istisnası kapsamında işlem yapılır. Dolayısıyla, geri gelen malların bünyesine giren vergiler için ihracatçının, bu vergileri indiremeyip nakden veya mahsuben iade olarak aldığı belirlenmesi halinde bu iadede; geri gelen mallara isabet eden kısım kadar ihracat istisnasından faydalandığı belirtilir.

ç) Vergi dairelerince, geri gelen eşyayla ilgili olarak ihracatçının ihracat istisnası nedeniyle faydalandığı miktar tespit edildikten sonra ilgili gümrük idaresine durum bildirilir.

d) Geri gelen mallara ilişkin olarak yüklenilen vergilerin indirim yolu ile giderilmiş veya iade talep edilmeksizin sonraki dönemlere devredilmiş olması hallerinde, bu vergilere ilişkin olarak bir işlem yapılmaz. Geri gelen eşya dolayısıyla ihracatçı tarafından ilgili gümrük idaresine ödenen KDV, ilgili dönem beyannamesinde indirim konusu yapılabilir.

11.4. Alıcısı Tarafından Kabul Edilmeyen Mallar

Fiili ihracatı müteakip, mal bedeli dövizlerin yurda getirilme süresi içinde ve mal bedeli dövizler tahsil edilmeden önce başvurulmak kaydıyla (İhracat Yönetmeliği Md.16);

a) Alıcısı tarafından kabul edilmeyen mallar karşılığında aynı cins, değer ve miktarda mal ihracı, malların geri getirilmesi veya geri getirileceğinin kambiyo merciine taahhüt edilmesi kaydıyla durumu gösterir belgelere istinaden gümrük mevzuatı çerçevesinde giriş ve çıkışta ayniyeti tespit edilmek suretiyle gümrük idarelerince sonuçlandırılır.

b) Alıcısı tarafından kabul edilmeyen malların başka bedel ve şartlarla satışına ilişkin talepler, durumu gösterir belgeler ve yeni satış sözleşmesine istinaden ilgili ihracatçı birliklerince sonuçlandırılır.

c) Yukarıdaki (b) bendi kapsamında yer alan taleplere konu malların bozulabilir olması halinde, bu tür talepler ihracatçı birlikleri veya daha sonra ihracatçı birliklerine bilgi vermek üzere Müsteşarlık Yurt Dışı Teşkilatınca sonuçlandırılır.

d) Yukarıda belirtilen değişiklik taleplerinin fiili ihracatı müteakip, mal bedeli dövizlerin tahsilinden sonra yapılması halinde söz konusu talep Müsteşarlığın görüşü alınmak suretiyle ilgili mercilerce sonuçlandırılır.

e) Gümrük idarelerince sonuçlandırılan talepler: ilgili ihracatçı birliği, aracı banka ve kambiyo müdürlüğüne; ihracatçı birliklerince veya Müsteşarlık Yurt Dışı teşkilatınca

sonuçlandırılan talepler ilgili gümrük idaresi, aracı banka ve kambiyo müdürlüğüne bildirilir.

Yukarıda belirtilen değişiklikler ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat kapsamında yapılmış olması halinde ait olduğu mevzuat hükümlerine tabidir.

11.5. Alıcısına Teslim Edilemeyen Mallar ve Malların Terk Edilmesi

Yanma, çalınma gibi haklı ve zorunlu nedenlerle alıcısına teslim edilemeyen mallar karşılığında ihracat talepleri durumu tevsik eden belgelere istinaden Müsteşarlıkça (İhracat Genel Müdürlüğü) sonuçlandırılır. Geri getirilmesinde ekonomik yarar görülmeyen malların terk edilmesine ilişkin talepler durumu tevsik eden belgelere istinaden Müsteşarlıkça (İhracat Genel Müdürlüğü) sonuçlandırılır. Uygun görülerek sonuçlandırılan talepler, ilgili Kambiyo Müdürlüğüne ve aracı bankaya bildirilir. Yukarıda belirtilen hususlar ihracatın desteklenmesine yönelik mevzuat kapsamında yapılmış olması halinde ait olduğu mevzuat hükümlerine tabidir (İhracat Yönetmeliği Md.17).

12. HİZMET İHRACATI

Hizmet ihracatında yurt dışı alıcı adına fatura düzenlenir. Gümrük beyannamesi kullanılmaz. Yurt dışına hizmet ihracatının geçerli olması için;

- Hizmetin yurt dışındaki müşteri adına verilmesi,
- Hizmetten yurt dışında faydalanılmış olması,
- Hizmet faturasının yurt dışı müşteri adına düzenlenmesi şarttır.

12.1. Yurt Dışında Verilen Hizmetler ve Hizmet İhracatı

Türkiye de vergi mükellefi işletmelerin; yurt dışında ticari amaçla bir bedel karşılığı yaptıkları tamir, bakım, onarım, inşaat, köprü, baraj, yol, proje ve taahhüt işlemleri hizmet ihracatıdır. Yurt dışında verilen hizmet bedeli karşılığında yurt dışı alıcı adına hizmet faturası düzenlenir. Fatura da KDV yer almaz. Örneğin; Türkiye'de vergi mükellefi olan Ege Mühendislik Ltd. Şti. Ürdün'de bulunan Expo Group firmasına

Ürdün'de inşa edilecek bir tekstil fabrikası projesi çizmiştir. Karşılığında 10.000.- dolar (\$)bedel tahsil etmiştir. Bu işlem, hizmet ihracatıdır. KDV'den istisnadır. Ege Mühendislik Ltd. Şti.'nin düzenleyeceği faturada KDV yer almayacaktır (Gürsoy,2016,s.269).

Türkiye de yerleşik olup, kurumlar vergisi mükellefi olan firmaların; yurt dışında yaptıkları inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağladıkları kazançlar kurumlar vergisinden de istisnadır. İstisnanın geçerli olması için yurt dışındaki kazanç tutarının, Türkiye'de ki işletme hesaplarına intikal ettirilmesi şarttır (Krm.Ver.Kn.Md.5-h).

12.2. Yurt İçinden, Yurt Dışına Verilen Hizmet ve Hizmet İhracatı

Türkiye den yurt dışı alıcılara müşteri bulma ve bu işlem için yapılan komisyon hizmeti ihracat sayılır. Hizmet Türkiye den yurt dışındaki müşteri adına verilmekte, hizmetten yurt dışında faydalanılmaktadır. Düzenlenen fatura KDV 'den istisnadır (KDV.Gn.Uyg.Tb.il.A.2.1).

12.2.1. Mal Teslimlerinin Türkiye'de Yapılması

3065 sayılı Kanununun (6/a) maddesi hükmü ile mal teslimlerinde malların teslim anında Türkiye'de bulunması, işlemin Türkiye'de yapılmış sayılması için yeterlidir. Mal teslimlerinde, mal teslim eden şahsın uyruğuna bakılmaksızın, teslim Türkiye sınırları içinde yapılmışsa vergiye tabidir. Türkiye dışında yapılan mal teslimleri ise verginin konusuna girmez. Dolayısıyla bir Türk vatandaşının Türkiye dışındaki mal teslimleri verginin konusuna girmez, yabancı uyruklu bir şahsın Türkiye içinde yaptığı mal teslimleri ise vergiye tabi tutulur (KDV Genel Uygulama Tebliği).

12.2.2. Hizmetin Türkiye'de Yapılması

Hizmet ifalarında işlemin Türkiye'de yapılmış sayılması için, 3065 sayılı Kanunun (6/b) maddesine göre hizmetin Türkiye'de yapılması veya hizmetten Türkiye'de faydalanılması gerekir. Hizmetin Türkiye'de yapılmış sayılması için belirtilen iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmez. Şartlardan herhangi birisinin oluşması halinde hizmet, Türkiye'de yapılmış sayılır. Bir diğer ifade ile hizmet Türkiye'de yapılmışsa, hizmetten hangi ülkede faydalanılırsa faydalanılsın işlem Türkiye'de

yapılmış sayılır ve vergiye tabi olur. Hizmetin başka bir ülkede yapılması halinde bu hizmetten Türkiye'de faydalanılmış ise işlem yine Türkiye'de yapılmış sayılır(Katma Değer Vergisi Uygulama Tebliği).

12.3. Seyahat Acentelerinin Yurt Dışı Hizmeti ve Hizmet İhracatı

Türkiye de yerleşik turizm ve seyahat acentelerinin yurt dışına faaliyetleri için yaptıkları komisyonculuk hizmeti, hizmet ihracatı sayılır. Bu tür seyahat acenteleri yurt dışı firmaya fatura düzenlerken turistlere verdikleri komisyonculuk hizmetini, Turistlere verdikleri yeme, içme, konaklama ayırması gerekir. Alman toplam hizmet bedeli içinde yer alan komisyonculuk ihracatıdır. Fakat, yeme, içme, konaklama, ulaşım vb. giderler hizmeti kapsamına girmez. Örneğin;⁴⁸ Türkiye'de yerleşik Ege Turizm Seyahat Ltd. Şti. acenteliği yapmaktadır. Yurt dışında bulunan Expo A.G seyahat acentesinin gönderdiği turist grubuna konaklama, tur düzenleme ve yeme-içme vermiştir. Ege Turizm Seyahat Ltd. Şti. söz konusu hizmeti karşılığında 10.000 dolar (\$) almıştır. Ege Turizm Seyahat Ltd. Şti. 10.000.- (\$) doların; 4.000.- dolarlık (\$) kısmını, turist grubunun Türkiye'deki lama, yeme, içme gibi masraflarında kullanmıştır.6.000 - dolarlık kısım ise; turizm hizmeti için yaptığı masraflardan sonra kendisine kalan komisyon bedelidir.Bu durumda, Ege Turizm Seyahat Ltd. Şti., yabancı seyahat acentesi Expo A.G firmasına 6.000.- dolar (\$) hizmette bulunmuştur. Bu hizmet ihracatıdır. Bu hizmet KDV'den istisnadır.⁴⁹

Ancak, Ege Turizm Seyahat Ltd. Şti.'nin turist grubuna Türkiye'de verdiği yeme, içme, konaklama gibi hizmetlerden Türkiye'de faydalandığından, bu hizmetler KDV'ye tabidir. Hizmet ihracatı sayılmaz.

Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'ne Göre;

2007/13033 sayılı Kararnamenin eki (II) sayılı listenin (B) bölümünün 25 inci sırasında parantez içi hüküm olarak, "1618 sayılı Kanun hükümlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığında işletme belgesi almış seyahat acenteleri tarafından müşteriye aktarılan geceleme hizmet tutarı ve bu hizmete ilişkin aracılık bedellerine de konaklama tesislerinde verilen geceleme hizmetlerinin ait olduğu oran uygulanır." ibaresi yer

⁴⁸ Gürsoy,Yaser(2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Osmangazi. s.270

⁴⁹ a.g.e

almaktadır. Buna göre, geceleme hizmet bedelinin seyahat acentesi tarafından hizmeti fiilen alan kişiye aktarılmasında, aktarılan geceleme hizmeti ve buna ilişkin komisyon toplamına (% 8) KDV oranı uygulanır.

Acentenin geceleme hizmetine aracılık karşılığında konaklama tesisine fatura düzenlemesi halinde bu faturada gösterilen bedel üzerinden de (% 8) KDV hesaplanır. Ancak, acentelerin müşteriye düzenlediği faturada yer alan toplam tutarın, geceleme hizmeti ile buna ilişkin komisyon ücreti dışındaki kısmı ise genel oranda KDV'ye tabidir.

12.4. Roaming hizmetler ve hizmet ihracatı

Roaming “dolaşım” olarak adlandırılır. Roaming hizmetleri telekomünikasyon şirketleri tarafından verilir. Telekomünikasyon şirketleri kendi abonelerine, başka operatörlerin kapsama alanında da hizmet verebilir. Bu hizmeti vermek için, karşı telekomünikasyon şirketler ile anlaşma yapmak zorundadır. Anlaşma yaptığı şirketin altyapısını kullanır. Bu tür anlaşmalara roaming hizmet anlaşması adı verilir.

Anlaşma kapsamında başka operatörlerin kapsama alanını kullanan şirket, kullanılan kısmın bedelini öder. Yurt dışından yapılan ödeme, karşılığında düzenlenen fatura bedeli hizmet ihracatı kapsamına girer. Faturada KDV yer almaz.

KDV Genel Uygulama Tebliğine Göre ;

3065 sayılı Kanunun (11/1-a) maddesine göre, uluslararası roaming (dolaşım) anlaşmaları kapsamında yurtdışındaki müşteriler için Türkiye’de verilen roaming hizmetleri, ilgili ülkeler itibarıyla karşılıklı olmak kaydıyla KDV’den istisnadır. Söz konusu istisna roaming anlaşması kapsamındaki bütün haberleşme ve iletişim hizmetleri bakımından geçerlidir.

Örneğin; (A) Roaming A.Ş. kablosuz erişim sistemini dolaşıma açarak hem Türkiye’deki kullanıcıların yurtdışında, hem de yabancı kullanıcıların Türkiye içerisinde internet erişimini sağlamaktadır. Firma, İngiltere’de mukim (B)’ye Türkiye’ye geldiğinde yurtdışındaki abonelik bilgileri ile internet erişiminden faydalanmasını sağlamak ve (B)’ye verilen erişim hizmetine ait bedeli İngiltere’deki anlaşmalı (C) Roaming Şirketine fatura etmektedir.

(A) tarafından, İngiltere'deki anlaşmalı roaming firmasına uluslararası roaming anlaşmaları çerçevesinde Türkiye'de verilen söz konusu roaming hizmeti, karşılıklı olmak kaydıyla, KDV'den istisna olacağından (C)'ye düzenlenecek faturada KDV hesaplanmaz.

13. İTHALAT

13.1. Tanımı

İthalat; yurt dışında üretilen malların, ithalat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde yurda sokulması ve kambiyo mevzuatına göre bedelinin ödenmesi işlemlerinin bütünü olarak tanımlanır (Gürsoy, 2016, s.289). Vergi numarasına sahip her gerçek ve tüzel kişi ithalat yapabilir.

İthalatçı olmak için; İthalat işleminin gerçekleşebilmesi için malı satın alacak ve bu işlemleri gerçekleştirecek vergi numarası olan tüzel veya gerçek bir kişi (gerçek kişilerde T.C. kimlik numarası yeterlidir) İlk defa ithalat yapılacaksa; Gümrük İdaresi'ne kayıt olunması şarttır. Kayıt için aşağıda listelenmiş evrakların tamamı gereklidir.

- İmza sirküleri (tüzel kişiler için)
- İmza beyannamesi (gerçek kişiler için)
- Faaliyet Belgesi (tüzel kişiler için)
- Ticaret sicil gazetesi (tüzel kişiler için)
- Vergi mükellefiyet yazısı (tüzel kişiler için)
- Vekâletname (temsil yoluyla işlem yapılması halinde)
- Yetkililerin kimlik sureti

İthalat Yönetmeliği'nin 3. Maddesine göre; ithalatçı olmak için, vergi numarasına sahip her gerçek ve tüzel kişi ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklıkları ithalat işlemlerini yürütebilir. Ancak, özel anlaşmalara dayanan

ithalatta, (NATO, B.M vb.), kitap ve diğer yayınların ithalatında, ülkemizde açılan uluslararası fuar ve sergilerde Müsteşarlıkça (Dış Ticaret Müsteşarlığınca) perakende satışına izin verilen malların ithalatında, vergi numarasına sahip olma şartı aranmaz.

İthalat yapmak isteyen kişiler, ithalat mevzuatımıza göre, gerekli belgelerle birlikte doğrudan gümrük idarelerine başvuru yaparak ithalatı gerçekleştirebilirler. Türkiye'nin gümrük birliğine girmesiyle birlikte eskiden var olan ithalatçı belgesi sahibi olma zorunluluğu yürürlükten kaldırılmıştır, şu an itibariyle ithalatçı olmak isteyen herkes, tacir sıfatını kazanmış olmak kaydıyla ithalat işlemini gerçekleştirebilmektedir.⁵⁰

13.2. İthalat Süreci

İthalatçı sıfatıyla ithalat yapmak isteyen kurum ve kuruluşlar aşağıda listelenen süreci izlerler.

Tablo 9. İthalat Süreci

1.	İthalatçı sıfatı kazanılır.
2.	İhracatçı bulunur.
3.	İthalatçıdan proforma faturası alınır, kabul edilir.
4.	İhracatçı ve ithalatçı arasında sözleşme imzalanır.
5.	Ödeme yöntemine göre ithalat bedeli ödenir.
6.	Nakliye işlemleri ithalatçıya ait ise belirlenen teslim şekillerinden belirlenen yönteme uygun nakliye firmasıyla

⁵⁰ Dölek, Ali (2013). *Dış Ticaret İşlemleri*. İstanbul: Çağaloğlu

	anlaşır.
7.	Anlaşmaya göre varsa nakliye sigorta işlemleri gerçekleştirilir.
8.	Mallar ihracatçı firma tarafından gönderilir.
9.	Belgeler alınır. (Vesaik mukabili ithalat ise bankadan mal bedeli ödenir ve daha sonra belgeler alınır.)
10.	Malların gelmesinden sonra nakliyeciyi gümrük idaresine özet beyan verir. İthal edilen malların gümrüğe indirilmesi sağlanarak daha sonra Antrepoya alınır.
11.	Gümrükte firmanın bilgi- işlem sistemine kaydı alınır.
12.	Elektronik ortamda Gümrük Beyannamesi düzenlenir.
13.	Fatura, çeki listesi, dolaşım belgeleri (A.TR, EUR.1, Menşe Ş.), konşimento ve diğer evrakları(kontrol belgeleri gibi) ilgili gümrüğe sunulur.
14.	Gümrükte tescil işlemleri gerçekleştirilir. Evrakların kontrolü yapılır.
15.	Mallar fiziki olarak incelenir gerek görülürse laboratuvar kontrolleri yapılır.

16.	KDV, gümrük vergisi, resim, harç, varsa diğer vergiler ve fonlar ödenir. Bu ödemeyi nakit veya banka aracılığıyla yapılır. Bu ödemelerin yapılıp yapılamadığı elektronik ortamda görülür.
17.	Malların tekrar ithalatçıya teslimi için Gümrük Beyannamesi Elektronik ortamda kapatılır.
18.	Gümrük beyannamesinin tescili ve beyanın kapatılmasıyla fiili ithalat gerçekleşmiş olur.
19.	Gümrük müşavirliğinden gelen belgeler ithalatçı firmanın dış ticaret departmanı tarafından kontrol edilir. Yapılan hizmet ve diğer işlemler için gümrük müşavirliğine komisyon bedeli ödenir.
20.	İthalat konusu mallar gümrükten çekilir. Mallar serbest dolaşıma girer. Kambiyo dosyası kapatılır.

Kaynak: İthalat Yönetmeliği

13.3. İthalat Çeşitleri

13.3.1. Ticari İthalat

Vergi numarasına sahip her gerçek ve tüzel kişinin yapabileceği ithalat şeklidir. Kambiyo mevzuatı hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde almaları gereken belgeler ile birlikte doğrudan gümrük idaresine başvurarak yapılan ithalattır.

13.3.2. Vergi Numarası Şartı Aranmayan İthalat

Özel anlaşmalara dayanan ithalat, kitap ve diğer yayın ithalatı ve ülkemize açılan fuar ve sergilerde Müsteşarlıkça perakende satışına izin verilen mal ithalatında vergi numarası şartı aranmaz.

13.3.3. İzne Bağlı İthalat

Yurda getirilmeleri yürürlükteki mevzuat ile kayıt ve şarta bağlanan veya özel izne tabi tutulan malların ithaline denir.

13.3.4. Özelliği Olan İthalat

İthalatı kanun ve kararnamelerle belirli kuruluşlara bırakılmış malların ithalidir.

13.3.5. Özel Anlaşmalara Dayanan İthalat

NATO ithalatı için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca onaylanmış üç nüsha ‘‘Müracaat Mektubu’’ ile gümrük idarelerine başvurulur. Söz konusu başvurular gümrük beyannamesine eklenir.

13.3.6. Kesin İthal

İthalat Yönetmeliği'nin* 9. Maddesine Göre;

Mali mükellefiyetleri teminata bağlanmak suretiyle geçici olarak yurda giren mallardan (ATA Karnesi kapsamında gelenler dahil); Kesin ithalinin talep edildiği tarihte yeni ve kullanılmamış malların bedelleri ödenmek suretiyle kesin ithali (kısıtlayıcı hükümler saklı kalmak kaydıyla) gümrük idarelerince sonuçlandırılır. Bunun dışındaki tüm kesin ithal başvuruları;

- Biri asıl iki nüsha proforma fatura,
- Maddelerin yurda girişi sırasında düzenlenen geçici gümrük beyannamesi
- Harçlar Kanunu uyarınca gerekli harcın yatırıldığını gösteren makbuzun aslı ile birlikte Müsteşarlığa yapılır. Müsteşarlık uygun gördüğü talepleri, başvuru sahibine ve ilgili gümrük idaresine bildirir.

13.3.7. Uluslararası Fuarlar Yoluyla Yapılan İthalat

Ülkemizde düzenlenen uluslar arası fuarlar yoluyla gelen malların, ithalatıdır. Fuarlar, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayımlanır (Gürsoy, 2016, s.291).

13.3.8. Bedelsiz İthalat

Karşılığında bir bedel ödemeksizin malın yurda sokulmasıdır. (Özel eşyalar, hediyeler vb.) Yurda bedelsiz olarak getirilen mallar için(bedelli ithalatta olduğu gibi) gümrük vergisi, resim ve fonlar gümrükte mal yurda sokulurken tahsil edilir. Bedelsiz ithalat genelde, ticari teamüllere uygun numune ya da reklam eşyası, sanayicilerin imalat ve montaj için deneme amaçlı kullandığı sanayi mamulleri ve yedekleri gibi ürünlerin ilgili kuruluşlardan izni alınmak şartıyla ithalidir (Gürsoy, 2016, s.291).

Bedelsiz ithalat, bedeli için Türkiye'den döviz transferi yapılmadan, yurt dışında kazanılarak tasarruf edilen ve yurda getirilmesi mecburi olmayan kazançlar ve tasarruflarla satın alınan eşyanın Türkiye'ye ithal edilmesidir.“ Bedelsiz İthalat” ifadesi “ Vergisiz İthalat” anlamına gelmemektedir.⁵¹

Bedelsiz ithal yoluyla yurda getirilen malın satılması ve bundan kar sağlanması ticari faaliyet sayılır. Satılan malların maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki olumlu fark ise, ticari kazanç olarak vergilendirilir.⁵²

13.4. İthal malların sınıflandırılması (Ödeme yöntemlerine göre)

13.4.1. Mal Karşılığı İthalat

Malın gümrüklenmesi işleminden sonra bedelini ödeyerek belgenin çekilmesi ile gerçekleşen ithalattır.

---

⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı – T.C Houston Başkonsolosluğu
(<http://houston.bk.mfa.gov.tr/>)
(Erişim Tarihi : 30.11.2016)

⁵² Danıştay Onüçüncü Daire.Yargı Kararları. Karar No 1979/2867 (www.vergi.tc) (Erişim Tarihi : 30.11.2016)

* 04/11/1999 - 23866 Resmi Gazete

13.4.2. Akreditifli İthalat

Alicının, malın sevkinden önce bir banka aracılığıyla satıcının bulunduğu yerdeki bankası gözetiminde malın sevk belgesinin teslimi karşılığında ödenmek üzere kredi açtırmasıdır.

13.4.3. Belge Karşılığı İthalat

Malın gelmiş olma şartı aranmaksızın ithalat yapılan ülkeden yola çıkarılmış olduğunu gösteren belgenin bedelini ödeyerek bankadan belge alınması ile gerçekleştirilen ithalattır.

13.4.4. Kredili İthalat

Bedeli daha sonra ödenmek üzere yapılan vadeli ithalattır.

13.4.5. Geçici Kabullü İthalat

İhraç etme amacıyla yapılan ithalattır.

13.4.6. Ankonsinyasyon İthalat

Satışın yapılması ve belirli bir vade sonunda mal bedelinin transfer edilmesi şartıyla yapılan ithalattır.

13.5. İthali Yasak Olan Mallar (İTO)

1- Esrar ve Müstahzar Afyon:

2313 sayılı Uyuşturucu Maddeleri Murakabesi Hakkında Kanun ve 1961 sayılı Uluslar arası Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde esrar ve müstahzar afyonun ithalatı yasaktır.

2- İpek Böceği Tohumu:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca görülecek ihtiyaç üzerine verilecek ithal İpek

Böceği tohumunun ithali 859 sayılı “ İpek Böceği ve Tohumu Yetiştirilmesi ve Muayene ve Satılması Hakkında Kanun”a göre (Tarım ve Köyişleri izinleri hariç) yasak bulunmaktadır.

3- Zirai Amaçla Kullanılan Her Türlü Toprak, Yaprak, Sap, Saman Ot, Tabi Gübre:

Zirai Karantina Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, kültür ortamı torf ve perlit hariç olmak üzere, zirai amaçla kullanılan her türlü toprak, yaprak, sap, saman, ot ve tabi gübrenin ithalatı yasaktır.

4- Oyun Alet ve Makineleri:

1072 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde rulet, tilt, langirt ve benzeri baht ve talihe bağlı veya maharet isteyen otomatik ve yarı otomatik el ve ayakla kullanılan oyun alet ve makinelerinin ithalatı yasaktır.

5- Sahte Menşeli Eşya ve Zarflar :

Gümrük Kanununun 56. Maddesi uyarınca sahte menşeli eşya ile Türk menşeli eşyada kullanılmak üzere ve bunların başka ülke menşeli olduğunu gösterecek veya böyle bir izlenim uyandıracak nitelikte, üzerleri yabancı dille yazılı veya basılı her türlü boş zarf, şerit, etiket damga ve benzeri eşya ile Türkiye'de düzenlenebilecek belgeleri başka ülkelerde düzenlenmiş gibi gösterebilecek nitelikte, üzerleri imzalı veya imzasız olsun, Türkiye'de yerleşik olmayan yabancı firmalara ait faturaların Türkiye'ye ithaline izin verilmez.

6- Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin İthali:

Montreal Protokolünün Kopenhag değişiklikleri uyarınca, Kopenhag Değişikliklerine taraf olmayan ülkelere, belirtilen eşyanın, Montreal Protokolünün Pekin Değişiklikleri uyarınca, Pekin Değişikliklerine taraf olmayan

ülkelerden, eşyanın ithalatı yapılamaz.⁵³

7- Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthalı:

Dökme alkollü içkilerin, alkollü içki kökenli karışım içkilerin, alkollü içki üretiminde kullanılabilecek tarımsal kökenli distilatların ve su, gıda alkolü gibi hammadde veya katkı maddeleri ilavesiyle alkollü içki hazırlanmasında kullanılabilecek konsantre içkiler, dökme alkollü içkilerin, alkollü içki kökenli karışım içkilerin İthalı yasaktır.⁵⁴

8- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıklar:

Yasal dayanak olarak; Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi:2012/3)"

9- Çevrenin Korunması Bakımından Kontrol Altında Tutulan Bazı Kimyasal Maddeler:

Yasal dayanak olarak; Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Kimyasalların İthalat Denetimi Tebliği(Ürün Güvenliği ve Denetimi 2013/6)"

10- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Metal Hurdalar

Yasal dayanak olarak; Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi 2013/23)" eki "İthalı Yasak Metal Hurdalar

---

⁵³ Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat: 2013/14)"

⁵⁴ Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi:2013/19)

kapsamında yer alan eşyanın ithalatı yasaktır. İthal yasaklanan ampuller (8539.22 ve 8539.31 G.T.P) Ekonomi Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü Tarafından 03.08.2012 tarih ve 54242 sayılı genelge ile yasaklanmıştır.

13.6. İthalat Gümrük İşlemlerinde İthal Edilen Eşyanın Özet Beyanı

Özet Beyanı Verebilen Kişi;

Özet beyan, eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren veya eşyanın gümrük bölgesine taşıma sorumluluğunu üstlenen kişi (bu sayılan kişiler taşıyıcı tanımına girmektedir) tarafından verilebilir. Bu kişilerin yükümlülükleri saklı kalmak kaydıyla özet beyan bu kişiler adına hareket eden kişi, eşyayı yetkili gümrük idaresine sunabilen veya eşyanın sunulmasını sağlayan kişi ya da bu sayılan kişilerin temsilcisi tarafından verilebilir. Bu çerçevede, taşıma şekline göre farklılık arz etmeksizin, eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren taşıma aracının kullanıcısı/işleticisi tarafından özet beyan verilebileceği gibi, taşıyıcı dışında taşıyıcının temsilcisi tarafından da verilebilir.

Bunun yanında, özet beyan, taşıyıcı (eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren veya eşyanın gümrük bölgesine taşıma sorumluluğunu üstlenen kişi) dışında üçüncü kişilerce de verilebilir. Bu durumda, özet beyan taşıyıcı adına değil, onun yerine veriliyor demektir.

Özet beyanın, giriş gümrük idaresine, veri işleme tekniği yoluyla verilmesi gerekmektedir. (Gümrükler genel müdürlüğü)

13.7. Mahrece İadesi

Mahreç kelimesinin sözlük anlamı “çıkış yeri” dir. Kabaca bir tanımlama ile gümrük işlemlerinde sıkça kullanılan mahrece iade, “bir eşyanın geldiği yere (çıkış ülkesine/ticaretin yapıldığı ülkeye) geri gönderilmesini ifade etmektedir. Eşyanın mahrece iade işlemleri Gümrük Genel Tebliği çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda, ithal edilen eşyanın mahrece iadesi ancak aşağıdaki koşullardan

herhangi birini taşıması halinde gerçekleştirilebilir ;⁵⁵

- Eşyanın gümrüğe sunulmuş ve henüz rejim beyanında bulunulmamış olması halinde,
- Antrepo rejimi hükümlerine göre antrepo beyannamesi tescil edilmiş olması halinde,
- Eşyanın serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescil edilmiş olmasıyla birlikte eşyanın serbest dolaşıma girmemiş olması halinde,
- Eşyanın serbest dolaşımda olduğu; ancak, serbest dolaşıma giriş işlemleri yapılmasına karşın geçici depolama yerinden veya antrepodan çekilmediği hallerde,

Bu hallerden hiçbirine uygun olmayan eşyanın geri gönderilmesi ihracat veya yeniden ihracat hükümlerine göre tamamlanır. Eşyanın mahrece iade edilmesine ilişkin talep ilgili gümrük idaresine yapılmalıdır.

14. GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU (GTİP)

14.1. GTİP Tanımı

GTİP; Armonize sistemden alınan ve tüm dünyada ürünlerin tanımlanması ve sınıflandırılması için kullanılan 12 haneli bir koddur. Başka bir deyişle; Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu; Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde kullanılan 12 rakamlı kodun ismidir.

Armonize sistemi kullanan her ülkenin tarife cetvelinde bulunan ilk 6 haneli kodlar bütün dünyada aynıdır. Ülkelerce değiştirilemez. Bu kodlar bütün ülkelerde aynı ürünü ve ürün grubunu ifade eder.

⁵⁵ Gümrükler Genel Müdürlüğü (<http://ggm.gtb.gov.tr/>) (Erişim Tarihi : 02.12.2016)

Armonize sistemin resmi adı Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) 'dir. Uluslararası ticarete konu olan tüm mallar için kullanılan uluslararası bir ticari sınıflandırma sistemidir. Armonize Sistem (Tarife Cetveli) 21 bölüm ve 96 fasıldan oluşmaktadır. Fasıllar 2'li kodlara, her bir fasıl 4'lü kod olan pozisyonlara ve her bir pozisyon ise 6'lı kod olan alt pozisyonlara ayrılır.

GTİP Kodlarının ;

İlk 6 rakamı tüm ülkelerde aynıdır, ortak kullanılır, değiştirilemez.

7. ve 8.rakamlar Avrupa Birliği(A.B) ülkeleri tarafından ortak kullanılır. Bu kodlara Kombine Nomanklatür Combined Nomenclature (CN) adı verilir.

9. ve 10. rakamlar Türkiye'de uygulanan farklı uygulamalar nedeniyle açılan pozisyonları gösteren kodlardır.

11. ve 12. rakamlar ise istatistik kodlarını gösterir. Örneğin; 0808.10.80.00.11 Elma, golden cinsini temsil eder.

15. ÖZEL DIŞ TİCARET REJİMLERİ

Ulusal sınırları aşarak ülkeye giren mallar kural olarak o ülkenin normal gümrük rejimine tabidir. Ancak, bazı ürünlerin özelliklerinden dolayı bu gümrük rejimine tabi olmazlar. Örneğin, geçici ithal veya antrepo rejimi kapsamında ülkeye giren mallardan normal koşullar altındaki gümrük vergileri alınmaz. Başlıca özel gümrük rejimleri geçici kabul, serbest bölgeler, antrepo, transit taşımacılık ile sınır ve kıyı ticaretinden oluşur (Seyidoğlu,2015, s.182).

15.1. Dahilde İşleme ve Hariçte İşleme Rejimi (Geçici İthal ve Geçici İhraç)

Dahilde işleme, değerlendirici bir işlem gördükten sonra ilerde tekrar yurtdışına çıkartılmak üzere ülkeye giren mallara uygulanan bir rejimdir. Bu rejimi tabi olan mallardan gümrük vergisi alınmaz.

Bu rejim altında imalatçı-ihracatçı firmalar üretimle ilgili girdileri yurt dışından vergisiz getirebilmekte ve bazı harçlardan muaf tutulmaktadır. Bu kolaylıktan

örneğin bir onarım, yenileme, işleme faaliyeti geçirdikten sonra tekrar yurt dışına çıkartılacak ürünler de yararlanabilir. Geri ödeme (draw-back) sistemi de geçici kabul rejiminin bir benzeridir ve bu rejime göre de ülkeye mallar girerken vergiler alınıp, ihraç ederken de tekrar iade edilmesi üzerine kuruludur.⁵⁶

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda Geçici İthalat için aşağıdaki maddeler bulunmaktadır; Geçici ithalat rejimi, serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergilerinden tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında, herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihracına olanak sağlayan hükümlerin uygulandığı rejimdir. (Md. 128)

Geçici ithalat izni, eşyayı kullanan veya kullandıran kişinin talebi üzerine gümrük idarelerince verilir. İthal eşyası ile ilgili ayniyet tespitinin mümkün olmadığı hallerde, geçici ithalat rejiminin kullanılmasına izin verilmez. Ancak, eşyanın veya yapılacak işin niteliği itibarıyla, ayniyet tespiti ile ilgili önlemlerin alınmamasına rejimin kötüye kullanılmasına sebep olmayacağı hallerde, gümrük idareleri vergilerin tümünü teminata bağlamak suretiyle, geçici ithalat rejiminin kullanılmasına izin verebilirler (Madde 129).

İthal eşyasının yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış yeni bir işlem veya kullanıma tabi tutulması için gerekli süreler, izin verilen kullanımın amacına uygun olacak şekilde Müsteşarlıkça belirlenir (Madde 130). 131'inci madde uyarınca tespit edilecek özel süreler saklı kalmak üzere, eşyanın geçici ithalat rejimi altında kalma süresi azami **24 ay** olarak belirlenir. Bununla birlikte, gümrük idareleri ilgili kişinin de kabul etmesiyle daha kısa süreler saptayabilir.

İthal vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminin uygulanabileceği durumlar ve özel şartlar Bakanlar Kurulunca tespit edilir (Madde 131).

Hariçte İşleme Rejim(Geçici İhraç) ise; dahilde işleme rejiminin tam tersidir. Bu sefer değerlendirici bir işlem görmek üzere geçici olarak yurtdışına gönderilen malların bir süre sonra tekrar ana ülkelerine getirilmesi gerekmektedir.

⁵⁶ Seyidoğlu, Halil(2015). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama (Geliştirilmiş 20.Baskı)*. İstanbul: Erenköy s.182

Örneğin; Eritilmek üzere ülkeden çıkartılan maden cevherlerinin dışarıda külçe haline dönüştürülüp tekrar ana ülkeye geri getirilmesi ⁵⁷

15.1.1. Dahilde İşleme Rejimi'nin İşleyişi

1. DİR geçerli olması için, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinden DİR izni alınır.
2. İthal edilecek mal, ihraç edilecek ürünün imalatında kullanılması amacıyla DİR kapsamında ithal edilir.
3. İthalat aşamasında, DİR belgesi gümrükte gösterilir. Gümrük vergilerinin ödenmeyip teminata bağlanması sağlanır.
4. DİR kapsamında ithal edilen mal, ihraç edilen ürünün imalatında kullanılır. Üretilen ürün DİR izin süresi içinde ihraç edilir.
5. İthalat aşamasında ödenmeyen vergiler karşılığında gümrüğe verilen teminat, ihracatın gerçekleştiğinin ispatlanması ile iptal edilir. Gümrük idaresi tarafından geri verilir.
6. Şayet, vergiler gümrükte ithalat aşamasında ödenmiş ise DİR belgesi ile ihracat gerçekleştikten sonra vergiler geri alınır.
7. Ayrıca; ihraç edilen ürünün imalatında eşdeğer eşya kullanılmış ise kullanılan eşdeğer eşyanın ithalatında vergiler DİR belgesi kapsamında muaf tutulur (Gürsoy,2016,s.225).

15.2. Serbest Bölgeler

Serbest Bölgenin Tanımı Genel olarak serbest bölgeler; ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınai ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerlerdir. Ülkemizde serbest bölgelerinin kuruluş amacı; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek, uluslararası ticareti geliştirmektir.⁵⁸ Türkiye'de serbest bölgelerin yer ve sınırlarını

⁵⁷ Seyidoğlu, Halil(2015). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama (Geliştirilmiş 20.Baskı)*. İstanbul: Erenköy s.183

⁵⁸ Ekonomi Bakanlığı. Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü

belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Serbest bölgelerin, kamu kurum ve kuruluşlarınca, yerli veya yabancı gerçek veya tüzelkişilerce kurulmasına, işletilmesine Bakanlar Kurulunca izin verilir.⁵⁹

15.2.1. Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar

- Üretici Kullanıcılar için Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı
- Orta ve Uzun Vadede Geleceği Planlayabilme İmkânı
- Kâr Transferi İmkânı
- Ticaret Kolaylığı İmkânı
- Gümrük Vergisi Prosedüründen Arındırılmış Ticari Faaliyet İmkânı
- AB ve Gümrük Birliği Kriterlerinin Gerektirdiği Serbest Dolaşım Belgelerinin Temini İmkânı
- Eşitlik Prensibi
- Zaman Kısıtlaması Bulunmaması
- Pazar İhtiyaçlarına ve Şartlarına Göre Serbestçe Belirlenecek Ticari Faaliyet İmkânı
- Gerçekçi Bir Enflasyon Muhasebesi İmkânı
- Yerli ve Yabancı Tüm Pazarlara Erişim İmkânı
- Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi
- Stratejik Avantaj
- Her Türlü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı
- Tedarik Zinciri İmkânlarından Yararlanma Kolaylığı

---

⁵⁹ **Serbest Bölgeler Kanunu**. Yayımlandığı R. Gazete : Tarih : 15.06.1985 Sayı : 18785

15.2.2. Serbest Bölgelerde Sektörel Yoğunlaşma

İstanbul AHL	Hizmetler ve yazılım
Antalya	Yat inşası, medikal aletler
Kocaeli	Gemi inşası
Avrupa	Hazır giyim
Mersin	Hazır giyim
Bursa	Otomotiv alt endüstrileri
İzmir	Deri
TÜBİTAK- MAM	Ar- Ge faaliyetleri
Adana – Yumurtalık	Gemi tamir ve bakımı

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Serbest bölgeler ülke ekonomisine ve istihdama önemli katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de 2013 yılında serbest bölgelerde 23.2 milyar dolarlık toplam ticaret hacmine ulaşılrken, bu bölgelerde 2013 yılı sonunda 57 bin kişiye istihdam sağlanmıştır (Adıgüzel, 2011, s.161).

15.3. Antrepolar

Antrepolar, yabancı malların tarife ödenmeden gümrük makamlarının denetimi altında uzunca bir süre muhafaza edilmesine yarayan kapalı alanlardır. Antrepoda saklanmak üzere ülkeye giren mallardan bir gümrük vergisi alınmaz. Ancak söz konusu mallar daha sonra ev sahibi ülke tarafından ithal edilirlse normal gümrük rejimi uygulanır. Bu sayede örneğin, ithalatçı malı yerinde görme ve istediği miktarlarda azar azar ithal etme olanağı elde eder. Böylelikle gümrük vergisinin tümünü bir defada ödeme zorunluluğundan kurtulur. İhracatçı da malı piyasaya sürmek için en uygun zamanı buluncaya kadar bekleyebilir (Seyidoğlu,2015,s.185).

15.4. Transit Taşımacılık

Transit taşıma, uluslar arası ticarete bir ülkeden diğerine gönderilen malların üçüncü ülke sınırları üzerinden geçirilmesidir. Transit taşımacılığı düzenleyen çok taraflı anlaşmaların başında Cenevre’de 1959 yılında düzenlenen TIR sözleşmesi gelir. Bu

sözleşmeye göre, transit mallar hiçbir vergi, resim, harç ödenmeden üçüncü ülke sınırları arasından taşınabilir (Gürsoy, 2016, s.354).

Transit taşımacılık, Türkiye'nin taraf olduğu 'Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Transit Taşıma Çerçeve Anlaşma' kapsamında, milletlerarası anlaşma hükümlerine göre yapılır (Resmi Gazete).

15.5. Sınır ve Kıyı Ticareti

Sınır ticaretinde sınır bölgelerinin iki yanında kalan halkın bölgesel ihtiyaçlarının karşılanması, bölge ekonomisinin canlandırılması, girişimciliğe teşvik, istihdam yaratılması amacıyla yapılır. Komşu ülkelerin karşılıklı anlaşması üzerine yapılır. Bu tür ticarete ihracat, ithalat belgeleri aranmaz, gümrük giriş ve çıkış beyannameleri düzenlenmez. En az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan esnaf ve tacir, sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapabilirler. Sınır Ticareti Belgesi, ilgili Valilikler tarafından düzenlenir. Bu belgeyi almak isteyenler ilgili ildeki Ticaret Odasına veya İl Ticaret Sanayi Odası'na başvurur, talep değerlendirme komisyonuna iletir. Uygun görülen esnaf tacirlere verilir. Belge süresi 1 yıldır. Başkasına devredilemez. Süre bitiminde talep üzerine valilikçi yenilenebilir.

16. TEŞVİKLER

16.1. Genel Teşvik Sistemi

Teşvik, sözlük anlamı olarak "isteklendirme, özendirme" demektir. Yeni yatırım teşvik sistemi, ülkenin stratejik sektörleri için önem arz eden ara mallara olan ithalat bağımlılığını azaltma potansiyeli taşıyan yatırımları teşvik etmek amacıyla özel olarak tasarlanmıştır. Cari açığın kapatılması, en az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin genişletilmesi, destek unsuru miktarlarının artırılması, kümelenme faaliyetlerinin teşvik edilmesi, teknoloji dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi yeni yatırım teşvik sisteminin temel amaçları arasında yer almaktadır. Devlet yardımları, T.C Ekonomi Bakanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü tarafından işletmelere kullanılır.

16.2. Teşvik Destek Unsurları

1. **KDV istisnası:** Yatırım teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek makine ve teçhizat için KDV ödenmemektedir.
2. **Gümrük Vergisi Muafiyeti:** Yatırım teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek makine ve teçhizat için gümrük vergisi ödenmemektedir.
3. **Vergi İndirimi:** Gelir ve kurumlar vergisi; toplam indirimli vergi tutarı, yatırıma katkı oranına ulaşınca kadar indirim oranları üzerinden hesaplanmaktadır. Yatırıma katkı oranı, toplam sabit yatırım tutarının vergi indirimine tabi oranını ifade eder.
4. **Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşçi Payı):** Yatırımla sağlanan ilave istihdam için yasal asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan sosyal sigorta primi işçi payı devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu unsur sadece yatırım teşvik vergisi kapsamında Bölge 6'da yapılacak yatırımlar için uygulanmaktadır. Sosyal Sigortalar Prim Desteği için herhangi bir üst sınır bulunmamaktadır ve 10 yıl süreyle geçerlidir.
5. **Sosyal Sigortalar Prim Desteği(İşveren Payı):** Yatırımla sağlanan ilave istihdam için yasal asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan sosyal sigorta primi işveren payı devlet tarafından karşılanmaktadır.
6. **Gelir Vergisi Stopajı İndirimi:** Yatırım teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için belirlenen gelir vergisi stopaja tabi olmamaktadır. Bu unsur sadece yatırım teşvik belgesi kapsamında Bölge 6'da yapılacak yatırımlar için uygulanmaktadır. Gelir Vergisi Stopajı İndirimi için herhangi bir üst sınır bulunmamaktadır ve 10 yıl süreyle geçerlidir.
7. **Faiz Oranı Desteği:** Faiz oranı desteği, yatırım teşvik belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli yatırım kredileri için sağlanan bir finansman desteğidir. Yatırım teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin/kar payının belli bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır.
8. **Arazi Tahsisi:** Yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde arazi

bulunabilirliğine bağlı olarak yatırım arazisi tahsis edilmektedir.

9. **KDV iadesi:** Asgari sabit yatırım tutarı 500 milyon TL'nin üzerindeki stratejik yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV iade edilmektedir.

Yeni yatırım teşvik sistemi 4 ayrı rejimden oluşmaktadır. Yerli ve yabancı yatırımcılar, aşağıdaki teşviklerden eşit oranda faydalanabilmektedir.

- I. Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- II. Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- III. Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları
- IV. Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Farklı yatırım teşvik rejimleri çerçevesinde sağlanan destek unsurları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 10. Teşvik Türlerine Göre Teşvik Unsurları

Destek Unsurları	Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları	Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları	Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları
KDV İstisnası	+	+	+	+
Gümrük Vergisi Muafiyeti	+	+	+	+
Vergi İndirimi		+	+	+
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (İşveren Payı)		+	+	+
Gelir Vergisi Stopajı İndirimi*		+	+	+
Sosyal Sigortalar Prim Desteği (Çalışan Payı)*		+	+	+
Faiz Oranı Desteği **		+		+
Arazi Tahsisi		+	+	+
KDV İadesi***				+

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Yeni yatırım türlerine göre teşvik unsurlarında; Gelir vergisindeki destek yatırımın Bölge 6'da gerçekleştirilmesi halinde sağlanır. Faiz oranı desteği, Yatırımın Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında Bölge 3,4,5 veya 6'da gerçekleştirilmesi halinde sağlanır. KDV iadesi desteği, asgari sabit yatırım tutarı 500 milyon TL olan stratejik yatırımların inşaat harcamaları için sağlanır.

Tablo 11. Teşvik Bölgeleri

Bölge 1	Bölge 2	Bölge 3	Bölge 4	Bölge 5	Bölge 6
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada & Gökçeada hariç)	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Sirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada & Gökçeada
			Sivas		

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

17. DIŞ TİCARETTE TESLİM ŞEKİLLERİ

17.1. Dış Ticarete Uluslararası Kurallar

17.1.1. Incoterms Nedir?

Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Ticaret Odası (ICC), uluslararası ticaret sürecinde doğacak anlaşmazlıkların yaşanmaması için ortak kavramlar ve kurallar belirlemiştir. Mal teslim sürecinde, alıcı ve satıcının yükümlülüklerinin ne olduğu, masrafların, risklerin kime ait olacağı gibi sorunlarla karşılaşmamak için bir takım kural ve kavramlar belirlemiştir. İşte bu kural ve kavramlara da INCOTERMS adı verilmiştir.

INCOTERMS' in açılımı ise International Commercial Terms' dür. Ve ICC (International Chamber of Commerce) (Milletlerarası Ticaret Odası) (MTO) tarafından hazırlanmaktadır. ICC bu düzenlemeleri ilk kez 1936'da yapmıştır. Bu tarihten itibaren 7 kez değişikliğe uğramıştır. Toplamda 8 tane Incoterms versiyonu bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla;

- 1936

- 1953
- 1967
- 1976
- 1980
- 1990
- 2000
- 2010 (son versiyonudur.)

Son versiyonu 2010 olmasına rağmen piyasada çoğu zaman Incoterms 2000 kuralları uygulanmaktadır.⁶⁰ Zaten iki versiyonda hemen hemen aynı özelliklere sahiptir. İlerleyen konularda karşılaştırma olarak değinilecektir.

Incoterms genel olarak ‘ihracatçı ülkedeki bir malın ithalatçı ülkeye gönderilme sürecinin yönetilmesi ile alakalı kuralları içerir’⁶¹

- Olası risk faktörü nerede ve ne zaman ihracatçıdan ithalatçıya geçecektir?
- İhracat ülke gümrükleme işlemlerini kim yapacaktır?
- Navlun(Uluslararası Taşıma ücreti) kim tarafından ödenecek ve uluslararası taşıma süreci kim tarafından organize edilecektir?
- İthalat ülkesindeki gümrükleme işlemlerini kim yerine getirecektir?
- İthalat ülkesindeki mali yükümlülükler kime aittir? gibi soruların cevaplarının kesin olarak belirlenebilmesi amacıyla kurallar koymuştur.

17.1.2. Incoterms 2000

Incoterms 2000 kendi içerisinde 4 ana gruba sahiptir. 13 tane teslim kuralından oluşmaktadır. Bu dört ana grup kendi içinde harf mantığına göre ayrılmıştır. Bunu Tablo 12’de görebiliriz.

---

⁶⁰ Yılmaz, Mutlu(2015). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri(Incoterms)*. Ankara:İskitler

⁶¹ a.g.e.

Tablo 12. Incoterms 2000

E Grubu	F Grubu	C Grubu	D Grubu
EXW- Ex Work <i>İş yerinde Teslim</i>	FCA- Free Carrier <i>Taşıyıcıya Masrafsız</i>	CFR – Cost And Freight <i>Mal Bedeli ve Taşıma</i>	DAF - Delivered At Frontier <i>Sınırda Teslim</i>
	FAS – Free Alongside Ship <i>Gemi Doğrultusunda Teslim</i>	CIF – Cost, Insurance and Freight <i>Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun</i>	DES – Delivered Ex Ship <i>Gemide Teslim</i>
	FOB – Free On Board <i>Gemide Masrafsız</i>	CPT – Carriage Paid To <i>Taşıma Ödenmiş Olarak</i>	DEQ – Delivered Ex Quay <i>Rıhtımda Teslim</i>
		CIP – Carriage and Insurance Paid to <i>Sigorta Dahil, Taşıma Ödenmiş Olarak</i>	DDU – Delivered Duty Unpaid <i>Gümrük Resmi Ödenmemiş Teslim</i>
			DDP – Delivered Duty Paid <i>Gümrük Resmi Ödenmiş Olarak Teslim</i>

▪ **E Grubu**

Bu grupta tek teslim kuralı EXW teslim şeklidir. Genel anlamda bu teslim kuralında ihracat ve ithalat süreci, ithalatçı firmanın yükümlülüğündedir. (Yılmaz, 2015)

▪ **F Grubu**

Bu grupta 3 tane teslim kuralı vardır. Bunlar; FCA, FAS ve FOB teslim kurallarıdır. Bu grubun temel özelliği navlun bedelinin yani uluslararası taşıma ücretinin ithalatçı tarafından ödenmesidir.

▪ **C Grubu**

Bu grupta 4 tane teslim kuralı vardır. Bunlar; CFR, CIF, CPT ve CIP teslim kurallarıdır. Bu kuralların ortak özelliği navlun bedelinin ihracatçı tarafından ödenmesidir.

- **D Grubu**

Bu grupta 5 tane teslim kuralı vardır. Bunlar; DAF, DES, DEQ, DDU, DDP teslim kurallarıdır. Bu kuralların ortak özelliği ise ihracatçı firmanın yükümlülüklerinin ihracat ülkesinin ötesine geçmesi ve ihracatçının yükümlülüklerinin belli bir sistemlikle ileriye doğru ilerlemesidir.

17.1.2.1. E grubu Teslim Şekli

17.1.2.1.1. EXW (Ex Works)

İş yerinde teslim satıcının malları kendi kuruluşunda (depo, antrepo, mağaza, şube vb.) alıcı için hazır hale getirmesiyle satıcının yükümlülüklerinin sona ermesini ifade eder.

Satıcı sözleşmede belirtilen tarihte ve şekilde malları hazır hale getirerek alıcıya teslim etmek için bilgi verir. İthalatçı malların sevkiyatı ile ilgili işlemleri tamamlayarak ithalatı gerçekleştirir.⁶²

İhracat ülkesindeki gümrükleme işlemleri resmi işlemler ithalatçı firmanın sorumluluğundadır.⁶³

Aksi bir hüküm yoksa satıcı malları taşıta yüklemek zorunda değildir. İş yerinden teslim alındıktan sonra taşımayla ilgili bütün masraf ve riskler alıcıya aittir. Ama yine de ihracatçı ülkesinde gümrük hizmetlerinin kime ait olacağı anlaşma ile belirlenmeli ve invoice (fatura) üzerine yazılmalıdır.

- **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

Satıcı sözleşme koşullarına uygun, belirtilen tarihte ya da öngörülen süre içinde malı hazırlar. Gerekli kontrolleri yaptırdıktan ve belgeleri hazırladıktan sonra iş yerinde malların yüklememiş olarak hazır tutar. Malı işletmesinde teslim eder. Alıcının ihracat belgelerini alması için yardımcı olur.

⁶² Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul : Başakşehir

⁶³ Yılmaz, M. (2015). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri (Incoterms)*. Ankara : İskitler

Satıcı (ihracatçının) iş yerinde yükleme ve ihracat gümrükleme işlemlerini yerine getirme zorunluluğu yoktur. Bu yüzden iş yerindeki yükleme işlemlerinin maliyetini gümrük hizmetlerinin kime ait olacağı anlaşma ile belirtilmeli, invoice (fatura)'nın üzerine yazılmalıdır.⁶⁴

Alıcının talep etmesi halinde, tüm masraf ve riski alıcıya ait olmak üzere taşıma acentesi ile anlaşma yaparak, düzenlediği taşıma belgesini varış yerinde malları teslim alabilmesi için gönderir.⁶⁵

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Malın bedelini sözleşmede belirtilen şekilde öder. Malları satıcının işletmesinde teslim alır. Malı teslim aldığına dair gerekli belgeleri alıcıya verir. Malları teslim aldığı anda itibaren tüm risk ve tüm masraflar (yükleme işlemleri, çıkış gümrük giderleri, varış gümrük vergileri, navlun, sigorta işlemleri vb.) alıcıya aittir.

17.1.2.2. F Grubu Teslim Şekilleri

17.1.2.2.1. FCA- Taşıyıcıya Masrafsız – Free Carrier

▪ **Taşıma Türü : Tüm taşıma şekilleri (Deniz*, Kara, Hava, Demiryolu)**

Malların ihracat gümrük çıkış işlemleri tamamlanmış olarak alıcı tarafından belirtilen taşıyıcıya, onun tarafından belirtilen yerde teslim edilmesidir.

'Taşıyıcıya Masrafsız' terimi, satıcının malları ihracat için gümrüklenmiş olarak , satıcının iş yerinde veya belirlenen başka bir yerde, alıcı tarafından tayin edilen taşıyıcıya veya başka bir kişiyle teslim edilmesini ifade eder.⁶⁶ Teslim anından itibaren tüm masraflar ve sorumluluk alıcıya geçer.

Teslim yeri yine ihracatçının ülkesindedir. Taşıma ücretini ve malların varış yerine kadar sigorta ücretini alıcı öder. Eğer mallar satıcıya ait bir yerde (işyeri, fabrika,

⁶⁴ Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Osmangazi

⁶⁵ Çalış, A. (2008). *İhracatta Teslim Şekilleri ve Nakliyat*. Dış Ticaret Müsteşarlığı. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi

⁶⁶ Onursal , Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleriyle Dış Ticaret*. Ankara. s. 143

depo vb.) araca teslim edilirse, malların yükleme sorumluluğu satıcıya aittir, aksi halde satıcı yüklemekten sorumlu değildir.⁶⁷

Eğer alıcı teslim noktasını belirtmemiş ise, satıcı daha önce sınırları belirlenmiş bir alanda malları taşıyıcıya teslim edeceği yeri kendisi seçebilir. Navlun sürecinde birden fazla taşıma şekli beraber kullanılabilir.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İhracatçının yükleme maliyeti
- ✓ İhracatçı ülkesindeki iç taşıma maliyeti (Nakliye deposunun nerde olduğu yazılırsa iç taşıma maliyeti ona göre olur.)
- ✓ İhracatçı ülkesindeki gümrükleme hizmet bedeli, resmi işlemler, vergi masrafları
- ✓ İhracat ülkesinde yükleme öncesi muayene masrafları

Satıcı malları anlaşmaya bağlı olarak belirlenen tarihte, belirlenen yerde alıcı tarafından belirlenen taşımacıya, ihrac işlemleri tamamlanmış olarak teslim eder.

Gerekli kontrolleri (kalite kontrolü, ölçüm, tartım v.b) yaptırır. İhracat belgelerini düzenleyerek malların ihracı için gerekli gümrük işlemlerini tamamlar. Teslim anına kadar oluşan riskler ve masraflar satıcıya aittir.

Malların teslimi için belirlenen yer satıcının iş yeri ise; mallar alıcının belirlediği taşıma aracına yüklenmesiyle teslim süreci gerçekleşmiş olur. Diğer durumlarda ise, satıcı malları taşıma aracından boşaltmamış bir şekilde alıcıya teslim eder.

Alıcı teslim noktasını karşı tarafa belirtmemiş ise, satıcı bulunan uygun noktalardan kendi amaçları doğrultusunda bir nokta seçebilir.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Mallar için yükleme öncesi muayene hariç diğer zorunlu muayene masrafları
- ✓ Varış noktasında boşaltma işlemleri
- ✓ İthalat gümrük işlemleri, masrafları, vergileri

⁶⁷ Umut Gümrük Müşavirliği (umutgumruk.com.tr)

*FCA teslim şeklinde denizyolunun tek başına kullanılması tavsiye edilmemektedir.

Mal bedelini sözleşmede belirtildiği şekilde öder. Mallar belirlenen yerde ve tarihte taşımacıya teslim edildikten sonra risk ve giderler alıcıya geçer. Malların ithal iznini ve diğer izinleri alır. Herhangi bir ülkeden transit geçiş söz konusu ise o ülkenin gümrük işlemlerini yürütür. Alıcı, malların teslimi için kendi belirlediği taşıyıcıyla veya kişiyle satıcıdan temin etmelidir. Malları teslim almama ya da geç teslim almadan doğacak zarardan alıcı sorumludur.

Risk ve masrafları kendisine ait olmak üzere gerekli ithal iznini alır. Belgeleri düzenler. İthalat gümrük masraflarını, navlunu ve diğer tüm masraflar alıcı öder.

17.1.2.2.2. FAS – Gemi Doğrultusunda Masrafsız Teslim – Free Alongside Ship

- ***Taşıma Türü: Sadece deniz ve iç su(nehir) taşımaları***

Bu teslim şeklinde ihracatçı firmanın, malları belirlenen yükleme limanında alıcı tarafından seçilen gemi doğrultusunda bir rıhtıma ya da gemiye taşıma aracı olan mavnaya bırakılarak teslim edilmesini ifade eder. Malın teslimden sonra tüm risk ve masraflar alıcıya geçer. Taşıma olarak sadece denizyolu taşımacılığı kullanılmaktadır.

Bu teslim şeklinde ihracat belgelerini alıcı düzenler ve ihracat kontrolleri ile gümrük işlemlerini de alıcı tarafından yapılır.

- Bu teslim şekli alıcıya, ihracatçı ülkesinde, ihracatçı gibi davranma yetkisi verir.⁶⁸

- FAS terimi, malların ihraç işlemlerinin alıcı tarafından tamamlanmasını öngörür. Alıcının bu işlemleri doğrudan doğruya ya da aracı kullanarak dolaylı biçimde tamamlanmasının mümkün olmadığı durumlarda bu terim kullanılmamalıdır. Ayrıca bu terim, yalnızca deniz ya da iç su taşımacılığında kullanılabilir.⁶⁹

- **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Malları zamanında varış noktasına getirerek alıcıya teslim etmek

⁶⁸ Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Osmangazi

⁶⁹ Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul: Başakşehir. s.99

Satıcı malları, belirlenen tarihte alıcının daha önce belirlediği geminin yanına rıhtıma getirir. Gemi açık denizde bekliyor ise malları mavnaya yükler geminin yanına kadar götürür ve teslim eder. Malın gemiye teslimini anından itibaren tüm riskler ve tüm masraflar alıcıya ait olur. Ancak, eğer alıcı talepte bulunursa satıcı masrafları alıcıya ait olmak üzere çıkış gümrük işlemlerini yapabilir.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İhracat belgelerini düzenlemek
- ✓ İhracat kontrollerini ve gümrük işlemlerini yapar. (Tarafların anlaşması durumunda masraflar alıcıya ait olmak üzere satıcıda ihracat çıkış gümrük işlemlerini yapabilir.)
- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Varış noktasında boşaltma işlemleri
- ✓ İthalat gümrük işlemleri

Malın bedelini sözleşmede açıklandığı gibi öder. Taşıma acentesiyle anlaşma yapar. Geminin yükleme limanına yaklaşık ne zaman geleceğini satıcıya iletir. Malları satıcıdan gemi yanında veya mavnada teslim aldığı andan itibaren tüm risk ve giderler alıcıya geçer. Gerekli gümrük kontrollerini yaptırır, belgeleri düzenler, çıkış gümrük işlemlerini yapar. Tüm masraflar kendine aittir.

17.1.2.2.3. FOB – Gemide Masrafsız - Free On Board

- ***Taşıma Türü: Sadece deniz ve iç su(nehir) taşımaları***

Satıcının malları, belirlenen limanda belirlenen tarihte gemiye yüklemiş şekilde teslim etmesidir.

“Gemide masrafsız” terimi satıcının malı belirlenen yükleme limanında, alıcı tarafından seçilen gemide teslim etmesi anlamına gelir.⁷⁰ FOB terimi, satıcının malların ihracatı için belgeleri hazırlayıp aynı şekilde gümrük işlemlerini de gerçekleştirme gerekliliğini içerir. Bu terim sadece deniz veya iç su taşımacılığında kullanılmaktadır. FOB terimi, satıcı malları gemiye yüklemeyen önce bir terminalde taşıyıcıya teslim ettiği durumlarda kullanılması uygun değildir. Örneğin; roll on-roll

⁷⁰ Onursal , Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleriyle Dış Ticaret*. Ankara. s.163

of* gibi taşıyıcıya teslim gibi. Bunun yerine FCA teslim şeklinin kullanılması uygundur.

“İhracatta konu malın gemi küpeştesini (güverteyi) geçmesiyle tüm risk ve masraflar ithalatçıya yani alıcıya geçer” ifadesi Incoterms 2000 versiyonuna aittir. Incoterms® 2010’da bu ifade yaşanan anlaşmazlıkları gidermek amacıyla değiştirilerek “ Risk transferi malları gemiye normal biçimde yüklendikten sonra gerçekleşmektedir.” olarak belirtilmiştir. Bu konuya tekrar değinilecektir.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İhracatçının yükleme işlemleri, maliyeti
- ✓ İhracatçı ülkesindeki taşıma maliyeti
- ✓ İhracatçı ülkesindeki çıkış gümrükleme işlemleri

Sözleşmeye göre malı hazırlar. Gerekli kontrolleri (kalite kontrolü, ölçüm, tartım v.b) yaptırır. İhracat belgelerini hazırlar. Gümrük işlemlerini yapar. Satıcı masrafları kendisine ait olmak üzere malların ihracı için her türlü ihraç izinlerini almalıdır. Malları gemi güvertesinde alıcıya teslim eder. Bu zamana kadar ki tüm masraflar (vergiler vb.) satıcıya aittir. Teslim anından sonra alıcıya geçer.

Düzenlenen taşıma belgesini ve alıcının ülkesindeki kullanacağı gerekli diğer belgeleri hazırlayarak ödeme şekline göre alıcıya gönderir.⁷¹

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Varış yerinde boşaltma işlemleri
- ✓ Varış yani ithalat gümrüğündeki resmi işlemler

Mal bedelini sözleşmeye göre öder. Malı gemi güvertesinden teslim alıp, ithalat gümrük işlemlerini yapar gerekli gümrük vergilerini öder. Taşıma acentesine gerekli navlun bedelini öder.

⁷¹ Gürsoy,Yaser(2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa : Osmangazi. s.58

*Roll on- roll of ‘un kısaltmalarından oluşan ro-ro taşımacılığı olarak bilinir. Bu taşımacılık, karayolunda taşıma yapan araçların, yolculuğun bir bölümünü gemiyle yapmalarına imkan vermektedir.

17.1.2.2.3.1. FOB Teslim Şeklinde Risk Geçişleri

FOB teslim şeklinde risk geçişleri farklılık göstermektedir. Konteyner henüz gemiye yüklenmemişse, yükleme aşamasındaysa ihracatçı teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmemiş olur. Ama buna rağmen malların içinde bulunduğu konteyner gemi küpeştesini geçtiği anda olası risk ithalatçıya yani alıcıya geçer.

Şu ana kadar gördüğümüz EXW, FCA, ve FAS teslim şekillerinde ihracatçı teslim etme yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra olası risk ithalatçıya geçerken, FOB teslim şeklinde farklı olarak olası risk teslim etme yükümlülüğünden önce mallar küpeşteyi geçmeye başladığı andan itibaren ithalatçı firmaya geçer.⁷²

17.1.2.3. C grubu Teslim Şekilleri

17.1.2.3.1. CFR – Masraflar ve Navlun – Cost And Freight

- **Taşıma Türü: Sadece deniz ve iç su (nehir) taşımaları**

“Mal bedeli ve navlun” terimi, satıcının yükleme limanında gemide malları teslim ettiği anlamına gelir.⁷³ Malların belirtilen varış yerine kadar taşınması için gerekli olan masrafları ve navlun bedelini satıcının ödemesi anlamına gelir.

CFR teslim şeklinin CIP,CPT ve CIF teslim şekline farklıdır. Satıcının teslim yükümlülüğünü mallar varma yerine ulaştığında değil, malları kurallar gereği taşıyıcıya teslim ettiğinde yerine getirmiş olur. (Gürsoy, 2016 ,s.60)

CFR teslim şeklinde olası risk ve hasar ihracatçının teslim etme yükümlülüğünden önce mallar gemiye yüklenirken gemi küpeştesini (güverteyi) geçmesiyle ithalatçıya geçer. (Yılmaz, 2015, s.9)

- **Satıcının(İhracatçının) Sorumlulukları :**
  - ✓ Yükleme işlemleri

⁷² Yılmaz, M. (2015). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri (Incoterms)*. Ankara : İskitler

⁷³ Onursal , Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleriyle Dış Ticaret*. Ankara

- ✓ İhracatçı ülkesindeki gümrükleme işlemleri, çıkış gümrük vergilerinin ödenmesi
- ✓ Navlun (uluslararası taşıma) bedeli

Satıcı sözleşme koşullarına uygun olarak malı hazırlar. İhracat belgelerini düzenleyerek, gümrük işlemlerini yapar. Taşıma acentesi ile sözleşme yaparak varış limanına kadar olan navlun ücretini öder. Buna ek olarak taşıma süresi için sigorta sözleşmesi yapar ve sigorta primini öder. Malların varış tarihini alıcıya bildirir.

Mallar gemi küpeştesini geçtikten sonra navlun dışında meydana gelen tüm masraf ve riskler alıcıya aittir.⁷⁴

Düzenlenen sigorta, taşıma belgelerini ve diğer belgeleri alıcıya gönderir.

- **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**
  - ✓ Varış yerinde boşaltma işlemleri
  - ✓ Varış gümrüğünde resmi işlemler
  - ✓ Varış gümrüğünde vergiler

Sözleşme koşullarına uygun şekilde mal bedelini öder. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini gerçekleştirir. Gümrük vergilerini öder. Alınan malın boşaltma limanındaki masrafları öder. Mallar gemi güvertesini geçtikten sonra navlun ve sigorta dışında tüm giderler alıcıya aittir. Taşıma süresince navlun dışındaki tüm masrafları öder.

17.1.2.3.2. CIF – Masraflar, Sigorta ve Navlun – Cost Insurance and Freight

- **Taşıma Türü : Deniz ve iç su (nehir) taşımaları**

Satıcı teslim yerine kadar olan navlun ve sigorta bedelini öder. Malları teslim etme yükümlülüğü yükleme limanında mallar belirlenen gemiye yüklenmiş bir şekilde yerine getirir. Taşıma modu olarak sadece denizyolu taşımacılığı kullanılır.

---

⁷⁴ Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul: Başakşehir. s.101

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Navlun, sigorta işlemleri
- ✓ Çıkış gümrüğünde resmi işlemler ve gümrük vergileri

Malı sözleşmeye göre hazırlar. İhracat belgelerini düzenler ve gümrük işlemlerini gerçekleştirir. İhracatçı malları belirtilen yere götürür. Varış limanına kadar olan navlun ücretini öder.

Taşıma süresi için sigorta sözleşmesi yapar ve sigorta primini ödeyerek malın hangi tarihte varacağını alıcıya bildirir. Sonradan düzenlediği taşıma ve sigorta belgesiyle diğer belgeleri alıcıya gönderir.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Varış yerinde boşaltma işlemleri
- ✓ Varış gümrüğünde resmi işlemler ve vergileri

Sözleşmeye göre mal bedelini öder. İthalat belgelerini düzenler. Gümrük işlemlerini yapar ve vergileri ödeyerek malın boşaltma limanındaki masraflarını öder. Söz konusu mallar gemi güvertesini geçtikten sonra navlun ve sigorta dışında tüm masraf ve riskler alıcıya geçer.

17.1.2.3.3. CPT - Taşıma Ödenmiş Olarak – Carriage Paid To

- ***Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)***

Çok araçlı taşıma türlerinde geçerli teslim şeklidir. Satıcı firma malları bizzat kendi belirlediği taşıyıcıya teslim eder. Varış noktasına kadar olan taşıma masraflarını da öder.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İhracat gümrüğünde resmi işlemler
- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Navlun işlemleri

Sözleşmeye göre malları hazırlar. Yine malların ihracı için gerekli belgeleri düzenler. Gümrük işlemlerini tamamlar. Malları teslim edip, varış noktasına kadar olan navlun bedeli ödenir. Taşıyıcıya teslim edildiğini alıcıya bildirir. Taşıyıcıya teslim ettiği anda risk alıcıya geçer.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Varış yerinde boşaltma işlemleri
- ✓ Varış gümrüğünde resmi işlemleri

Sözleşmeye göre mal bedeli öder. Malları teslim alır. İthalat belgelerini hazırlar, gümrük işlemlerini yaparak gümrük vergilerini öder. Taşıyıcıya teslim edilince masraflarda risk de alıcıya geçer.

17.1.2.3.4. CIP – Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak Teslim – Carriage And Insurance Paid To

▪ ***Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)***

CIP teslim şeklinde satıcı sigortasını yaptırır. Taşıma modu çoklu taşımacılık veya diğer taşıma modlarını tek başına kullanabilir. Çoklu taşımacılıktan kasıt birden fazla taşıma kullanılabilmesidir.

Satıcı navlun bedelini, yükleme masraflarını ve diğer riskleri de karşılayarak belirlenen limana getirir. Satıcı taşıma acentesiyle anlaşır. Malı teslim eder. Teslim anından itibaren malla ilgili tüm sorumluluk alıcıya geçer.

Satıcı sigorta primini ödemek suretiyle yüklediği mal cinsine uygun olan en dar kapsamlı nakliyat sigortası yaptırır. Ancak alıcı olağandışı risklere (grev, savaş, doğal afet) karşı sigorta yaptırılmasını istiyorsa primini kendisi ödemek şartıyla satıcıdan sigorta kapsamının genişletilmesini isteyebilir.⁷⁵

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Çıkış gümrüğünde resmi işlemler
- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Navlun, Sigorta işlemleri

⁷⁵ Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa : Osmangazi.

Satıcı sözleşme şartlarına göre malı hazırlar. İthalatçı ülkede kullanacağı gerekli belgeler ile gümrük işlemlerini tamamlar. Acenteye navlun ücretini öder. Navlun ve sigorta dışındaki tüm masraflar teslim anından itibaren sorumluluk alıcıya geçer.

Satıcı sigorta için sözleşme yapar. Sigorta primini öder. İhracat belgelerini alıcıya gönderir.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Teslim noktasında boşaltma işlemleri
- ✓ İthalat gümrük işlemleri

Sözleşme koşullarına göre mal bedeli öder. Taşıyıcıdan malları teslim alır. İthalat gümrük işlemlerini gerçekleştirerek, vergileri öder. Boşaltma giderleri ve liman ücreti alıcıya aittir.

17.1.2.4. D Grubu Teslim Şekilleri

17.1.2.4.1. DAF – Delivered at Frontier – Sınırdaki Teslim (Incoterms 2000)

- ***Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)***

Özellikle karayolu demiryolu taşımacılığında kullanılır. Satıcı, malı kararlaştırılan ülke sınırında, belirtilen yer ve tarihte gümrük işlemlerini tamamlamış olarak teslim etmelidir. Bu teslim sürecinde risk ve masraflar satıcıya aittir. Teslimden itibaren bütün risk ve masraflar alıcıya geçer.

- **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme koşullarına uygun malı hazırlar. İhracat belgeleri hazırlar, gümrük işlemlerini tamamlayıp gümrük vergilerini öder.

Taşıyıcı aracı temin ederek malın belirlenen sınır noktasına kadar taşınması için navlun bedelini öder.⁷⁶ Malları belirlenen sınır varış noktasında hazır bulundurduğu

---

⁷⁶ Çalış, Asım (2008). *İhracatta Pratik Bilgiler – İhracatta Teslim Şekilleri ve Nakliyat*. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi

andan itibaren riskler ve sorumluluklar alıcıya geçer. (Alıcıya geçmemesi için aksi bir hüküm yoksa)

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme şartlarına göre mal bedelini öder. İthalat belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini yapar. Gümrük vergilerini ödeyip, malların belirlenen sınır noktasında hazır olduğu bildirildiği andan itibaren zaman geçirmeden teslim alır. Çünkü mallar sınır noktasına teslim için getirildiği andan itibaren tüm masraflar ve sorumluluklar alıcıya geçer.

17.1.2.4.2. DES – Delivered Ex Ship – Gemide Teslim (Incoterms 2000)

Mallar limana boşaltılmamış bir şekilde gemi içerisindeyken teslim edilir. Varış limanına kadar tüm masraflar navlun ücreti satıya aittir. Mallar belirlenen varış limanına geldiği andan itibaren satıcı teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır. O andan itibaren tüm risk ve sorumluluklar alıcıya aittir.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

Satıcı sözleşmeye göre malları hazırlar. İhracat belgelerini yani alıcının ülkesinde kullanacağı gerekli belgeleri hazırlar. Gümrük işlemlerini yapar.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme şartlarına uygun olarak mal bedeli öder. Varış limanındaki malların boşaltma masraflarını, limanın ücretini ödeyerek malları boşaltır. İthalat için gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini gerçekleştirir. Gümrük vergilerini de ödeyerek fiili ithalatını gerçekleştirmiş olur.

17.1.2.4.3. DEQ – Delivered Ex Quay – Rıhtımda Teslim (Incoterms 2000)

Satıcı malları, limanda, rıhtım üzerinde ve ihracat gümrük işlemlerini tamamlamış bir şekilde alıcının emrine hazır bulundurmasıyla teslim sorumluluğunu tamamlamaktadır. İthalat gümrük işlemleri alıcıya aittir.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

Satıcı sözleşmeye göre malı hazırlar. Gerekli belgeleri hazırlar. Satıcı ihracat ile ilgili gümrük işlemlerini yapar. Taşıyıcı aracı temin eder, navlun ücretini öder. Varış limanında olacağı zamanı alıcıya bildirir. Satıcı limanda malları boşaltarak alıcının emrine hazır sunduğu anda teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır. Tüm masraflar ve sorumluluk alıcıya geçer.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme şartlarına uygun mal bedelini öder. İthalat gümrük işlemlerini bunun için gerekli masrafları belgeleri karşılar. Malları teslim alır.

17.1.2.4.4. DDU – Delivered Duty Unpaid – Vergileri Ödenmemiş Teslim (Incoterms 2000)

İhracatçı firma malları teslim etme yükümlülüğünü, ithalat ülkesinde belirtilen yerde mallar boşaltılmamış bir şekilde yerine getirir. İthalat ülkesinde belirtilen yer ithalat gümrüğü olabileceği gibi alıcının belirleyeceği bir başka yerde olabilir.

Deniz taşımacılığında kullanılan DEQ şekline benzemekle birlikte bu teslim şeklinde satıcı malları belirlenen tarihte alıcının ülkesinde belirlenen yerde gümrük vergilerini ödemeksizin teslim eder.⁷⁷

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

Satıcı sözleşme koşullarına göre malı hazırlar. İhracat belgelerini düzenler. Gümrük masraflarını öder. Navlun bedelini öder. Teslim yükümlülüğünü alıcının ülkesinde belirlenmiş yerde emrine hazır tuttuğu zaman teslim gerçekleşir.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme koşullarına uygun mal bedelini öder. İthal için gerekli belgeleri düzenleyerek gümrük vergilerini öder. Malları daha önceden kararlaştırılan yerden teslim alır.

⁷⁷ Çalış, Asım (2008). *İhracatta Pratik Bilgiler – İhracatta Teslim Şekilleri ve Nakliyat*. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi

17.1.2.4.5. DDP – Delivered Duty Paid – Vergileri Ödenmiş Teslim

- **Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)**

DDU teslim şekliyle aynı olup DDP teslim şeklinde, satıcı gümrük vergilerini de ödemek zorundadır. Satıcı teslim etme yükümlülüğünü ithalat ülkesinde daha önceden kararlaştırılan yerde ve tarihte malları boşaltılmamış bir şekilde yerine getirir.

- **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Yükleme İşlemler
- ✓ İhracatçı ülkesindeki gümrük resmi işlemler ve vergiler
- ✓ Navlun (uluslararası taşıma) bedeli
- ✓ Sigorta İşlemleri
- ✓ İthalatçı ülkesindeki gümrük resmi işlemleri ve vergileri
- ✓ Varış gümrüğünde vergiler

Satıcı sözleşme şartlarına uygun malı hazırlar. Hem ithalat hem ihracat gümrükleme işlemleri için belgeleri hazırlar. Çünkü ithalat ülkesindeki gümrükleme işlemleri ve mali yükümlülükler ihracatçı firmanın sorumluluğundadır.

Ayrıca ithalatçı ülkedeki taşıma masrafları ihracatçının yükümlülüğündedir. (Belirtilen yer kadar)⁷⁸ Teslim anına kadar tüm masraf ve sorumluluk alıcıya aittir.

- **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

Sözleşme şartlarına uygun olarak mal bedelini öder. Malları teslim alır. DDP teslim şeklinde alıcının sorumluluğu ve riski hemen hemen yoktur.

17.1.3. INCOTERMS® 2010

ICC 27 Eylül 2010'da Incoterms®2010 revizyonunu yayınlamıştır.

---

⁷⁸ Yılmaz, M. (2015). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri (Incoterms)*. Ankara : İskitler

Incoterms®2010 Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) tarafından 1 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Incoterms® 2010'da teslim şekilleri 13'den 11'e düşürülmüştür. Dört şart yürürlükten kaldırılmış, buna karşılık iki yeni teslim şekli oluşturulmuştur. Bunlar DAT ve DAP teslim şekilleridir. Kuralları değiştirilen toplamda 3 tane teslim kuralı vardır. Bunlar FOB, CIF ve CFR teslim kurallarını kapsamaktadır.

Herhangi bir taşımada kullanılabilen kurallar:

Bu kurallar malların deniz yolu taşınması söz konusu olmadığı durumlarda kullanılmaktadır. Ancak, taşınmanın bir bölümünü gemi aracılığıyla yapılması halinde de kullanılmaları mümkündür.

▪ EXW – Ex Works	– İşyerinde Teslim
▪ FCA – Free Carrier	– Taşıyıcıya Masrafsız
▪ CPT – Carriage Paid To	– Navlun Ödenmiş
▪ CIP – Carriage and Insured Paid To	– Navlun ve Sigorta Ödenmiş
▪ DAT – Delivered At Terminal	– Terminalde Teslim
▪ DAP – Delivered At Place	– Belirtilen Noktada Teslim
▪ DDP – Delivered Duty Paid	– Gümrük Vergileri Ödenmiş
- Olarak

Sadece Deniz ve İç Su Yolu Taşımalarında Kullanılan Teslim Şekilleri:

- **FAS** – Free Alongside Ship – Geminin Yanına Teslim
- **FOB** – Free On Board – Gemiye Yüklenecek Teslim
- **CFR** – Cost and Freight – Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş Olarak
- **CIF** – Cost ,Insurance and Freight – Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş Olarak

✚ Sadece CIP ve CIF teslim şekilleri satıcının malları sigortalamasını gerektirir.

17.1.3.1. Incoterms® 2010'da Kuralları Değiştirilen Teslim Şekilleri

17.1.3.1.1. FOB (Incoterms®2010' a göre)

Bu teslim Şeklinde tek değişiklik olarak kpeşte(güverte) kavramanın kaldırılmasıdır. Yani daha önceki gibi kpeşteyi geçmesine göre risk ve sorumlulukların karşı tarafa geçişinde sorunlar çıkmıştır.

Incoterms® 2010'a göre, ihracatçının yani satıcının teslim etme yükümlülüğü mallar gemiye yüklendikten sonra gerçekleşmektedir.

Incoterms 2000'de malların içinde bulunduğu konteyner gemi küpeştesini geçtiği anda olası risk ithalatçıya yani alıcıya geçerdi. Yeni kurala göre bu riskin alıcıya geçebilmesi için mallar gemiye yüklendikten sonra geçer. Yani satıcı(ihracatçı) teslim etme yükümlülüğünü yerine getirene kadar tüm risk ve sorumluluk kendisine aittir. Geri kalan süreçte herhangi bir değişiklik olmamıştır.

17.1.3.1.2. CFR (Incoterms® 2010'a göre)

Bu teslim Şeklinde de FOB teslim Şeklinde olduğu gibi kpeşte kavramı kaldırılmıştır. CFR teslim Şeklinde de risk ve sorumlulukların karşı tarafa (ithalatçıya) geçmesi için teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir. Yani ihracatçı ihracat gümrükleme işlemleri tamamlamış Şekilde malları gemiye yükledikten sonra risk ve sorumluluklar ithalatçı firmaya geçmektedir.

17.1.3.1.3. CIF (Incoterms® 2010' a göre)

Bu teslim Şeklinde de kuralları değiştirilen diğer iki teslim Şeklinde (FOB ve CFR) olduğu gibi kpeşte (güverte) kuralı kaldırılmıştır. Yani ihracatçı firmanın teslim yükümlülüklerini yerine getirene kadar, malları gemiye ykleyene kadar tüm risk ve sorumluluk kendisine aittir.

Satıcının ihracat gümrük işlemlerini de tamamlayıp malları gemiye yüklediği anda risk ve sorumluluk alıcıya geçmektedir.

17.1.3.2. Incoterms® 2010' a göre Yeni Teslim Şekilleri

Incoterms 2000'deki DAF, DES, DEQ, DDU teslim şekilleri kaldırılmış. Bunların yerine iki tane yeni teslim şekli oluşturulmuştur. Bunlardan biri DAP diğeri DAT'dır.

Yani, **Incoterms 2000 versiyonu** kuralları dört grupta toplamaktadır. Bunlar;

- Grup E : EXW- Ex Works kurallarından
- Grup F : FCA , FAS, FOB kurallarından
- Grup C : CFR, CIF, CPT, CIP kurallarından
- Grup D : DAF, DES, DEQ, DDU ve DDP kurallarından oluşurdu.

Incoterms® 2010 versiyonu ise, taşıma türlerini esas olarak kuralları iki grupta topladı.

Grup 1 : EXW, FCA, CPT, CIP, DAT ve DDP' den oluşmaktadır. Bu kurallar tüm taşıma türlerinde kullanılabilir.

Grup 2 : FAS, FOB, CFR ve CIF kuralları ise sadece deniz ve iç su taşımlarında kullanılır.

17.1.3.2.1. DAP – Delivered At Place – Belirnen Yerde Teslim

- **Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)**

Satıcı malları belirlenen varma yerine gelen taşıma aracından boşaltmadan alıcıya teslim edilmesidir. Teslim sürecine kadar tüm hasar ve masraf satıcıya aittir. Taraflar, önceden varma noktasını kesin olarak karşılaştırmalıdır. Çünkü varış noktasına yani teslim yerine kadar tüm masraflar satıcıya aittir.

DAP terimi, daha önce kullanımda bulunan DAF(sınırdaki teslim), DES(gemide teslim) ve DDU (gümrük resmi ödenmeksizin teslim) terimlerinin yerini almıştır.⁷⁹

⁷⁹ Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara. s.155

* **Resim** : Bir hizmetin yerine getirilebilmesi için ilgili kamu kuruluşunun yetki ve izin alınması karşılığında verilen ödemedir. **Gümrük resmi ise**; İthal edilecek mallardan gümrük giriş tarife cetveline göre alınan vergidir.

▪ **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları:**

- ✓ İhracat gümrük işlemleri
- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Navlun işlemleri

Sözleşme şartlarına göre malları hazırlar. Ticari faturayı, taşıma belgeleri, ihracat için gerekli belgeleri hazırlar. Malların ihracı için gümrükleme masraflarını, vergileri, resim* ve harçlarını öder.

Malların ambalajsız gönderilme durumları hariç olarak ambalajlama yapmaları ve ölçü, tartı, sayım kalite kontrolü gibi gerekli kontrolleri yaptırır. Ortaya çıkan masrafları karşılar. İhraç ülkesi mevzuatı uyarınca yükleme öncesi muayene masraflarını öderler.

Malların varma yerinde kararlaştırılan terminale kadar taşınabilmesi için taşıma sözleşmesi yapmalıdır ve taşıma ücretini öder. Alıcının malları teslim alabilmesine olanak veren bir taşıma belgesini alıcıya iletir.

Eğer malların boşaltılmasına ilişkin herhangi masraf çıkarsa sözleşmede aksi belirtilmediği sürece masraflar yine satıcıya aittir.

Alıcının malları teslim alması için gerekli önlemleri almasına olanak sağlayacak konuları önceden alıcıya duyurmaktır.⁸⁰ Alıcının isteği üzerine malların ithali için gerekli belgeleri masraflar alıcıya ait olmak üzere ulaştırmaktır.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ Varış gümrüğünde boşaltma işlemleri, resmi işlemler ve vergiler

Satış sözleşme şartlarına göre mal bedelini öder. Satıcının sağladığı taşıma belgesiyle mallar varış noktasına geldiğinde teslim alır. İthal iznini, diğer izinleri alarak malları teslim aldıktan sonra malla ilgili ortaya çıkan tüm masrafları karşılar. İthal için gümrük işlemlerini gerçekleştirir. Malları teslim almazsa eğer mala gelen hasardan alıcı sorumludur. Malın ithali için ödenmesi zorunlu vergiler, resim ve harçlar yine

⁸⁰ Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara.

alıcıya aittir. Alıcı malların ithali için güvenliğe dair bilgiyi, gerekli belgelerin sağlanması için satıcıdan yardım isteyebilir ancak ortaya çıkan masrafları kendisi (yani alıcı) karşılar.

- ✚ Bu teslim şeklinde mallar için zorunlu sigorta sözleşmesi yoktur. Tarafların tercihine bağlıdır.

17.1.3.2.2. DAT – Delivered At Terminal – Terminalde Teslim

- ***Taşıma Türü: Tüm taşıma şekilleri (Deniz, Kara, Hava ve Demiryolu)***

Bu teslim şeklinde satıcı teslim etme yükümlülüğünü malları belirlenen varış noktasında teslim aracından boşaltmış bir şekilde teslim eder. Satıcının, malların belirlenen varma yerinde veya limanında belirlenen terminale getirmesi ve malların boşaltılması sırasında ortaya çıkan tüm hasar ve masraflar kendisine aittir.

DAT terimi DEQ (rıhtımda teslim) teriminin yerini almıştır. Bu teslim şeklinde satıcı malları ihracat için gümrükler fakat ithalat için gümrükleme yükümlülüğü yoktur.

- **Satıcının (İhracatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İhracat gümrük işlemleri masrafları
- ✓ Yükleme işlemleri
- ✓ Navlun işlemleri
- ✓ Varış yerinde boşaltma işlemleri

Satış sözleşmesine göre mal bedelini ödeyerek malları teslim alır. Ticari faturayı, taşıma belgelerini ve sözleşme şartlarına uygun bir şekilde diğer gerekli belgeleri hazırlar. İhracat sürecinde yapması gerekenleri yapar ve gümrükleme masraflarını, ihracat vergi, resim ve harçlarını öder. Malların teslimi sürecinde transit geçeceği ülkelerdeki gümrük işlemlerini de yürütür.

Malları için gerekli olan kontrolleri (ölçü, tartı, sayım, kalite kontrolü vb.) yaptırır. Kontrollerden ortaya çıkan masrafları karşılar. İhraç ülkesi mevzuatına göre de yükleme öncesi muayene masraflarını öder. Alıcının malları teslim alabilmesi için gerekli olan ‘taşıma belgesi’ ni alıcıya ulaştırır. Belirlenen süre içinde varış

noktasında malları araçtan boşaltarak alıcıya teslim eder. Taşıma ücretini öder. Malların boşaltılma masraflarını ve bu sırada mallar üzerinde oluşabilecek tüm hasar ve zararı satıcı karşılar. Bilgi belge teminlerinde alıcıya istediği belgeleri sağlamak, alıcıdan da istediği belgelerin temininde oluşan masrafları karşılar.

▪ **Alıcının (İthalatçının) Sorumlulukları :**

- ✓ İthalat gümrük resmi işlemleri, vergiler

Satış sözleşmesi şartlarına uygun olarak mal bedelini öder. Yükleme öncesi muayene masraflarını öder. Malların ithali için gereken izinleri alır ve ithalat gümrük işlemlerini tamamlar. Malı teslim aldıktan sonra, malın ithali ile ilgili süreçten doğan tüm giderler alıcıya aittir. Eğer alıcı varış noktasını belirleme yetkisinin kendisine ait olduğu durumlarda, belirlenecek olan terminali satıcıya bildirmezse teslim edilemeyen mallarda oluşacak hasar ve zarar alıcıya ait olur.

Alıcı, malların ithali için bir güvenliğe ilişkin herhangi bir bilgi gerekliliği olması halinde bunu zamanında satıcıya bildirmeli, malların ithali için bilgi ve belgelerin sağlanması veya bu konularda kendisine yardımcı olduğu sırada satıcının yaptığı masrafları karşılamalıdır.⁸¹ Ülkelerden transit geçişler esnasında gerekli belgeleri satıcıya zamanında ulaştırmalıdır.

18. ULUSLARARASI TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ

1. Peşin Ödeme (Advance Payment)
2. Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Goods)
3. Vesaik Mukabili(Belge Karşılığı) Ödeme- (Cash Against Documents)
4. Akreditifli Ödeme (Leter Of Credit- L/C)
5. Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit)

18.1. Peşin Ödeme

Mal bedelinin malın fiili ihracından önce ödenmesi gereken bir ödeme şeklidir.

---

⁸¹ Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara. s. 154

Mal bedelinin ithalatçı firma tarafından ödedikten sonra, ihracatçı firmanın ihracata konu olan malı gönderdiği ödeme şeklidir.⁸²

Alıcı mal bedelini, malın teslim almasından önce bankalar aracılığıyla havale şeklinde veya satıcıya çek veya efektif* olarak ödenilen bir ödeme şeklidir.

Yani, İhraç edilen malın bedelini alıcının (ithalatçının) malı teslim almasından önce, ya bankalar yolu ile ya da alıcının kendisi veya vekili ya da onun adına hareket eden üçüncü bir kişi tarafından satıcıya (ihracatçının) peşin olarak ödenmesidir.

Peşin ödeme; bazen alıcının satıcının ülkesine gelerek mahallinde görüp beğendiği malları satın alması sonucunda da gerçekleşmektedir.⁸³

Kısaca peşin ödeme, ithalatçının mal bedelini ödedikten sonra, ihracatçının malları sevk etme şeklidir. Bu yüzden bu ödeme şekli daha çok güvene dayanır. Alıcının riski daha fazladır. Çünkü satıcı malı bedelini peşin bir şekilde aldıktan sonra malları alıcıya zamanında teslim etmeyebilir.

Örneğin, ülkesinde bir mevzuat değişikliği sonucu ihraç edeceği malların ihracatı kısıtlanabilir veya yasaklanabilir.⁸⁴ Bu durumda, peşin ödeme yapmış olan ithalatçının yani alıcının hiçbir güvencesi yoktur. Aslında uluslararası piyasalardaki yoğun rekabet ortamından dolayı bu ödeme şekli tercih edilmemektedir. Tercih edildiği zamanlar ise, mal teslimi öncesi ödeme tam olarak gerçekleşmeyip sadece avans olarak yapılmaktadır.

18.1.1. Peşin Ödeme Şekilleri

Peşin ödeme yöntemine göre mal bedeli, ithalatçı tarafından çeşitli şekillerde gönderilebilir. Alıcı satıya malın bedelini öderken havale, çek veya efektif ile ödeyebilir.

- **Havale ile ödeme** : Alıcı mal bedeli ülkesindeki bir amir bankaya ulusal para olarak yatırır. Bu bankanın muhabetine bu paranın karşılığının satıcıya

⁸² Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Osmangazi s.75

* **Efektif**: Banknot yani kağıt para şeklindeki bütün yabancı paralara efektif denir.

⁸³ Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara. s.279

⁸⁴ A.g.e

ödenmesi talimatı verir. Satıcı(ihracatçı) bu malın bedelini kendi ülkesinde bulunan muhabir bankadan, kendi para cinsinden tahsil eder ve banka tarafından D.A.B (Döviz Alım Belgesi) düzenlenir. Günümüzde havaleler genellikle bankalararası ‘‘SWIFT’’ haberleşme sistemi ile online olarak gerçekleştirilmektedir. SWIFT’in açılımı Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication’dır. Yani SWIFT; Küresel Bankalararası Telekomünikasyon Birliği’dir.

- **Çek ile ödeme** : Bu durumda alıcı çeki kendisi getirebilir veya posta servisiyle satıcıya ulaştırabilir.
- **Efektif ile ödeme** : Çek veya benzerleri gibi kolayca tahsil edilebilen senetler dışındaki kağıt paralarla yapılır.

18.1.2. Peşin Ödeme Süreci

1. İthalatçı ve ihracatçı firma arasında satış sözleşmesi imzalanır.
2. İthalatçı kendi amir bankasına, mal bedelini öder ve ihracatçının bankasına havale edilmesi talimatını verir.
3. İthalatçının bankası, mal bedelini ihracatçı bankasına havale eder.
4. İhracatçının bankası mal bedeli geldikten sonra ihracatçının hesabına transfer eder.
5. İhracatçı firma malları mal bedeli aldıktan sonra ithalatçı firmaya gönderilmek üzere gümrük idaresine sevk eder.
6. Gerekli belgeleri alıcı (ithalatçı) firmaya ulaştırır.
7. İthalatçı ise peşin ödeme beyanı ile malları gümrükten çeker.

🇹🇷 Türkiye’de 8.000.TL üzeri nakit ödeme ve tahsilatların banka ve özel finans kurumları aracılığı ile yapılması zorunludur. (Vergi Usul Kanunu)

18.2. Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Goods)

Bu ödeme şeklinde alıcı malı teslim aldıktan sonra satıcıya mal bedelini öder.

İhraç edilen malın bedelinin, malın ithalatçı tarafından teslim alınmasından sonra ödenmesi şeklinde yapılan bir ödeme biçimidir.⁸⁵

Satıcı malı gönderdikten sonra gerekli belgeleri banka aracılığıyla veya doğrudan alıcıya iletir. Satıcı banka kanalını kullanmışsa belgeleri alıcıya teslim eder, böylelikle alıcı malı gümrükten çeker.

Mal mukabili ödeme şekli alıcı için risk taşımaz.

Mal mukabili ödeme ithalatçıya iki önemli avantaj sağlar.⁸⁶ İthalatçı malın bedelini, o malı teslim aldıktan sonra sözleşme şartlarına da bağlı kalarak istediği zaman ödeyebilir. Diğer avantajı ise ithal ettiği bu malı ülkesinde satışını yaptıktan sonra malın bedelini ödeyebilir.

18.2.1. Mal Mukabili Ödeme Şeklinin Süreci

1. İthalatçı ve ihracatçı firmalar arasında satış sözleşmesi imzalanır.
2. İhracatçı malları gümrük idaresine sevk eder.
3. İhracatçı, alıcının malları teslim alabilmesi için gerekli belgeleri banka aracılığıyla ithalatçı firmaya ulaştırır.
4. Böylelikle ithalatçı firma malı gümrükten çeker.
5. Alıcı mal bedelini kendi ülkesinde bulunan bankaya öder. Daha sonra ithalatçı firmanın bankası da yatırılan bu ihracat bedelini ihracatçının bankasına transfer eder.
6. İhracatçının bankası da bu mal bedelini satıcının yani ihracatçı firmanın hesabına aktarır.

18.3. Vesaik Mukabili Ödeme /Belge Karşılığı Ödeme (Cash Against Documents)

1. İthalatçı ve ihracatçı firmalar satış sözleşmesi yaparlar.
2. İhracatçı sözleşme şartlarına bağlı kalarak malın ihracatını başlatır. Malları alıcının gümrüğüne gönderir.

---

⁸⁵ Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul : Başakşehir

⁸⁶ Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa:Ekin Kitabevi

3. Belgeleri(taşıma aracına yüklendiğini ve sevk edildiğini gösteren belgeler) kendi amir bankasına verir.
4. İhracatçı bankası da bunları ithalatçı ihbar bankasına gönderir. Bu bankada alıcıdan mal bedelini tahsil eder ardından belgeleri verir.
5. İthalatçı firmada teslim aldığı bu belgeleri(vesaikleri) gümrüğe vererek, malları gümrükten çeker.
6. İthalatçı banka ihracat bedelini ihracatçının bankasına havale eder.
7. İhracatçı banka bedeli satıcıya tahsil eder.

✚ Ticari uygulamalarda art niyetli ithalatçıların biraz daha indirim, iskonto (%5,10,15 gibi) alabilir miyim düşüncesi ile bu yöntemi tercih ettikleri görülür. Bu tür riskler için satıcılar ön avans (kaparo) alma yöntemini tercih ederler. Satıcı malların bedelini ödeyince de kaparo iade edilir.⁸⁷

İthalatçı, malların uygunluğunu kontrol ettikten sonra ödeme yapma şansına sahip olduğu için, ithalatçı daha avantajlıdır.

İhracatçı için riskleri ise;

- İthalatçının malları kabul etmemesi,
- Kambiyo kısıtlamaları,
- Alıcı belgeleri almak için gerekli miktarı ödeyemeyebilir.

Uluslar arası Ticaret Odası tahsiller için yeknesak kurallar (Uniform Rules for Collections/ U:R:C) başlığı altında 522 sayılı broşürde toplanmıştır. Bu broşüre göre tahsile verilecek iki tür vesaik vardır.

Birincisi, kıymetli evraklardır. Poliçe, çek, ödeme makbuzu gibi

İkincisi, Ticari vesaikler fatura, konşimento, dolaşım, yükleme belgeleri gibi.

---

⁸⁷ a.g.e.

18.4. Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit)

Kabul kredili ödeme; mal bedelinin ödenmesinin malın gönderilmesinden belli bir süre sonra bırakılmasıdır.⁸⁸

Bir başka ifadeyle; bu ödeme şeklinde ihracatçı alacak hakkını vadeli bir poliçeye bağlamakta ve ihracatçıya vadede ödeme yapılmaktadır.⁸⁹

Mal bedelini belli bir vadede ödemeye ilişkin bir poliçenin araç olduğu ödemedir.

Kabul kredili ödemede taraflara bankalar aracılık ederler. Bunun için komisyon alırlar. Satıcının düzenlediği poliçe sadece alıcı tarafından kabul edilmiş ise “trade acceptance” vardır. Poliçenin bir banka tarafından kabul edilmesi öngörülebilir. Bu durumda banka poliçeyi kabul eder veya ithalatçının kabulüne aval verebilir. Buna “banker’s acceptance” denilmektedir.

- ✚ Bu ödeme şeklinde vadeli alım yapmak isteyen ithalatçıya karşı ihracatçı, poliçeye bankanın kabul veya aval vermesiyle kendini garanti altına almış olur.

18.4.1 Kabul Kredili Ödeme Süreci

- İhracatçı ile ithalatçı firmalar arasında sözleşme yapılır.
- İhracatçı malları gümrüğe göndermek için taşıma aracına yükler.
- Satıcı gerekli sevk belgelerini ve vadeli poliçeyi kendi bankasına gönderir.
- Bu bankada satıcının verdiği sevk belgelerini ve vadeli poliçeyi alıcının ya ithalatçının bankasına gönderir.
- Alıcının bankası bu belgelerin geldiğini ithalatçı firmaya ihbar eder.
- İthalatçı poliçenin arkasını imzalar ve kendi bankasına verir. Sonra bu bankada satıcının vermiş olduğu vesaikleri ithalatçıya teslim eder.
- Alıcı belgeleri bankasından aldıktan sonra malı gümrükten çeker.
- Alıcının bankası kabul edilmiş poliçeyi ihracatçının bankasına iade eder.
- Satıcının bankası da poliçeyi ihracatçıya ulaştırır.

⁸⁸ Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara.

⁸⁹ istekobi.com.tr (Erişim Tarihi: 23-11-2016)

- Alıcı poliçe bedelini kendi bankasına öder. Ardından bu banka ödenen poliçe tutarını ihracatçı bankasına havale eder. Banka bu poliçe bedelini ihracatçıya öder.
- İhracatçı, ödenen poliçeyi kendi bankasına teslim eder. Satıcının bankası da bu poliçeyi tekrar ithalat bankasına gönderir ve son olarak da ithalatçı banka bu ödenmiş poliçeyi iptal eder.

18.5. Akreditif (Letter of Credit – L/C)

Dış ticarete taraflar birbirine tam olarak güvenmediği zamanlarda ödeme işlemleri için bankaları devreye sokarlar. Akreditif iki tarafında avantajlı olmasını sağlar.

Akreditif, uluslararası ticarete değişik ülkelerde bulunan tarafların, farklı kambiyo mevzuatına sahip oluşları, satıcının mal bedelini kendisine ödenip ödenmeyeceği şüphesine, alıcının ise malları zamanında istediği kalitede teslim alıp alamayacağı güvensizliği nedeniyle bu ödeme şeklini tercih ederler.

Uluslararası ticarete genellikle akreditif ödeme şekli tercih edilir. Çünkü diğerler ödeme şekillerinden daha pahalı olmasına rağmen en güvenilir ödeme yöntemidir.

Akreditif ödeme sürecinde Amir, Amir Banka, Lehdar, İhbar/Teyit Bankası olmak üzere en az 4 taraf bulunmalıdır.

18.5.1. Akreditif Amiri (Applicant, Orderer, Principal)

Akreditifin açılmasını isteyen ithalatçı firmadır. Akreditif amiri, akreditifi açtırmak için ülkesindeki bankasına talimat verir. Alıcı, akreditif açmak için bankasına emir verdiği için ‘Amir’ adını alır. Alıcının açacağı akreditif içeriğini belirlemek için ihracatçıyla yaptığı sözleşmeye bağlı kalarak ve ondan aldığı proforma faturaya göre akreditifin cinsini, şartlarını ve aranacak belgelerin ayrıntılarını bankasına bildirir.

18.5.2. Amir banka (Issuing Bank, Opening Bank)

Akreditifi açan ithalatçı bankasıdır. Bu banka akreditif işlemlerine başlamadan önce akreditif amiriyle yani ithalatçıyla bir ‘akreditif sözleşmesi’ yapar. Bu sözleşmede

akreditif işlemlerinden kaynaklı masrafların ödeme şekli kararlaştırılır. Akreditif metni hazırlanarak, ihracatçının bankasına iletilir. Amir bankanın, muhabir bankaya veya lehdara akreditifin açılışıyla ilgili olarak gönderdiği mektuba 'Kuşat' mektubu denir. Yani açılış mektubu denilmektedir.

18.5.3. Lehdar (Beneficiary)

Lehine akreditif açılan satıcı, ihracatçıya denir. Akreditif kurallarına uygun belgeleri bankaya ibraz ederek akreditif bedelini tahsil eder. Lehdar, eğer belgelere ekli poliçe varsa ilgili bankadan kabul imzası alır.

18.5.4. Muhabir Banka (Advising Banks)

Muhabir bankanın görevi, akreditifin açıldığını lehdara yani satıcıya bildirmektir. Akreditifin şartlarını bildirir. Ödeme konusunda bir sorumluluk üstlenmez.

18.5.5. Teyit Bankası (Confirming Bank)

Satıcıya yani lehdara açılan akreditifi teyit eder. Akreditif şartlarına uygun belgelerin verildiği zaman, akreditif bedelini ödemeyi kabul edeceğini taahhüt eder. Genellikle muhabir bankası teyitini ekleyerek bu teyit bankasının da görevini yerine getirmiş olur.

18.5.6. Akreditif Ödeme Şeklinin Süreci

1. İki taraf arasında sözleşme imzalanır.
2. İthalatçı kendi bankasına giderek akreditifi açtırır.
3. İthalatçı banka, ihracatçı bankasına akreditifin açıldığını bildirir.
4. İhracatçının bankası, ihracatçıya yani satıcıya akreditifin açıldığını ihbar eder.
5. İhracatçı malları alıcının ülkesine göndermek üzere gümrüğe gönderir.
6. İhracatçı, gerekli ihracat belgelerini, sevk belgelerini kendi ülkesindeki bankasına verir.
7. Bu belgeleri ihracatçı banka, ithalatçının bankasına ulaştırır.
8. İthalatçı banka, belgelerin geldiğini ithalatçı firmaya bildirir.
9. İthalatçı banka, mal bedelini ithalatçıdan alarak ihracatçının bankasına transfer eder.

10. İhracatçıda kendi ülkesindeki bankaya giderek ithalatçı tarafından ödenen mal bedelini alır.
11. İthalatçının bankası belgeleri ithalatçı (alıcı) firmaya teslim eder.
12. İthalatçı bu belgeleri gümrüğe vererek malları gümrükten çeker.

18.5.7. Akreditif Çeşitleri

18.5.7.1. Açılış Şekillerine Göre Akreditif Türleri

- Dönülebilir Akreditifler (Revocable Letter of Credit)
- Dönülemez Akreditifler (Irrevocable L/C)
- Teyitli Akreditifler (Confirmed L/C)
- Teyitsiz Akreditifler (Unconfirmed L/C)

18.5.7.2. Ödeme Şekillerine Göre Akreditif Türleri

- Vesaik İbrazında Ödemeli Akreditif (Sight Payment)
- Vadeli Akreditifler (Deffered Payment L/C)
- Kırmızı Şartlı / Peşin Ödemeli Akreditifler (Red Clause Credit)
- Yeşil Şartlı Akreditif (Green clause L/C)

18.5.7.3. Özelliklerine Göre Akreditif Türleri

- Karşılıklı Akreditifler (Back to Back L/C)
- Devredilebilir Akreditif (Transferable L/C, Transferable Credit)
- Rotatif(Döner) Akreditif (Revolving L/C)
- Garanti Akreditifi (Standby L/C)

18.5.7.1.1. Dönülebilir (Kabilirücu) Akreditifler (Revocable Letter of Credit)

Dönülebilir akreditif, ithalatçı veya ihracatçı bankası tarafından ihracatçıya herhangi bir ön ihbarda bulunmaksızın geçersiz kılınabilen akreditif türüdür.⁹⁰

Ama eğer akreditif mektubuna göre malların fiili ihracatı başlatılmış ise ayrıca sevk belgeleri ihracatçının bankasına teslim edilmiş sonra ithalatçının bankasına gönderilerek ödeme işlemleri yapılmış ise artık bu dönülemez akreditif olur.

Satıcı açısından risk taşırken, alıcıya esneklik sağlar. Bu yüzden çok az tercih edilen bir ödeme yöntemidir.

18.5.7.1.2. Dönülemez (Gayri Kabilirücu) Akreditifler (Irrevocable L/C)

Bu tür bir akreditif, iki tarafın onayı olmadan iptal edilemez. Eğer taraflar ortak bir karar verirlerse o zaman akreditif şartlarını değiştirebilirler veya iptal edebilirler.

Ama bu durumda ödemenin yapılacağına dair herhangi bir teyit olmadığı için muhabir bankanın ödemeyi yapması garanti değildir. Bu yüzden teyitli olması akreditifin daha güvenli olmasını sağlar.

18.5.7.1.3. Teyitli Akreditif (Confirmed)

İthalatçının bankası (amir banka) akreditifi teyit etmesi için muhabir bankaya talimat verir. Muhabir bankada açılan akreditifi teyit ederek ödemenin yapılacağı garanti altına alınmış olur.

Uygulamada sadece dönülemez akreditifler teyitli olarak açılırlar. Bu akreditifler üç tarafın (amir banka, muhabir/teyit bankası ve lehdar) onayı olmadan iptal edilemez. (Kaya, 2015, s.133)

18.5.7.1.4. Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed L/C)

Amir banka akreditifi açtığını muhabir bankaya bildirir o da sadece ihbar eder. Ödemenin yapılacağına ilişkin bir teyit vermez.

⁹⁰ Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Ekin Kitabevi. s. 87

Teyitli akreditiflerde herhangi bir ödeme yapılmadığı durumlarda muhabir banka, amir bankanın riskini de almış olur. Bu riski üstlendiği için belli bir komisyon alır. Buda akreditifin masraflarını arttırdığı için genellikle teyitsiz akreditif tercih edilir.

18.5.7.2. Ödeme Şekillerine Göre Akreditif Türleri

18.5.7.2.1. Vesaik İbrazında Ödemeli Akreditif (Sight Payment)

İhracatçı akreditifte istenen belgelerin kendi bankasına ibraz ettiğinde ödeme yapılır.

Akreditif teyitli ise ; ihracatçının bankasına en az 7 iş günü içerisinde ödeme yapılır

Teyitsiz ise; Belgeler ithalatçının bankasına gönderilir. Sonra amir banka yani ithalatçı banka ihracatçı bankasına ödeme yapar. İhracatçı bankası da ihracatçıya mal bedelini öder.

18.5.7.2.2. Vadeli Akreditif / Ödemesi Ertelemeli Akreditif (Deferred Payment)

Bu akreditif yönteminde belgeler ibraz edildikten sonra da ödemenin gerçekleşmesine imkan sağlar.

Örneğin, akreditif mektubu üzerinde “deferred payment at 45 days after shipment date” (vadeli olarak ödeme 45 gün sonra yapılacak) biçimde ifade yer alıyorsa, bu akreditif vadeli olarak düzenlenmiş anlamına gelir (Gürsoy, 2016, s.87).

18.5.7.2.3. Kırmızı Şartlı / Peşin Ödemeli Akreditifler (Red Clause Credit)

Tutarının bir kısmının veya tamamının lehdara peşin olarak ödenmesini öngörür. Bu sayede ithalatçı, ihracatçıya ön finansman tanımış olur.

Red-Clause akreditifler satıcının malları hazırlaması için ön finansman ihtiyacının olduğu durumlarda kullanılır. Bu tip akreditiflerde akreditif tutarının bir kısmı malların sevkiyatından önce satıcıya peşin olarak ödenir.⁹¹

İhracatçı böylelikle bu finansmanı ihraç edeceği malların ambalajlanması, depolanması gibi faaliyetlerin gerçekleşmesinde kullanabilecektir.

Bu akreditiflerin ‘‘Red Clause Credit’’ olarak anılmasının sebebi; lehdara peşin olarak ödenmesi gereken tutarın kırmızı mürekkep ile yazılmasıdır. Ama günümüzde bunun yerini;

‘‘Red clause \$ 25.000 permitted (kırmızı şart 25.000 ABD Doları’na kadar)’’ şeklinde bir ifadeyle belirlenmekte veya, (Onursal, 2013, s.345) Red clause(kırmızı şart) ibaresi kullanılmadan belirli tutarda bir avans veya peşin ödemenin belirtilen koşullarla yapılacağını belirten ifadelerle akreditif mektubunda belirtilebilmektedir.

18.5.7.2.4. Yeşil Şartlı Akreditif (Green clause L/C)

Bu akreditif yöntemi de kırmızı şartlı akreditif yöntemi gibi satıcıya peşin ödeme yapılmasına imkan verir. Ancak, yeşil şartlı akreditif yönteminde malların depolandığını gösteren bir depo makbuzu karşılığında yapılır.

Amir bankanın talimatına uyarak lehdardan depo makbuzunu almak suretiyle peşin ödemeyi yapan banka, malların iyi bir şekilde muhafazasından sorumlu değildir. Bu nedenle, amir bankanın risk ile karşılaşmaması için malları depolayacak olan firma hakkında istihbarat yapması veya depolamanın gümrük antreposunda yapılmasını istemesi gerekir. Peşin ödemeyi yapan banka, lehdarın malları göndermemesi veya akreditif şartlarına uygun belge ibraz etmemesi halinde peşin ödediği parayı faiziyle birlikte amir bankadan istemek hakkına da sahiptir (Onursal, 2013, s.347).

⁹¹ İstekobi.com.tr (Erişim Tarihi : 27/11/2016)

18.5.7.3.Özelliklerine Göre Akreditif Türleri

18.5.7.3.1. Karşılıklı Akreditifler (Back to Back L/C)

Karşılıklı akreditifler birbirinden bağımsız iki akreditiftir. İlk akreditifin lehdarı ikinci akreditifin amiridir ve ilk akreditifin tutarından ikincisinin tutarı ödenir. Karşılıklı akreditifler transit ticarete, aracı vasıtasıyla yapılan satışlarda kullanılır. Transit ticarete aracı firma, hem ithalatçı hem de ihracatçı konumunda olur.

İhracatçının kendi anlaştığı ithalat firmasına malların satışını gerçekleştirmeden önce satıcının, söz konusu ihraç malları ithal imalatçıdan alıp gönderdiği durumlarda karşılıklı akreditif kullanılır.

İhracatçı firma, ithalatçı firma tarafından kendi lehine açılmış bir akreditifi çerçevesinde sevk etmek zorunda olduğu malları, başka bir ülkede bulunan imalatçıdan ithal etmesi halinde, bu imalatçı firmaya ihracatçı firmanın açtığı akreditife ‘Karşılıklı Akreditif’ denir (Gürsoy, 2016, s.90).

Bu iki akreditif de; İthalatçı firmanın ihracatçı firma lehine açtığı akreditif ***Orijinal Akreditif***dir. İhracatçı firmanın başka bir ülkedeki imalatçı firma lehine açtığı akreditife ise ***Karşılıklı (back to back) Akreditif*** denir.

18.5.7.3.2. Devredilebilir Akreditif (Transferable L/C, Transferable Credit)

Amirin (ithalatçı firma) talimatı ile amir banka tarafından (ithalatçının bankası) açılan devredilebilir akreditif; akreditif lehtarının (ihracatçı firma), akreditifte devir işlemini yapmaya yetkilendirilmiş olan bankadan akreditifin tamamını veya bir kısmını bir ya da birden fazla lehtara (imalatçı/imalatçılar) devretmesini isteyebileceği akreditif türüdür.

🚦 Çok genel hatlarıyla Devredilebilir (Transferable) akreditiflerde izlenen adımlar⁹² aşağıda özetlenmiştir.

1. Alıcı ve satıcı satış sözleşmesini imzalarlar ve ödeme şekli olarak da Devredilebilir (Transferable) Akreditif açılması konusunda mutabık kalırlar.

⁹² İhracatrehberim.com (Erişim Tarihi: 26.11.2016)

2. Amir (alıcı firma); bankasına Devredilebilir (Transferable) bir akreditif açması için talimatını verir. Akreditif şartlarında, akreditifin Devredilebilir (Transferable) olduğu ve devir işlemine yetkili olan bankanın açıkça belirtilmesi gereklidir.
3. Amir Banka akreditif açılışını ihracatçı (1st Beneficiary) lehine ve SWIFT aracılığı (MT 700 mesajı) ile ihracatçı firmanın bankasına gerçekleştirir. Ayrıca akreditif şartlarında akreditifi transfer edecek bir banka belirler ve genellikle bu banka aynı zamanda akreditif şartlarındaki İhbar Bankası olur.
4. İhbar Bankası akreditifin ihbarını ihracatçı firmaya (1st Beneficiary) gerçekleştirir.
5. İhracatçı firma Transfer Bankası'ndan; akreditif şartlarında istenen malları tedarik edeceği üretici veya üreticilere akreditifin bir kısmının devrini talep eder. Burada üretici firmalar 2nd Beneficiary olarak adlandırılırlar. Devir tutarı ise ihracatçı firmanın (1st Beneficiary) üretici firmalara (2nd Beneficiary) ödeme yapacağı tutardır.
6. Transfer Bankası, ihracatçı firmanın talimatı ile üretici firma ya da firmaların bankalarına akreditifin devrini gerçekleştirir. Akreditifin devri yine SWIFT aracılığıyla ve akreditif devirleri için kullanılan MT720 mesajı ile gerçekleştirilir.
7. Transfer edilen akreditif üretici firmaya (2nd Beneficiary) ihbar edilir.
8. Üretici firma akreditif şartlarına uygun olarak malların yüklemesini gerçekleştirir.
9. Üretici firma kendisine devredilen akreditif şartlarında istenen tüm belgeleri hazırlar, kendi faturası ve eğer isteniyorsa poliçe ile birlikte bankasına veya doğrudan Transfer Bankası'na ibraz eder.
10. Transfer Bankası üreticiden (2nd Beneficiary) gelen belgeleri aldığı anda, ihracatçı firmayı (1st Beneficiary) bilgilendirir. İhracatçı firma kendi faturasını (kar marjı eklenerek düzenlenen faturadır) Transfer Bankası'na ibraz eder. Transfer Bankası belgeleri Amir Banka'ya gönderir. Amir Banka ödemeyi gerçekleştirdiğinde Transfer Bankası öncelikle üretici firmanın ödemesini

gerçekleştirir (üretici firma tarafından ibraz edilen fatura tutarıdır) ve aradaki farkı ihracatçı firmaya öder.

18.5.7.3.3. Rotatif(Döner, Yenilenen) Akreditif (Revolving L/C)

Bu akreditif çoğunlukla anlaşılan bir müşteriyle, sürekli yüksek miktarda yapılan alımlar için kolaylık sağlar. Yani, sık sık alışveriş yapılan bir müşteriyle yeni bir akreditifin açılması hem zaman kaybı hem ekstra masraflara neden olur. Bunun yerine ihracatçı ve ithalatçı aralarında anlaşma yaparak her alım satımda, aynı şartlarla otomatik olarak yenilenebilen akreditif açarlar. Buna da **Rotatif Akreditif** denir.

Zamanla ilişkili olan rotatif akreditif ikiye⁹³ ayrılır:

Kümülatif rotatif akreditif: İlk dönemde kullanılmayan miktar, takip eden dönemlere taşınır.

Kümülatif olmayan akreditif: Belli bir dönemde kullanılmayan miktar geçerliliğini yitirir ve bir sonraki dönemlere aktarılmaz. Örneğin: 6 aylık periyot da her ay için 15 000 \$ kredi sağlanmakta olsun. Her ay bir önceki ayda belli bir miktarını çekilip çekilmediğine bakılmaksızın 15 000 \$ lık miktar otomatik olarak yenilenir.

Değerle ilişkili olan rotatif akreditif, belirli geçerli dönem içinde kullanıldıktan sonra aynı şekilde ve miktarda yenilenir.

18.5.7.3.4. Garanti Akreditifi (Standby L/C)

Teminat akreditifleri bir tür garanti mektubu niteliğindedir. Diğer akreditiflerden farklı olarak bir hizmetin yerine getirilmesini garantiye alırlar. Yükümlülüklerin vadesinde yerine getirileceğinin ve yerine getirilmediğinde ödeme yapılacağıının garantisi ile açılırlar.

Ticari akreditiflerde alım-satım sözleşmesinden doğan belli bir taahhüdün (sevkiyatın gerçekleşmesi gibi) yerine getirilmesi durumunda ödeme yapılmaktadır. Teminat akreditiflerinde akreditif amirinin(ithalatçının) taahhüt ettiği işi yerine getirmemesi durumunda ihracatçı için oluşan zararın ödemesini yapar.

⁹³ Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri(oaib.gov.tr) (Erişim Tarihi: 28.11.2016)

Bu akreditifin diğer ticari akreditiflerden farkı; ithalatçının talimatıyla ihracatçı lehine değil, ihracatçının talimatıyla ithalatçı lehine açılması ve akreditif belgelerinin ibraz edilmemesi halinde ödeme yapılmasını garanti etmesidir.

19. DIŞ TİCARET SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Dış ticaret sisteminde karşılaşılan sorunlar dış ticaret firmalarındaki uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakat sonuçları olarak aşağıda özetle verilmiştir.

- ✚ İthalatçı firmaların ürünlerin tedariki aşamasından yapılan anlaşmaya uygun olarak üretim yapılmamasından dolayı zaman zaman kalite problemleri ile karşılaşabilmektedir. Kalite problemi yaşanan durumlarda ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümü konusunda yetkili mercilere ulaşamaması ve yardım alınamaması
- ✚ İlk defa ithalat yapmak isteyen firma olarak üreticiler hakkında araştırma yapabilmek için gerekli bilgileri edinebilecek veri tabanı bulunamaması
- ✚ Ürünlerin kalitesinin test edilmesi için yeterli sayıda kuruluş bulunmaması
- ✚ **Referans fiyat farkı;** Gümrük işlemlerinde yaşanan sorunların başında referans fiyat farkı sebebiyle ödenen yüksek Katma Değer Vergisi ve Gümrük Vergisi'dir. Referans fiyatlarda göz ardı edilen bir durum fiyatların değişkenliğidir, gerek yurtiçi gerek yurtdışı piyasa koşullarına göre fiyatlar değişiklik gösterebiliyor ancak referans fiyatlar 5 – 6 yıl önce oluşturulmuş ve halen günümüze sabit piyasa koşulu varsayılarak kabul ediliyor. Geriye dönük Katma Değer Vergisi ve Gümrük Vergisi'nin alınabilmesi için yapılan çalışmalar oldukça maliyetli ve netice alınması güç bir işlemdir.
- ✚ **Antidamping;** Ülkelerin yerli üreticiyi koruma amacıyla ithal mallara getirdiği ek vergi olan antidamping son yakın zamanda karşılaşılan bir diğer sorunlu süreçtir. Örnek olarak 12.11.2016 tarihli Thailand ve Vietnam menşeli Textürize ipliklere gelen yüksek antidamping dış alımlarımızın hızlıca düşmesine neden olmuştur. Taiwan menşeli ürünlere uygulanan yüksek antidamping nerdeyse Taiwan ile dış ticareti bitirdiği söylenebilir. Yerli üreticilerin ekonomi bakanlığına yaptığı başvurular akabinde gelen antidamping vb. ek vergiler aslında ithal hammadde kullanan yerli üreticiyi olumsuz etkilemektedir.
- ✚ **Akreditif Mektupları;** İthalat işlemlerinde akreditif mektubu oluşturulurken üreticinin kendi istediği maddeleri ile açmak durumunda kalınabilmektedir. Örneğin akreditifte ‘41A : Available with/by ‘ (bu alanda akreditifin hangi bankada ödeneceği yazılır) aleyhimize olmasına rağmen ‘ANY BANK’

olarak açmak durumunda kalınabilmektedir. Akreditif işlemlerinde üreticiye göre hareket edilmesinin sebebi yüksek antidampinger nedeniyle üretici sayısının az kalması, alternatiflerin bu nedenle fazla olmamasıdır.

CIF Yüklemeler; Yüklemelerimiz %90 FOB, %10 CIF olarak yapılmaktadır. Ancak CIF yüklemelerde, çok sık rastlanmamakla beraber üreticinin tarafımıza herhangi bilgi vermeden ve onay almadan yükleme yaptığı durumlarla karşı karşıya kalınabilmektedir.

Gümrük Muayene / Kimyahane; İthalat işlemlerinde yaşanan bir sorun, aynı üreticiden gelen aynı kalem eşya kimyahaneye gitmiş olup elimizde emsal raporu olmasına rağmen tescil olan beyannamelerin kırmızı hatta düşmesiyle muayenede olan malların gümrük memurları tarafından kimyahane/ laboratuara gönderilmesinin talep edilmesidir. Bu müşteriye terimde gecikmelere neden olmaktadır. Bunun yanı sıra antrepoya alınan eşyalarda çifte kimyahane istemi ile tespit ve ardiye vb. maliyetler artmaktadır.

✚ Dış ticaret yapan firmaların en büyük çıkmazı 4458 sayılı Gümrük Kanunu hükümlerinin ağırlaştırılması olmuştur. Özellikle G.K. 238 maddesinde yer alan para cezaları dış ticaret yapan firmaları üretimi durdurma, fabrikayı kapatma durumuna kadar getirmiştir. 238. Maddede yer gümrüklenmiş değer iki katı para cezası, firmaların haklı bulunması halinde dahi uygulamadan kaynaklanan sorunlar nedeniyle uygulanabilmektedir.

- (Gümrüklenmiş Değerin 2 Katı = <Gümrük Vergilerinin Toplamı (G.V. + K.D.V + Anti-Damping + KKDF + İlave G.V. + Varsa Diğer Vergi ve Fonlar) + Mal Bedeli> x 2

Gümrüklenmiş değer 2 katı para cezası uygulanması halinde bazı durumlarda bu para cezasının ödenmesinin yanında gerekli görürse gümrük idareleri eşyaya el koyma hakkına da sahiptir. Bu ağır yaptırımların uygulanması dış ticaret yapan firmaların desteklenmesi gerekirken, aksine müteşebbisleri dış ticaretten korkutmakta ve soğutmaktadır.

✚ Dış ticaret işlemleri için gümrük idarelerinin yanı sıra Ekonomi Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi yapılacak işlemin türüne göre diğer kurum ve kuruluşlarla da işlem yapılmaktadır. Burada firmalar açısından en büyük sorun teşkil eden durum ise kanunu çıkaran ile uygulayan birimin farklı olması ve aralarındaki uyuşmazlıklardır. Örneğin; Dahilde İşleme Rejimini

kullanan firmalar 2006/12 sayılı tebliğ hükümlerine göre DİR sisteminden faydalanır ve uygularlar. DİR kapsamında uygulanan Dahilde İşleme İzin Belgesi işlemlerini Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü ve bu müdürlüğe bağlı Bölge Müdürlükleri birlikte yürütür. DİR uygulamaları için gerekli görülmesi halinde genelgesi, tebliği, kanunları veya tasarruflu yazıları yine Ekonomi Bakanlığı çıkarır. Ancak DİİB kapsamında belge sahibi firma için bir ceza doğması durumunda ceza uygulamasını gümrük idareleri, gümrük kanunu maddeleri uyarınca uygular. Ya da DİR kapsamında yapılan işlemler sırasında 2006/12 sayılı tebliğ hükümlerine göre firmaların yasal hakkı olan bazı uygulamalar gümrük idareleri tarafından uygun görülmez. Bu gibi durumlarda Ekonomi Bakanlığı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı uygulamaları ve mevzuatının ayrı olması firmaları mağdur etmekte, işlemlerini zorlaştırmakta ve işlem süreçlerini çok uzatmaktadır. Bunun çözümü ise Ekonomi Bakanlığı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığının dış ticaret uygulamaları tek bir çatı altında birleştirilmesidir.

- ✚ Gümrük işlemleri sırasında hala beyanname aslı, evrak asılları gibi matbu evraklarının basılması imzalanması yazışmalarının sürmesi gibi işlemler, işleyişi yavaşlatmakta, zaman ve maliyet kaybına neden olmaktadır. Özellikle beyanname, dekont gibi elektronik sistem üzerinden de görülebilen evrakların tekrar asıllarının ilgili makamlarca istenmesi işlemi artık son bulmalıdır.
- ✚ Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ithal edilen eşyanın ihraç edilen eşya bünyesinde kullanılıp kullanılmadığına dair ayniyet tespiti yapılmaktadır. Mevcut sistemde ayniyet durumu beyanname üzerinde de gösterilebileceken bu işlem ikinci bir matbu evrak üzerinde düzenlenmektedir. Bu durumda firmaların ek bir zaman ve maliyet kaybına neden olmaktadır. Zira ayniyet tespiti için eşyanın ihracat sırasında kırmızı hat muayene işlemlerine tabi tutulması gerekmekte ve bu da zaman kaybına ve ekstra bir maliyete neden olmaktadır.
- ✚ Dış ticaret mevzuatının çok hızlı değişmesi ve firmaların bu değişime hızlıca adapte olamaması, aynı zamanda mevzuatın çok karışık ve yoruma dayalı olması firmaları mağdur eden bir diğer husustur. Daha anlaşılır, çözüm odaklı bir mevzuat yapısı olmalıdır.

- ✚ Özellikle ithalat işlemleri sırasında eşyanın antrepoda, limanda veya gümrüklü sahada uzun süre bekletilmesi, zaman kaybı ve yine ekstra maliyete neden olmaktadır.
- ✚ Dış ticarete eşyanın hem iç gümrüklerde hem de sınır kapılarında olmak üzere iki kez kontrol edilmesi hem lojistik firmaları hem de dış ticaret firmaları açısından büyük bir zaman kaybıdır.
- ✚ Genel olarak, gümrük beyannameleri e-beyanname olarak bir sistemle açıldığından, beyanname kaynaklı problem ve yanlışlıklar genelde firmanın kabahatinde gibi olsa da e-beyanname alt yapısının gerekli profesyonellikte yapılmayışı yada devlet eli ile yapılmış olması sistem çalışması konusunda oldukça sıkıntılar oluşturmaktadır.
- ✚ Gümrük mevzuatında beyan esas ve bağlayıcı olduğundan üzerinde değiştirme ve düzeltme mekanizmasının kurgulanmaması önemli bir sorundur.
- ✚ Yükleme ile ilgili genelde forwarder (taşıyıcı firma) sıkıntıları olabilmektedir.
- ✚ Ticaret politikaları açısından uygulamada bulunan mevzuatlara uyum sağlamak konusunda bilgi ve bilgilendirme eksikliği söz konusudur.
- ✚ Laboratuvar tahlillerinde ki zaman kayıpları ve maliyetler önem taşımaktadır.
- ✚ Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) belirlenmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.
- ✚ Lojistik Sektörüne yansımaları olarak İstanbul Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) kararı ile ağır vasıtaların geçişlerinin belirli saatlerde gerçekleşmesiyle Gümrük İşlemleri için kısıtlı vakit kalması ve bazı işlemlerin yetişmemesinden dolayı başka günlere sarkması olmaktadır.
- ✚ **Taşıma Kotaları Sorunu;** Türkiye'nin uluslararası alanda imzalamış olduğu taşıma anlaşmaları bulunmasına rağmen lojistik sektöründe taşıma kotası sorunları bulunmaktadır.
- ✚ Sınır kapılarında bekleme sorunları yaşanmaktadır.
- ✚ Faturada belirtilen kap adedinin, kıymetin, gönderici firma adının yanlış aktarılması, belgelerin tam sunulmadan ithalat veya ihracat yapılmak istenmesinden kaynaklanan sorunlar olmaktadır.

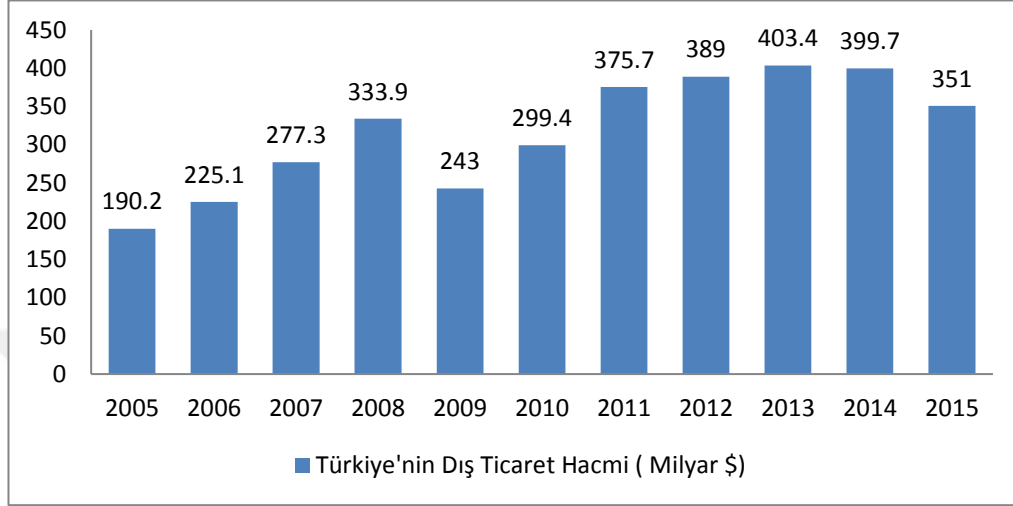
- ✚ Gümrük rejimlerini uygulama aşamasında, dahilde işleme belgesinin sresinde kapatılmaması veya antrepo rejimine aykırı hareket ettirilmesi gibi sorunlarla karılaılmaktadır.
- ✚ İhraç eşyaların sınır gümrüklerinden teyitlerinin gelmesinde yaşanan sorunlar vardır.
- ✚ Transit beyannamelerinin teyitlerinin zamanında yapılmaması sorun teşkil edebilmektedir.

20. TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARET YAPISI

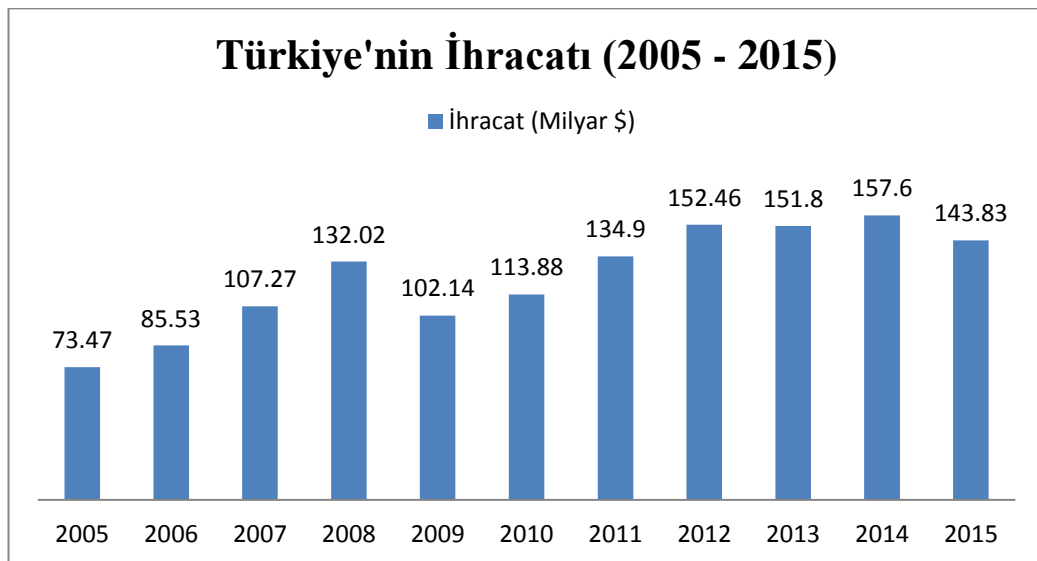
Şekil 14. Türkiye'nin Dış Ticaret Hacmi

Kaynak: TÜİK Ekim 2016 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 14'e göre Türkiye'nin dış ticaret hacminde 2005-2008 yılları arasında büyüme gerçekleştirmiştir. Dış ticaretin 2008 yılındaki 333.9 milyar dolarlık hacmi, aynı yılda yaşanan küresel ekonomik kriz nedeniyle bu hacim 2009 yılında 243 milyar dolara gerilemiştir. 2015 yılında ise dış ticaret hacmi 351 milyar dolara ulaşmıştır.

Şekil 15. Türkiye'nin İhracat Değerleri

Kaynak: TÜİK Ekim 2016 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 15'e göre; Türkiye ihracatı 2005'den 2008 yılına kadar büyüme göstermiştir. 2009 yılında, 2008 küresel ekonomik krizi nedeniyle ihracatta düşüş gerçekleşmiştir. Bu yıldan sonra 2014 yılına kadar ihracattaki büyüme devam etmiştir. 2015 yılında ise ihracat değeri 143.8 milyar dolara düşmüştür.

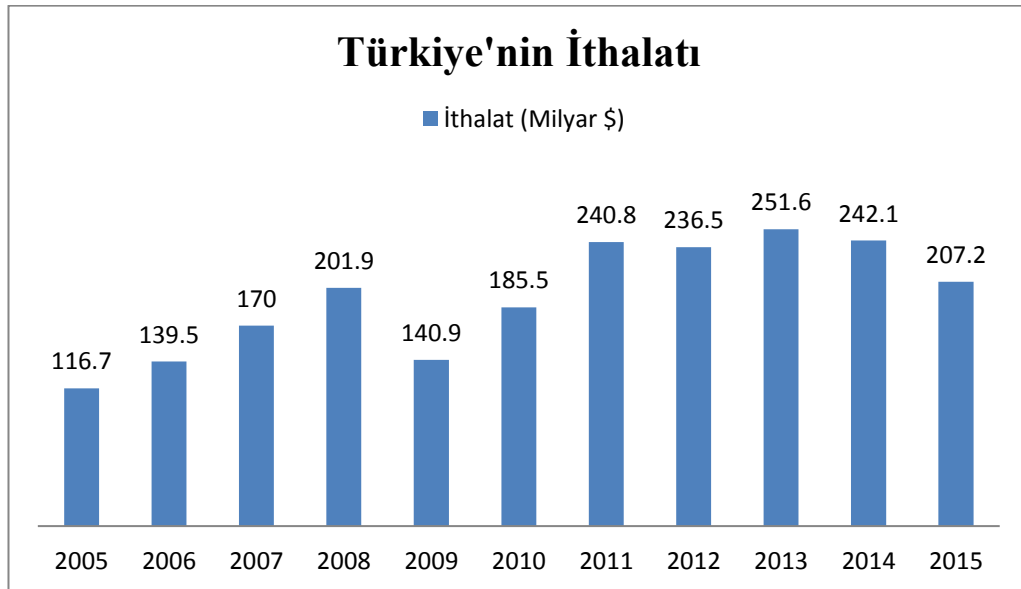
Tablo 13. Dünya İhracatındaki Payımız

	2013	2014	2015
Türkiye İhracatı (Milyar \$)	151.9	157.6	143.9
Dünya Mal İhracatı (Milyar \$)	18.270	18.494	16.482
Türkiye'nin Payı (%)	0,83	0,85	0,87

Kaynak: TÜİK, DTÖ verileri kullanılmıştır.

Tablo 13'e göre; Türkiye 2013 yılında dünya mal ihracatından % 0.83, 2014 yılında %0.85 oranında pay almıştır. 2015 yılında ise, % 0.87 ile dünya mal ihracatından alınan pay yüzdesi artmıştır.

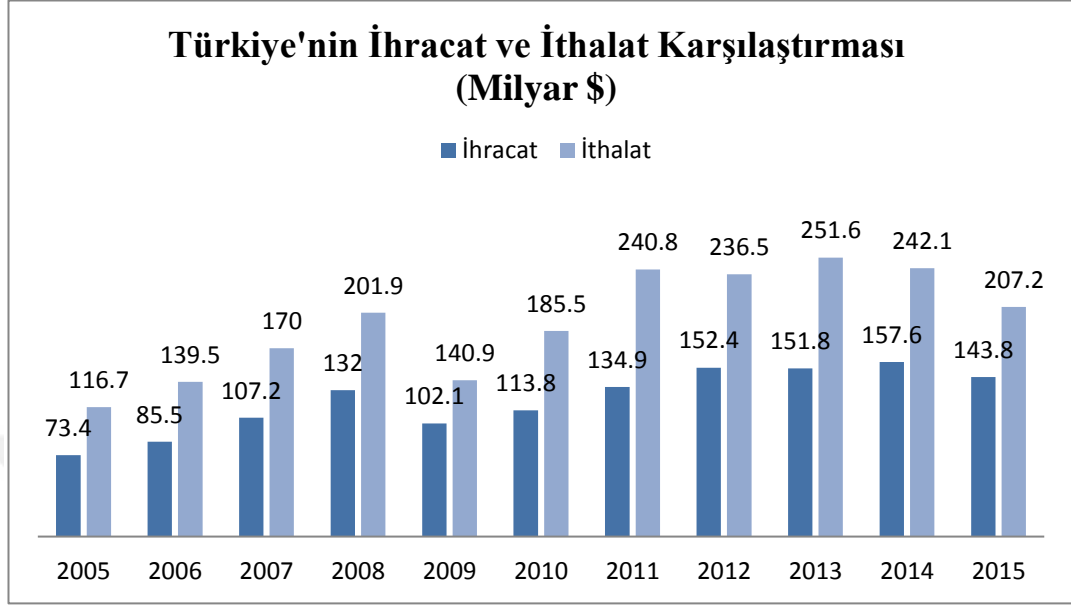
Şekil 16. Türkiye'nin İthalat Değerleri

Kaynak: TÜİK Ekim 2016 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 16'ya göre; Türkiye'nin ithalatı 2005 yılında 116.7 milyar dolarken 2015 yılında 207.2 milyar dolar olmuştur.

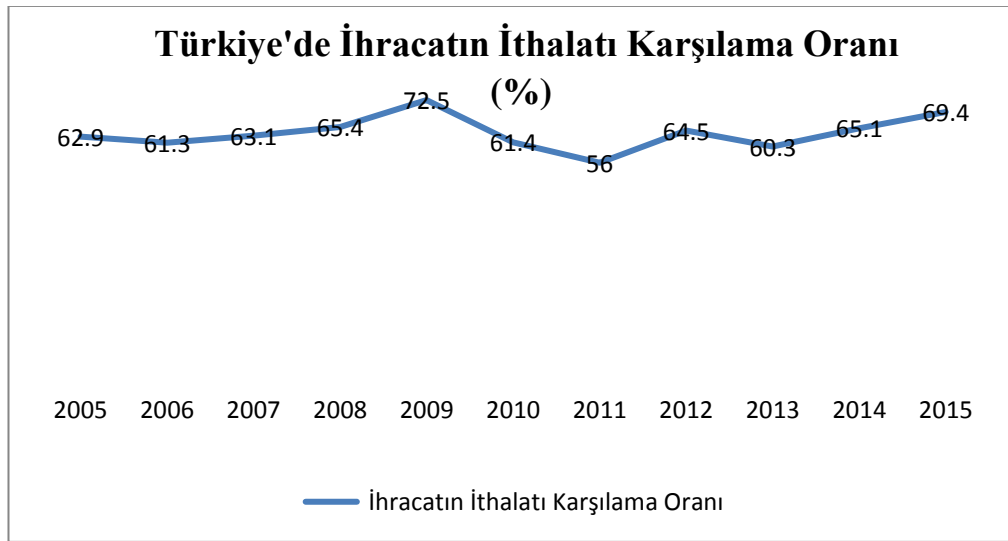
Şekil 17. Türkiye'nin İhracatı ve İthalatı

Kaynak: TÜİK Ekim 2016 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 17'ye göre; İhracatımızın 2005 yılındaki değeri 73.4 milyar dolar iken 2015 yılında 143.8 milyar dolar olmuştur. İthalatımız 2005 yılında 116.7 milyar dolar iken 2015 yılında 207.2 milyar dolar olmuştur.

Şekil 18.İhracatın İthalatı Karşılama Oranları (2005 – 2015)

Kaynak: TÜİK Ekim 2016 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 18'e göre; Türkiye'de ihracatın ithalatı karşılama oranının en yüksek olduğu dönem kriz yılına denk gelmektedir. Krizden dolayı gerçekleşen yüksek devalüasyonlar nedeniyle ithalatta azalma meydana gelmiştir Bu yüzden ihracatın karşılama oranı %72.5'e ulaşmıştır. 2015 yılında ise %69.4'tür.

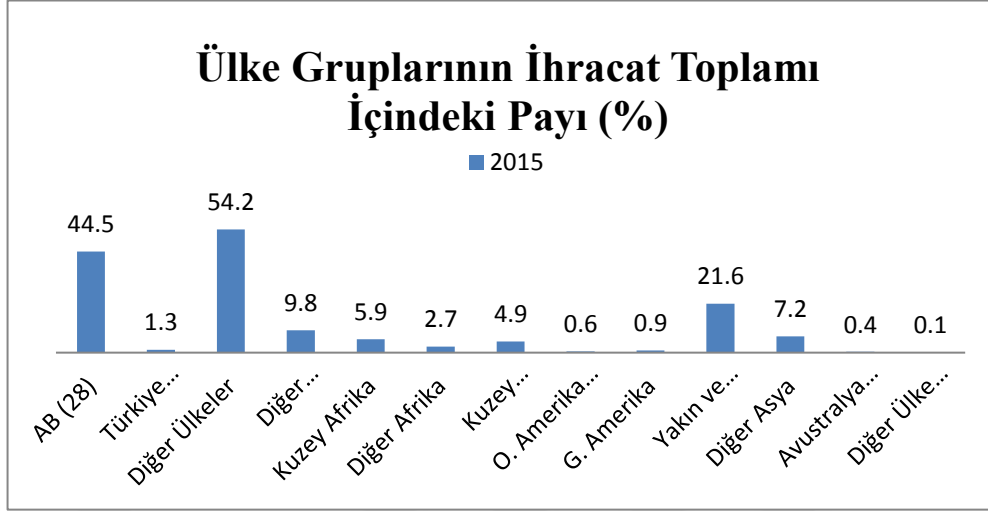
Tablo 14. Türkiye'nin Ülke Gruplarına Göre İhracat Değerleri(Milyar\$)

Ülke grubu	2015	2014	2013
Toplam (İhracat)	143.8	157.6	151.8
A- Avrupa Birliği(AB 28)	63.9	68.5	63
B- Türkiye Serbest Bölgeleri	1.9	2.2	2.4
C- Diğer Ülkeler	77.9	86.8	86.3
1- Diğer Avrupa (AB Hariç)	14.1	15.1	14.2
2- Kuzey Afrika	8.5	9.7	10
3- Diğer Afrika	3.9	3.9	4.1
4- Kuzey Amerika	7	7.2	6.5
5- Orta Amerika ve Karayipler (Milyon\$)	848.8	938	1000
6- Güney Amerika	1.3	1.8	2.1
7- Yakın ve Orta Doğu	31	35.3	35.5
8- Diğer Asya	10.3	11.5	12
9- Avustralya ve Yeni Zelanda (Milyon \$)	619.4	600	538.4
10- Diğer Ülke ve Bölgeler	105.8	230.5	149.1

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 14'e göre; Türkiye'nin AB ile son üç yıl içinde yaptığı ihracat 2014 yılında 68.5 milyar dolarla daha fazla gerçekleştirdiği görülmektedir. Kuzey Afrika'yla en fazla ihracatını son üç yılın karşılaştırılmasında 10 milyar dolarla 2013 yılında yaptığı görülmektedir. Yakın ve Orta Doğu ile de 35.5 milyar dolarla 2013 yılında gerçekleştirmiştir ve bu yıldan sonra 2015 yılına kadar düşüş meydana gelmiştir.

Şekil 19. İhracat Toplamı İçindeki Pay

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 19'a göre; AB(28), diğer ülkeler, yakın ve orta doğunun 2015 yılındaki ihracat toplamında pay yüzdeleri fazladır. Orta Amerika ve Karayipler, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın payı ise oldukça düşüktür.

Tablo 15. Türkiye'nin Ülke Gruplarına Göre İthalat Değerleri (Milyar \$)

Ülke grubu	2015	2014	2013
Toplam (İthalat)	207.2	242.1	251.6
A- Avrupa Birliği(AB 28)	78.6	88.7	92.4
B- Türkiye Serbest Bölgeleri	1.2	1.2	1.2
C- Diğer Ülkeler	127.3	152.1	157.9
1- Diğer Avrupa (AB Hariç)	28.1	36.3	41.3
2- Kuzey Afrika	3	3.4	3.5
3- Diğer Afrika	2	2.5	2.5
4- Kuzey Amerika	12	13.8	13.9
5- Orta Amerika ve Karayipler (Milyon\$)	1	1.1	1.3
6- Güney Amerika	3.6	3.9	3.6
7- Yakın ve Orta Doğu	13.5	20.4	22.2
8- Diğer Asya	53.3	56.1	54.6
9- Avustralya ve Yeni Zelanda (Milyon \$)	608.5	637.6	1.3
10- Diğer Ülke ve Bölgeler	9.8	13.6	13.4

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 15'e göre; Türkiye'nin AB, Kuzey Afrika, Kuzey Amerika, Yakın ve Orta Doğu ile yaptığı ithalatında 2013 yılından 2015 yılına doğru düşüş meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 16. Türkiye'nin En çok İhracat Yaptığı 20 Ülke (Milyar \$)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toplam İhracat	113.8	134.9	152.4	151.8	157.6	143.8
Almanya	11.4	13.9	13.1	13.7	15.1	13.4
İngiltere	7.2	8.1	8.6	8.7	9.9	10.5
İrak	6	8.3	10.8	11.9	10.8	8.5
İtalya	6.5	7.8	6.3	6.7	7.1	6.8
ABD	3.7	4.5	5.6	5.6	6.3	6.3
Fransa	6	6.8	6.1	6.3	6.4	5.8
İsviçre	2	1.4	2.1	1	3.2	5.6
İspanya	3.5	3.9	3.7	4.3	4.7	4.7
BAE	3.3	3.7	8.1	4.9	4.6	4.6
İran	3	3.5	9.9	4.1	3.8	3.6
Rusya	4.6	5.9	6.6	6.9	5.9	3.5
S.Arabistan	2.2	2.7	3.6	3.1	3	3.4
Hollanda	2.4	3.2	3.2	3.5	3.4	3.1
Mısır	2.2	2.7	3.6	3.2	3.2	3.1
Romanya	2.5	2.8	2.4	2.6	3	2.8
İsrail	2.6	2.9	2.6	2.3	2.3	2
Belçika	2.5	2.9	2.5	2.3	2.4	1.9
Çin	2.4	2.8	3.6	2.8	2.4	2.2
Polonya	2.3	2.4	2	1.8	1.7	1.5
Azerbaycan	1.8	2.8	2.9	2.5	2	1.5
Diğerleri	45.3	52.4	50.7	45.9	43.7	37.3

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 16'ya göre; Türkiye, Almanya ile 2014 yılında 15.1 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştirmiştir. Bu rakam 2006 – 2015 yılları arasında Türkiye'nin Almanya ile yaptığı ihracatın en yüksek değeridir. 2015 yılında bu değer 13.4 milyar dolara düşmüştür. Türkiye, İngiltere ile 2015 yılında 10.5 milyar dolarla en yüksek ihracatını gerçekleştirmiştir. Irak ile yaptığı en yüksek ihracat değeri 2013 yılında 11.9 milyar dolardır. 2015 yılında 8.5 milyar dolara düşmüştür.

Türkiye 2015 yılında; İtalya ile 6.8 milyar dolar, ABD ile 6.3 milyar \$, Fransa ile 5.8 milyar\$, İsviçre ile 5.6 milyar \$, İspanya ile 4.7 milyar \$, Birleşik Arap Emirlikleri ile 4.6 milyar \$, İran ile 3.6 milyar \$, Rusya ile 3.5 milyar \$, Suudi Arabistan ile 3.4 milyar \$, Hollanda ile 3.1 milyar \$, Mısır ile 3.1 milyar \$, Romanya ile 2.8 milyar \$, İsrail ile 2 milyar \$, Belçika ile 1.9 milyar \$, Çin ile 2.2 milyar \$, Polonya ile 1.5 milyar \$ son olarak Azerbaycan ile 1.5 milyar\$ ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 17. Türkiye'nin En çok İthalat Yaptığı 20 Ülke (Milyar \$)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Toplam İthalat	185.5	240.8	236.5	251.6	242.1	207.2
Çin	17.1	21.6	21.2	24.6	24.9	24.8
Almanya	17.5	22.9	21.4	24.1	22.3	21.3
Rusya Federasyonu	21.6	23.9	26.6	25	25.2	20.4
ABD	12.3	16	14.1	12.5	12.7	11.1
İtalya	10.1	13.4	13.3	12.8	12	10.6
Fransa	8.1	9.2	8.5	8	8.1	7.5
Güney Kore	4.7	6.2	5.6	6	7.5	7
İran	7.6	12.4	11.9	10.3	9.8	6
Hindistan	3.4	6.4	5.8	6.3	6.8	5.6
İspanya	4.8	6.1	6	6.4	6	5.5
İngiltere	4.6	5.8	5.6	6.2	5.9	5.5
Ukrayna	3.8	4.8	4.3	4.5	4.2	3.4
Belçika	3.2	3.9	3.6	3.8	3.8	3.1
Japonya	3.2	4.2	3.6	3.4	3.1	3.1
Polonya	2.6	3.4	3	3.1	3	2.9
Hollanda	3.1	4	3.6	3.3	3.5	2.9
Romanya	3.4	3.8	3.2	3.5	3.3	2.5
İsviçre	3.1	5	4.3	9.6	4.8	2.4
Bulgaristan	1.7	2.4	2.7	2.7	2.8	2.2
Çek Cumhuriyeti	1.3	1.7	2	2.6	2.4	2.2
Diğerleri	47.4	62.6	65.3	71.6	69	56.1

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 17' ye göre; Türkiye 2015 yılında en fazla ithalatı 24.8 milyar dolarla Çin ile gerçekleştirmiştir. Almanya ile yaptığı ithalatı 21.3 milyar dolarla ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 18. Dış Ticaretin Teknolojik Profili (Milyon \$ ve Yüzde)

	2008	2009	2010	2011	2012
İhracat (Milyon \$)					
Düşük Teknoloji	35,419	30,285	34,397	40,747	43,497
Düşük-Orta Teknoloji	47,145	32,850	33,537	40,969	54,225
Orta-Yüksek Teknoloji	38,704	28,976	33,933	40,315	40,745
Yüksek Teknoloji	3,920	3,339	3,600	3,931	4,799
İthalat (Milyon \$)					
Düşük Teknoloji	19,400	15,787	20,428	24,883	23,291
Düşük-Orta Teknoloji	49,645	31,379	41,598	55,925	56,598
Orta-Yüksek Teknoloji	62,400	47,517	62,226	79,450	73,774
Yüksek Teknoloji	18,809	16,348	21,115	23,673	22,571
İhracat Payları(%)					
Düşük Teknoloji	28.3	31.7	32.6	32.3	30.4
Düşük-Orta Teknoloji	37.7	34.4	31.8	32.5	37.8
Orta-Yüksek Teknoloji	30.9	30.4	32.2	32.0	28.4
Yüksek Teknoloji	3.1	3.5	3.4	3.1	3.4
İthalat Payları (%)					
Düşük Teknoloji	12.9	14.2	14.1	13.5	13.2
Düşük-Orta Teknoloji	33.0	28.3	28.6	30.4	32.1
Orta-Yüksek Teknoloji	41.5	42.8	42.8	43.2	41.9
Yüksek Teknoloji	12.5	14.7	14.5	12.9	12.8

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 18'e göre; düşük teknoloji ihracatı 2008 yılında 35.4 milyar \$, bu değer 2012 yılında 43.4 milyar \$ değer olmuştur. İleri teknoloji ihracatı 2008 yılında 3.9 milyar \$, 2012 yılında bu değer 4.7 milyar \$'a çıkmıştır. Düşük teknoloji ithalatında ise 2008 yılında 19.4 milyar \$ 2012 yılında bu değer 23.2 milyar \$'a çıkmıştır. İleri teknoloji ithalatı ise 2008 yılında 18.8 milyar \$, 2012 yılında 22.5 milyar \$'a yükselmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda Türkiye için büyük önem taşıyan dış ticaret konusu çerçevesinde Türkiye'nin dış ticaret sistemi ve sorunları ile dış ticaret yapısı incelenmiştir. Türkiye'nin Dış Ticaret Sistemini Uluslararası Anlaşmalar ve Dış Ticaret İç Mevzuatı olarak iki başlık altında tasnif edebiliriz. Uluslararası Anlaşmaları;

- Çok Taraflı Ticaret Sistemi – Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği
- Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği Anlaşması
- Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları oluşturmaktadır.

İç mevzuat temelde 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun oluşturduğu ve “Gümrük rejimi” olarak adlandırılan bir çerçeve ve bunun yanı sıra aşağıda yer alan mevzuat ve ilgili diğer mevzuatı kapsamaktadır ;

- Gümrük rejimi;
  - i) Serbest dolaşıma giriş rejimi,
  - j) Transit rejimi,
  - k) Gümrük antrepo rejimi,
  - l) Dahilde işleme rejimi,
  - m) Gümrük kontrolü altında işleme rejimi,
  - n) Geçici ithalat rejimi,
  - o) Hariçte işleme rejimi,
  - p) İhracat rejimi,
  - ı) Serbest bölgeler rejimi,

- Diğer Mevzuat olarak;
  - a) İhracat Rejimi Kararı
  - b) İthalat Rejimi Kararı
  - c) 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
  - d) İthalatta Korunma Önlemleri Yönetmeliği
  - e) İhracat Yönetmeliği
  - f) İhracı Kayda Bağlı Mallara İlişkin Tebliği
  - g) İthalatta Gözetim Uygulanması Yönetmeliği
  - h) Gümrük Genel Tebliği (Gümrük Tarife Cetveli İzahnamesi)
  - ı) Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 2016/8478)

sayılabilir.

Dış ticaret sisteminde karşılaşılan sorunlar dış ticaret firmalarındaki uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakat sonuçları çerçevesinde Dış Ticaret ve bu bağlamda Gümrük mevzuatının, gümrük idarelerinde yapılan işlemlerin ve süreçlerinin detaylı irdelenmesi Türkiye'nin Dış Ticaret Sisteminin etkinliği ve verimliliğinin artırılması ve sistemin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi noktasında bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin Dış Ticaret yapısı irdelendiğinde kronik bir dış ticaret açığı, ihracatının düşük ve orta teknoloji mallardan oluştuğu ve yüksek teknoloji ürünlerde ihracatının çok düşük olduğu ve bu alanda sürekli dış ticaret açığının arttığı, İhracatında en önemli pazarının Avrupa Birliği olduğu, İthalatında Çin'in payının her geçen yıl arttığı görülmektedir. Türkiye'de ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 70 düzeyindedir. Son yıllarda enerji fiyatlarındaki düşüş dış ticaret açığını olumlu etkilemiş ve gerilemesinde en önemli faktör olmuştur. Dış açık Türkiye Ekonomisinin aşıl topuğu olarak kalmaya devam etmektedir. Ekonominin yapısal dönüşümünün gerçekleştirilmesi ve dış dengeyi sağlayan bir ekonomi haline gelmesi sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için elzemdir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Muhittin(2015). *Türk İş Dünyasının Ekosistemi*. Ankara : Orion Kitabevi.

Adıgüzel, Muhittin (2011). *Türkiye Ekonomisi ve Stratejik Dönüşümü*. Ankara: Nobel Kitabevi

Çalış, A. (2008). *İhracatta Teslim Şekilleri ve Nakliyat*. Dış Ticaret Müsteşarlığı. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Verileri

Danıştay Onüçüncü Daire.Yargı Kararları. Karar No 1979/2867 (www.vergi.tc) (Erişim Tarihi : 30.11.2016)

Dölek, Ali (2013). *Dış Ticaret İşlemleri*. İstanbul: Çağaloğlu

Dölek, Ali (2013). *İhracat-İthalat İşlemleri*, İstanbul: Çağaloğlu

Dış Ticaret Uygulama Kılavuzu - Fethiye Ticaret Odası

Dış Ticaret Müsteşarlığından, Bedelsiz İhracata İlişkin Tebliğ(TEBLİĞ NO: İHRACAT 2008/12)

Dış Ticaret Müsteşarlığı- Resmi Gazete – Dış Ticaret Müsteşarlığından İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ(2009)

Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü (2012). ABD *Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS/GSP) Kılavuzu*.

Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Tütün, Tütün Mamulleri, Alkol ve Alkollü İçkilerin İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi:2013/19)

Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan "Ozon Tabakasını İncelten Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat: 2013/14)"

Ekonomi Bakanlığı. Serbest Bölgeler,Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü

Gürsoy, Yaser (2016). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. Bursa: Ekin Kitabevi

Gülten Kazgan.(1998). *Ekonomide Dışa Açık Büyüme*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.s.333

Gümrükler Genel Müdürlüğü (<http://ggm.gtb.gov.tr/>) (Erişim Tarihi : 02.12.2016)

Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü. A.TR dolaşım belgeleri ve menşe belgelerine ilişkin yapılacak işlemler (Genelge 2011/13)

Gümrük Kanunu <http://www.orgtr.org> (Erişim Tarihi: 20.11.2016)

Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatı

ITC Trademap Veri Tabanı

İhracatrehberim.com (Erişim Tarihi: 26.11.2016)

İhracat Yönetmeliği (<http://www.resmigazete.gov.tr/>) (Erişim Tarihi: 11.01.2017)

İthalat Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi: 31.12.1995 Resmi Gazete Sayısı: 22510
Mükerrer <http://www.mevzuat.gov.tr/>

İstekobi <http://www.istekobi.com.tr/> (Erişim Tarihi: 23-11-2016)

Kaya, Ferudun (2015). *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*. İstanbul : Başakşehir

Katma Değer Vergisi Uygulama Tebliği (KD.V.Gn.Uyg.Tb.il.A.2.1)

Kurumlar Vergisi Kanunu

Onursal, Erkut (2013). *Mevzuat ve Teknik Yönleri ile Dış Ticaret*. Ankara.

Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri(oaib.gov.tr) (Erişim Tarihi: 28.11.2016)

Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi Kapsamı Ticarete Eşyanın Tercihli Menşeinin Tespiti Hakkında Yönetmelik

Resmi Gazete – Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatı

Serbest Bölgeler Kanunu. Yayınılandığı R. Gazete : Tarih : 15.06.1985 Sayı : 18785

Seyidoğlu, Halil(2015). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama Geliştirilmiş 20.Baskı*. İstanbul: Erenköy

Şahin, Arif. (2007) *İhracatta Pratik Bilgiler. İhracat Prodesürlerini Biliyor Mıydunuz?.*(İGEME). Ankara

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) <http://www.tim.org.tr/> (Erişim Tarihi: 11.01.2017)

T.C Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı - Dış Ticaret (invest.gov.tr)
Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı – T.C Houston Başkonsolosluğu
(<http://houston.bk.mfa.gov.tr/>) (Erişim Tarihi : 30.11.2016)

Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliği'nin Uygulanmasına İlişkin Esaslar Hakkında Karar. Karar Sayısı : 2006/10895. Resmi Gazete (<http://www.resmigazete.gov.tr/>) (Erişim Tarihi : 11.01.2017)

TÜİK veri tabanı

Umut Gümrük Müşavirliği (<http://umutgumruk.com.tr/>) (Erişim Tarihi: 11.01.2017)

Yılmaz, M. (2015). *Dış Ticarete Teslim Şekilleri (Incoterms)*. Ankara : İskitler

World Atlas (<http://www.worldatlas.com/>) (Erişim Tarihi: 10.01.2017)

